

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

AGİL GANBARLI

BURSA – 2017

T.C.

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

AGİL GANBARLİ

**Danışman: Prof.Dr.
HATİCE ŞAHİN**

BURSA – 2017

T.C.
ULUDAG ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim/Anasanat Dalı, Türk Dili Bilim Dalı'nda 701441013 numaralı Agil Ganbarli'nin hazırladığı "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Bağlaçlar" konulu (Yüksek Lisans Tezi/Çalışması) ile ilgili tez savunma sınavı, 3.08.2017 günü 12.00 - 14.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu)

Başkanı)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA
Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. A. Mevhibe COŞAR
Karadeniz Teknik Üniversitesi

13/09/2017

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

...../...../20.....

Adı Soyadı: Agil Ganbarli
Öğrenci No: 701441013
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Türk Dili/Tezli
Statüsü: Yüksek Lisans

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAG ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 25/08/2017

Tez Başlığı / Konusu: YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR / Bağlaçlar, Yabancılar Türkçe öğretiminin içinde yer alan en önemli konulardan biridir. Bir dili bütün olarak kavrayabilmek için öncelikle o dilin yapısını oluşturan parçaları ele alıp incelemek, daha sonra parça bütün ilişkisinde bütünü anlamaya çalışmak gerekir. Bağlaçlar kelime türü olarak görevleri gereği parçadan bütüne gidişte önemli görevler üstlenir. Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir. Bu noktada bağlaçlar Türkçenin öğretimi konusunda önemli bir noktadır.

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin, 25/08/2017 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)' aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 24 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Agil GANBARLI
Öğrenci No: 701441013
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Yüksek Lisans

25/08/2017

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
25.08.2017

* Turnitin programına **Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.**

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Agil Ganbarli
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Türk Dili
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	120
Mezuniyet Tarihi	:\.....\ 2017
Tez Danışmanı	: Prof.Dr. Hatice Şahin

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR

Bu çalışmada; bağlaçların yabancılara Türkçe öğretimindeki yeri ve önemini anlatabilmek, bağlaçların yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarındaki kullanımını tespit etmek ve bu kitaplar dışındaki bağlaçların öğretimi hakkında yöntem bilgisi oluşturmak amaçlanmaktadır.

İlk bölümde yabancılara Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmekle başlanıp bunun yanı sıra yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar, yabancılara Türkçe öğretiminin önemi ve yabancılara Türkçe öğretimine getirilen öneriler ele alınacaktır. Ayrıca çeşitli TÖMER'ler (Türkçe Öğretim Merkezleri) ve bu merkezlerde yayımlanan kitaplar hakkında da bilgi verilecektir.

İkinci Bölümde kısa olarak Sözcük Türleri ele alınacaktır. Bu bölümde temel konu olan Bağlaçlar ve onun Türkçedeki öneminden bahsedilecektir. Burada bağlaçlar ve özellikleri geniş bir biçimde incelenecektir.

Son bölümde ise bağlaçların TÖMER kitaplarındaki kullanımı, bu kitaplarda kullanılmayan bağlaçların yabancılara Türkçe öğretirken nasıl verilmesi gerektiği vurgulanacaktır. Ayrıca Türkiye'de eğitim gören yabancı öğrencilere anket yapılacaktır. Bu anket sonuçları ve değerlendirme de çalışmaya ek olarak sunulacaktır.

SUMMARY

Full name of author:	Agil Ganbarli
University:	Uludag University
Institute:	Institute of Social Sciences
Department:	Turkish Philology
Field:	Turkish Language
Qualification of Thesis:	Master Thesis
Number of Pages:	120
Date of Graduation:	.././2017
Supervisor:	Prof. Dr. Hatice Shahin

CONJUNCTIONS IN TURKISH TEACHING TO FOREIGNERS

This research aims to explain the role and importance of conjunctions in teaching Turkish to foreigners, describe usage of conjunctions in Turkish teaching books as foreign language and create method knowledge about teaching of conjunctions which are not included in abovementioned books.

In the first section, we will start with giving information about historical development of teaching of Turkish to foreigners in addition to that some problems that faced while teaching of Turkish to foreigners, importance of teaching of Turkish to foreigners and recommendations also will be mentioned. We will also provide information about various Turkish teaching centers and books that published in these centers.

In the second section, we will shortly talk about kinds of dictionaries. In this part we will mention the most important topic, conjunctions, and importance of this in Turkish language. We will analyze conjunctions and their features in a broad format.

In the last section, we will mention usage of conjunctions in Turkish Education Center (tr. TÖMER) books and how to teach conjunctions, which are not included in these books, to foreigners. We will conduct survey related to education in Turkey with foreign students. The results of survey and evaluation also will be presented as an addition to research.

ÖNSÖZ

Yabancı dil , bireyin yaşadığı yerde konuşulan ve doğal olarak edindiği ana dilinden farklı olarak çeşitli nedenlerle planlı bir şekilde sonradan öğrendiği bir dildir. Türkçe de ana dilleri Türkçe olmayanlar tarafından çeşitli nedenlerle öğrenilmiş ve öğretilmiştir. Bazıları Türklerle komşu olduğu için, bazıları da Türklerin yönettiği topraklarda yaşayıp farklı kademelerde görev yaptıkları için öğrenilmiştir. Kimileri de ülkelerine istihbarat sağlamak için Türkçe öğrenmiştir.

Bu tez çalışması, Bakü Devlet Üniversitesi Doğu Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Lisans, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı A\B\D'nda Yüksek Lisans çalışmaları ışığında ve Yunus Emre Enstitüsünde edinilen bilgiler sonucunda, hem bu konuda çalışanlara yardımcı olabilmek amacıyla hem de Yabancılar Türkçe Öğretiminde Bağlaçlar konusundaki çalışmaların sınırlı olması nedeniyle bu alanda iyi bir çalışma yapma hedefiyle hazırlanmıştır. Türkçenin kendi yapısında çok önemli bir yere sahip olan bağlaçların kapsamlı bir şekilde açıklanması ve bu önemin yabancılar Türkçe öğretimi disiplinine yeterli bir şekilde yansıtılması amacını taşır. Bunun yanında yabancı olarak Türkçe öğrenmek isteyen veya yabancılar Türkçe öğretimi konusunda çalışan kişilere bu konuda yol gösterici bir kaynak olması hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın tasarlanması ve hazırlanması sürecinde, başta Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı sayesinde düzenlenen Türkiye Bursları Yüksek Lisans eğitimine başlamama neden olan bütün kurumlara, Yunus Emre Enstitüsü'nün bütün çalışanlarına, Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm başkanı Sayın Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu hocama, bana Türkiye'de okuduğum üç yılda hiçbir yardımını esirgemeyen, burada hiç yabancılık hissettirmeyen, bu bölüme sevgimi daha da artıran, yeni ve eski Türkçeye bağlanmamı sağlayan, iki yıllık Yüksek Lisans tez çalışmalarında her türlü destek ve bilgilerini paylaşan Sayın Prof. Dr. Hatice Şahin hocama, Prof. Dr. Kerime Üstünova hocama ve bölümdeki diğer hocalarıma ve asistanlara bana bilimsel ve manevi destekleri için çok teşekkür ederim.

Agil Ganbarli

Bursa- 2017

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	iv
YEMİN METNİ	v
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS İTİHAHAL YAZILIM RAPORU.....	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN TARİHİ SEYRİ.....	17
1.1. DİVANİ LUGATİ’T- TÜRK(TÜRK DİLLERİ SÖZLÜĞÜ).....	17
1.2. EL-DÜRRETÜ’L-MUDİYYE Fİ’L-LÜGATİ’T TÜRKİYYE (TÜRK DİLİNİN PARLAYAN İNCİSİ).....	19
1.3. CODEX CUMANİCUS (KUMAN KİTABI).....	20
1.4. KİTABÜ’L-İDRAK Lİ-LİSANİ’L-ETRAK(TÜRKLERİN DİLİNİ ANLAMA KİTABI)	21
1.5. İBN MÜHENNA LÜGATİ.....	22
16. ET-TUHFETÜ’Z-ZEKİYYE Fİ’L LUGTİ’T-TÜRKİYYE (YENİ VE ARI TÜRKÇENİN SÖZLÜĞÜ, TÜRK DİLİNE GÜZEL KOKULU HEDİYE)	22
17. EL-KAVANİNÜ’L-KÜLLİYYE Lİ ZABTİ’L-LÜGATİ’T TÜRKİYYE (TÜRK DİLİNİN ÖĞRENİLMESİ İÇİN BÜTÜN KURALLAR)	23
18. KİTABÜ BULGATI’L-MÜŞTAK Fİ LUGATI’T TÜRK VE’L KIFCAK (TÜRK VE KIPÇAK SÖZCÜKLERİNİN TÜREVLERİNİN KİTABI)	24
19. GRAMMAIRE RAISONNEE DE LA LANGUE OTTOMANE (OSMANLI DİLİNİN GEREKÇELİ DİL BİLGİSİ)	24
1.10.A READING BOOK OF THE TURKISH WITH A GRAMMER AND VOCABULARY(DİL BİLGİSİ VE SÖZLÜKLÜ TÜRKÇE OKUMA KİTABI)	25

1.11.THE TURKISH CAMPAIGNER’S VADE-MECUM OF OTTOMAN COLLOQUIAL (TÜRK SEFERİNE GİDECEKLERE OSMANLI TÜRKÇESİNİN KONUŞMA DİLİ CEP KILAVUZU)	26

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.TÜRKİYE’DE TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ.....	27
2.2. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN ÖNEMİ.....	34
2.3. TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR...	35
2.4. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1.SÖZCÜK TÜRLERİ.....	42
3.2.GÖREVLİ KELİMELER.....	44
3.2.1.EDATLAR.....	44
3.2.2.ÜNLEM.....	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE BAĞLAÇLAR.....	47
4.1.BAĞLAÇ KAVRAMI.....	47
4.2. TERİM OLARAK BAĞLACIN TANIMI.....	51
4.3. TÜRKÇEDE BAĞLAÇLARIN OLUŞUMU.....	53
4.4. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE KULLANILAN BAĞLAÇLAR.....	55
4.5.BAĞLAÇLARIN TASNİFİ.....	58
4.5.1. KÖKENLERİNE GÖRE BAĞLAÇLAR.....	60
4.5.2. YAPILARINA GÖRE BAĞLAÇLAR.....	62

4.5.3 .ŞEKİL BİLGİSİ YAPILARINA GÖRE BAĞLAÇLAR.....	62
4.5.4 .İŞLEVLERİNE VE CÜMLEDEKİ YERLERİNE GÖRE BAĞLAÇLAR.....	63
4.6.TEKRARLI BAĞLAÇLAR.....	69
4.7.KULLANIM YERLERİNE GÖRE BAĞLAÇLAR.....	70
4.8.BAĞLAÇLARDA ANLAM.....	71
4.9.BAĞLAÇLARDA VURGU.....	73

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR.....	74
5.1. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİM KİTAPLARINDA KULLANILAN BAĞLAÇLAR.....	74
5.2. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİM KİTAPLARINDA BAĞLAÇLARIN KULLANIMI.....	76
5.3. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİM KİTAPLARINDA KULLANILMAYAN BAĞLAÇLAR.....	80
5.4. HEM EDAT HEM DE BAĞLAÇ OLARAK KULLANILAN KELİMELER.....	86
5.5. TÜRK SOYLULARA TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRETİMİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR.....	87
5.6. TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ YORUM VE ÖNERİLER.....	91
5.7. YABANCILARA TÜRKÇE ÖRETİMİNDE BAĞLAÇLARLA İLGİLİ YAPILAN ANKET.....	94
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA.....	104
EKLER.....	111

GİRİŞ

Tezin Konusu: Bağlaçlar, yabancılara Türkçe öğretiminin içinde yer alan en önemli konulardan biridir. Bir dili bütün olarak kavrayabilmek için öncelikle o dilin yapısını oluşturan parçaları ele alıp incelemek, daha sonra parça bütün ilişkisinde bütünü anlamaya çalışmak gerekir. Bağlaçlar kelime türü olarak görevleri gereği parçadan bütüne gidişte önemli görevler üstlenir. Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir. Bu noktada bağlaçlar Türkçenin öğretimi konusunda önemli bir noktadır.

Tezin Amacı; Bağlaçlar yabancılara Türkçe öğretimi alanında tez, makale olarak çok az işlenmiş konulardan biridir. Yabancılara Türkçe öğretim merkezlerinin yayınladıkları kitaplarda sadece örneklerle verilen bu konu, geniş bir çalışma gerektirmektedir. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi konusunda bağlaçların önemi ve öğretilecek yöntem bilgisinin verilmesi hedeflenmektedir.

Tezin Önemi; Türkçede bağlaç sayısının çokluğu bu dilin ifade yeteneğinin seviyesini ortaya koymasından dolayı önemlidir. Bağlaçların sınırlılığı ise çok sayıda kısa cümlelerle oluşturulmuş bir anlam ve ifade karmaşıklığı doğuracak, dilin akıcılığını önleyecektir. Bağlaçların etkin bir şekilde kullanımı ile anlaşılması ve ifade edilmesi zor olan duygu ve düşünceler daha rahat bir şekilde dile getirilecektir. Bir dilin akıcılığını, bağlaçlarla sağlanmış cümlelerin çokluğu daha net ifade etmektedir. Bu da bir bakıma o dilin gelişmişlik seviyesini göstermektedir.

Bu tezi hazırlarken bu alanda yapılmış tez, makale ve kitapları incelediğimde bağlaçlar konusuna genellikle az yer verildiği görülür. Bağlaçlar yabancılara Türkçe öğretim kitaplarında daha çok örneklerle verilmiştir. Bu kitapların büyük bir kısmında aynı örnekler yer almıştır. Bu örnekler de sınırlı bir şekilde işlenmiştir. Yapılacak olan bu tezde daha çok örneklerin verilmesi ve bu örneklerin düzeylere göre öğretilmesi planlanmaktadır.

Bağlaç konusunda yapılmış olan tezlerin büyük bir kısmı anadili öğretmek konusunda olup yabancılara öğretmek konusuna değinilmemiştir. Türkçenin anadili olarak öğretimi ile yabancı dil olarak öğretilmesi konusu farklı yaklaşımlar gerektirmektedir.

Bu tezi hazırlarken yola çıkış noktam, Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarını incelemek olmuştur. Bu kitaplardan en önemlileri , Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan “Yedi İklim” Türkçe kitabı, Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan HİTİT kitabı, İstanbul Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı olmuştur. Bu tezde yukarıda söylenen kitaplar esas alınarak bağlaçların bu kitaplarda nasıl işlendiği incelenmiştir. Ders kitaplarında bağlaçların düzeylere uygunluğu, kullanılan metinlerde nasıl öğretildiği , örneklerin yeterli olup olmadığı ele alınmıştır. Bunun dışında bu ders kitapları dışındaki bağlaçlar incelenmiş ve onların nasıl öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Bu kitaplarda kullanılan bağlaçların öğrenciler için yeterli olup olmadığını araştırmak için Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrenciler üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Bu ankette sorular ve konularla öğrencilere e-postayla mesaj gönderilmiş ve cevaplar alınmıştır.

Yapılacak olan bu ankette, yabancılara Türkçe öğretirken karşılaşılan sorunların biri olan bağlaçların kelimelere birleşik ya da ayrı yazmalarının nasıl yazıldığını öğrenmek olacaktır. Çünkü Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için yabancı öğrenciler bazen bütün bu durumlarda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bazı dillerde kelimeler kökten değiştiği için bunu o ülkelerden gelen öğrencilerin anlaması zor gelebilmektedir.

Rahatlıkla söylenebilir ki anadili öğrenen çocukların farkına varamadığı pek çok nokta yabancı dil öğrenen kişilerin dikkatini çekmektedir . Anadili konuşucusunun; hayatının hatırlamadığı bir döneminde hiçbir zorlukla karşılaşmaksızın ve sorgulamaksızın alıp kabul ettiği, farkına bile varamadığı kullanımlar yabancıların sıklıkla dikkatini çeker ve bunları anadili ile karşılaştırır ve ister istemez sorgulama süzgecinden geçirir. Bu karşılaştırma ve sorgulama sürecinde ise öğrencilerin sorduğu sorular, kendisine bu yabancı dili öğreten öğretmene hem yıllardır konuştuğu anadili hakkında hiç de farkında olmadığı pek çok şeyi öğretir hem de onu şaşırtabilir.

Bu tezin birinci bölümünde yabancılara Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimine değinilecek, ikinci bölümde yabancılara Türkçe öğretimi genel konuları verilecek, üçüncü bölümde sözcük türleri hakkında kısa bilgiler ele alınacak, dördüncü bölümde bağlaçlar konusu geniş incelenecek, son bölümde ise yabancılara Türkçe öğretim Kitaplarında(TÖMER) kullanılan bağlaçlar verilecek, ayrıca bu kitaplarda kullanılmış

bağlaçlar dışındaki öğretilmesi gereken bağlaçlar belirlenecek ve onların seviyelere göre nasıl öğretilmesi gerektiği gösterilecektir.

I. BÖLÜM

1. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN TARİHİ SEYRİ

Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihi Türklerin tarih sahnesine çıkışıyla başlar. Hunlar döneminde Çinli gelinler, Uygurlar döneminde Moğol devlet adamları Türkçe öğrenme ihtiyacı duymuşlar. Orhun abidelerinin bir kısmının Çince olması, Türkçenin başka dillere çevrildiğini göstermektedir. Bu çalışmaların tarihi de Göktürlere kadar gidiyor. Ancak bu döneme ait kaynak bulunmadığından Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihi Divanü Lugati't- Türk'le başlatılmıştır.

1.1. DİVANÜ LUGATİ'T- TÜRK(TÜRK DİLLERİ SÖZLÜĞÜ)

Bu eser Türkçeyi en iyi şekilde konuşan Kaşgarlı Mahmud tarafından Karahanlılar döneminde Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmıştır. İki yılda tamamlanan eser, Atalay'a göre Bağdat'ta yazılmıştır.¹ Kaşgarlı eserini oluştururken, Türklerin yaşadığı şehirleri ve Türk lehçelerini mükemmelce öğrendiğini ve topladığı malzemeyi güzelce sunduğunu belirtmiştir.

Kaşgarlı, kitabında 7500 kelime kullanmıştır. O, eserini Arapça sözcüklerde olduğu gibi kelime sınıflandırmasına ayırarak sekiz kitap şeklinde düzenlemiştir. Kaşgarlı, her kitabı isimler ve fiiller olmak üzere ikiye ayırmıştır. Kaşgarlı'ya göre bu kitap, araştırma yapmak isteyenler için güzel bir kaynaktır.

Bu eserde, Türk edebiyatının eski dönemine ait bilgilere yer verilmiştir. Bunlar Türkçenin güzelliğini yansıtmakla kalmaz, önemli bir öğretim amacı güder. Kaşgarlı, bu örneklerle bir yandan kelimenin öğretimini amaçlamakta, diğer taraftan da kültür aktarımı yapmaktadır. Divanda seçilen örnekler, atasözü, bilmece vb. gibi kalıp sözler olduğu için doğrallığını ve canlılığını koruyan kelimelerdir.

¹ Atalay B. Divanü Lugati't Türk tercümesi. Cilt I. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi 2008.

Mahmut Kaşgarlı'nın değindiği önemli nokta kelime öğretiminde öncelikle sık ve yaygın kullanımının verilmesidir. Kaşgarlı'da eserinde çok tekrarlanan meseleleri ve iyi bilinen ifadeleri bir araya getirdim, diyerek kelimenin sık kullanılan anlamını sunduğunu ifade etmektedir.

Bu Divanda Kaşgarlı, kadim zamanlarda Türk ülkesinin dört bir yanında hakanların ve sultanların fermanlarında ve mektuplarında kullandıkları alfabeyi vermiş, daha sonra da Türkler arasında kullanılan Arap alfabesinin Türkler arasında kullanılan şeklini seslerin nasıl çıkarıldığını ifade ederek tanıtmıştır.

Divanda ayrıca, birden fazla anlamı olan eşsesli kelimeler ayrı ayrı anlamlarıyla açıklanmış ve örneklerle pekiştirilmiştir. Yazarın eserinde “eş sesli kelimeler”, sadece bir başlıkla değil, karışıklık oluşturulmayacak bir biçimde ayrıca olarak ele alınmış ve bu kelimelerin anlamı cümle içinde daha ayrıntılı bir şekilde kullanılmıştır.

Divanü Lugati't-Türk, Kaşgarlı'nın Türkçenin cümle yapısını anlattığı “Kitabü Cevahirü'n-Nahv fi Lugati't Türk”üyle birlikte sözlük ve dil bilgisi kitabından oluşan bir Türkçe öğretim seti olarak düşünülebilir.¹

¹ Özbay, M. Ve Melanlıoğlu, D.(2008). Kelime Öğretiminde Örneklemenin Önemi ve Divanü Lügati't- Türk . Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Üstittüsü Dergisi,5(10)

1.2. EL-DÜRRETÜ'L-MUDIYYE Fİ'L-LÜGATİ'T TÜRKİYYE (TÜRK DİLİNİN PARLAYAN İNCİSİ)

Türklerin Ortadoğu'da ilk varlıkları Abbasi halifelerinin bölgedeki nüfusunu korumak için Memluk unsurunun büyük kısmını oluşturan Kıpçak Türklerini Karadeniz'in kuzeyinden bölgeye getirilmesiyle başlar. Küçük yaşlarda satın alınarak efendilerinin de desteğiyle iyi bir eğitimden geçen Memluklar zamanla önemli devlet vazifelerine getirilmişler. Memluklar burada söz sahibi olunca 13.yüzyılda Mısır'da Türk devleti kurmuşlar. Bu dönemde devletin önemli vazifelerinde Türklerin çalışması sebebiyle çarşı ve pazarda ticaret yapabilmek için Türkçe öğrenme ihtiyacı duyulmuştur. Bu ihtiyaç, Araplara Türkçe öğretimiyle ilgili çeşitli eserlerin yazılmasına neden olmuştur. Bu eserlerden biri de El-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't Türkiyye (Türk Dilinin Parlayan İncisi)'dir.

Araplara Türkçeyi öğretmek için "Türk dilinin parlayan incisi" anlamına gelen eser yazılmıştır. Yazar, eserin yazıldığı yer ve eserin yazılma tarihi belli değildir. Eserin orijinali Fransa'da bulunmaktadır. Toparlı, yaptığı çalışmada sözlüğün Latin harifleriyle aktarımını yapmış ve eserin tıpkıbasımını vermiştir. Yazar eserin yazılış amacını şu şekilde belirtmiştir: "Bu eseri, Tercümanü'l-Lügati't-Türkiye'yi Ed-Dürretü'l Mudiyye diye adlandırdım. Konuşanların ihtiyaç duyduğu, isimler ve fiillerle ilgili hususların ortaya konulabilmesi için Arapça birtakım kurallar serdettim. Bu kitabı, problemlerin çözümlenebilmesi için kısım, bab ve fasıllara ayırarak yazdım"¹

Eser 24 bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerde Türkçe sayılar, Türk erkek adları, Türk kadın adları, güzel kokulu bitkiler, meyveler, ağaçlar vb'leri verilmiştir. Bu bölümlerin en önemli kısmı konuşma kılavuzudur. 220 kısa cümle ve anlamları verilmiştir. Bu eser diğer eserlerden bu bölümüyle diğer bütün "sözlük ve dil bilgisi" kitaplarından ayrılmaktadır.

Bu dönemde kullanılan temel kelime ve cümleleri içeren eser, bir yabancıya ülkeye girerken kullanabilmesi için yazılmış bir eserdir. Gündelik hayatta insanlara yol gösterecek cümleler art arda sıralanarak birbirini tamamlamıştır. Günümüzde yer alan yabancılara Türkçe öğretimi kılavuzu olarak bu eser örnek kaynak olarak gösterilebilir.

¹ Topralı.R(2003). El-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't Türkiyye , Ankara: Türk dil Kurumu.

1.3. CODEX CUMANICUS (KUMAN KİTABI)

Kuman Kitabı 13.-14.yüzyılda Altın Ordu Devletine bağlı Kırım'da ticaretle uğraşan Venedikliler tarafından Gotik yazısıyla muhtemelen Kefe şehrinde yazılmıştır. 1942 yılı bu eserin yeniden doğuş yılı olark kabul edilebilir. Yazar, Codex Cumanicus'un Türkçe kelime hazinesini toplayıp sözlük haline getirmiştir. O bu eseriyle adeta unutulmuş ve ölmüş Türk lehçelerini uyandırmış, Kumancayı okunur hale getirmiştir. Bu eser isimleri dahi kaybolmuş, tarihin unutulmuş sayfalarında kalmış Kumanların biricik tarihi abidesidir.

Bilinen tek nüshası, Venedik St. Marcus kütüphanesinde muhafaza edilmiştir. İki bölümden oluşan bu eser kıpçakların konuşma dilini ve ağızlarını yansıtmaktadır. Birinci bölümün ilk sayfası 14.yüzyıla aittir. Latince bir girişle başlar. İki sözlükten oluşmaktadır. Bu sözlükler Latince-Farsça ve Kıpçakçadır. Latineden fazla İtalyancanın tesiri olan bu eserin italyanlar tarafından yazıldığı tahmin edilmektedir. Bu bölümü Codex (İtalyan Bölümü) adı verilmiştir. Ercilasun, Gabain'e dayanarak eserin dilini eski bir Tatar ağızı olarak değerlendirmektedir.

Bu kitabın birinci bölümünde bir çok farklı alana ait kelimeler ve terimler gösterilmiştir. Bunlar zarflar, zıt anlamlı kelimeler, vucut unsurları, zamana ait terimler, günlük konuşma kelimeleri, meslek isimleri vb'leridir. Eserin birinci bölümü Rasovskij'ye¹ göre ne İtalyan tücarları tarafından ticaret ihtiyacı için, ne de Fransız rahipleri tarafından Hristiyanlığı yaymak için yazılmamıştır. Bu eser yalnız dini maksatla değil günlük hayat için yazılmıştır. Ticaret dilinin Farsça olduğu İlhanlılar devleti ve ticaret dilinin Kumanca olduğu Altın Ordu devletiyle ticari ilişkileri kurmak için yazılmış bir kitaptır.

İkinci bölümde çoğunlukla, Hristiyanlığa ait Kumanca metinleri ve 47 Kumanca bilmeceyi içermektedir. Bu bölümün baş kısmında bir de Kıpçakça-Latınca ve Kıpçakça-Almanca sözlük vardır. Ama burdaki sözlükler birinci bölümdeki gibi sistemtik değildir, dağınık haldedir. Burada Kumancaya ait bir kısım dil bilgisi de verilmiştir.

¹ Ünal.O (2010) Kodeks Kumanikos. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi, Sosyal Bilimler Fakültesi.

Eserin bir bölümünde Alman bölümü denilmektedir. Alman bölümü çoğunlukla dini metinleri ve ilahileri içermektedir. Bu bölümün yazılmasının en önemli amacı Alman rahiplerin Kumanlara Hristiyanlığı kabul ettirmeyi istemesidir.

Eserde yer alan Hristianlıkla ilgili metinler dini eğitim amaçlı Türkçe öğretiminde, ticaretle ilgili bölümler ticari Türkçe öğretiminde, günlük yaşamla ilgili cümleler pratik Türkçe öğretiminde örnek kaynak sayılabilecek niteliktedir.

1.4. KİTABÜ'L-İDRAK Lİ-LİSANİ'L-ETRAK (TÜRKLERİN DİLİNİ ANLAMA KİTABI)

Memlukler döneminde yazılmış bir diğer eser de Ebu Hayyan tarafından yazılmıştır. Eser Kahire'de yazılmıştır. Bu kitap üç nüshadan oluşmaktadır. Birincisi Bayezid, ikincisi İstanbul Üniversitesi, Üçüncüsü Kahire'deki kütüphanelerde bulunmaktadır.

Eser sözlük ve dilbilgisi olmak üzere iki ana kısımdan oluşmaktadır. Alfabetik sözlük, sektaks, morfoloji olmak üzere üç konuda toplanmıştır. Yazar, eserin özellikle dilbilgisi kısmında Türkçe için yaptığı bütün tanımlarda Arapçanın kurallarına Türkçeyi güzel bir biçimde uyarlamıştır. Bu iki dilin farklı olan yapısına rağmen yeni katagoriler oluşturulmamıştır. Bu, bir anlamda Türkçenin Arapçayla aynı ölçüye geldiğini göstermek amacı taşır.

Dil bilgisi bölümünde Kıpçak Türkçesinin en önemli özellikleri ele alınır. Sözlük kısmında 3500'e yakın kelime vardır. Bayraktar'a göre eserde, "Ticari Türkçenin öğretiminin hedeflendiği bölümlere de rastlanır."¹

Araplara Kıpçak Türkçesini öğretmek amacıyla yazılmış olan Tuhfetü'z-zekkiye adlı eserde Ebu Hayyan'ın bu dilin öğrenilmesiyle ilgili şu ifadeler kullanılmıştır. "Herhangi bir dilin öğrenilmesi için öncelikle üç şeyin bilinmesi gerekmektedir. İlk olarak, kelimelerin tek tek anlamlarının ne olduğu bilinmelidir. Buna sözlük bilgisi denilir. İkinci olarak, kelimelerin tek tek kelime yapılarının ne olduğunu grup haline gelmeden önce bilmek gerekir. Buna da çekim bilgisi denir. Üçüncü olarak, kelimelerin

¹ Bayraktar N. Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. Dil Dergisi. 2003.

grup haline geldiği zaman hükümleri bilinmektedir. Buna Arapça konuşanlar tarafından cümle bilgisi denir.”¹

1.5. İBN-İ MÜHENNA LÜGATİ

Caferoğlu'na göre eser, İlhanlıların hakim olduğu dönemde İran Azerbaycan'ında ya da Irak'da yazılmıştır.² Eser üç bölümden oluşur. Farsça, Türkçe ve Moğalca. Eserde Azerbaycan ve Türkmen şivelerinin özellikleri görülmektedir. Eserde ayrıca o devir Azerbaycan'da ticaret, sanat ve ziraat hayatının çok yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Bunlar eserde verilmiş yüzden fazla ticaret, sanat ve ziraatla ilgili tabirlerden anlaşılmaktadır. Sözlük, günlük yaşamla ilgili sözcükleri içerir. Bu da eserin pratik amaçlı yazıldığını göstermektedir. Bunun yanısıra eserde verilmiş sanat terimleri eserin edebi Türkçe öğretimine amaçlanmıştır. Bu eserde dil bilgisi çeviri yöntemi ağırlıklıdır. Eserde ayrıca günümüz Türkçesinde karşılıkları bulunmayan ilginç örnekler de verilmiştir.

1.6. ET-TUHFETÜ'Z-ZEKİYYE Fİ'L LUGTİ'T-TÜRKİYYE (YENİ VE ARI TÜRKÇENİN SÖZLÜĞÜ, TÜRK DİLİNE GÜZEL KOKULU HEDİYE)

Eser, Suriye'de yaşadıkdan sonra Mısır'a gelen bir bilim adamı tarafından yazılmıştır. Ana dili Arapça olan yazar Türkçe ve Farsçayı da iyi şekilde bilen biri tarafından yazılmıştır. Eserin Mısır'da mı, Suriye'de mi yazıldığı tartışma konusudur. Yazar Araplara Türkçeyi sağlam şekilde öğretmek için yazmıştır.

Eserin tek nüshası İstanbul Beyazıt Kütüphanesinde bulunmaktadır. Kitap sözlük ve dil bilgisi olmak üzere iki bölümden oluşur. Yazar eserin giriş kısmında Ebu Hayyan'dan bahseder ve ondan etkilendiğini söylemekten kaçınmaz. Eserin sözlük

¹ Demirci, J. Cumhuriyet'in 80.yılında Türkiye'de Memluk-Kıpçak Türkçesi Çalışmaları, Türkoloji Dergisi, 16. (2003)

² Caferoğlu, A. Türk Dili Tarihi. İstanbul. Enderun Kitapevi. 1984.

bölümü alfabetik sırayla düzenlenmiştir. Bu kısımda 3500'e yakın Türkçe kelime bulunmaktadır.

Dil bilgisi kısmında tüm konular basit ve anlaşılır bir biçimde sıralanmıştır. Dil bilgisi kısmı 62 bölüm altında verilmiştir. Son altı sayfada bu başlıklar ayrıca özet olarak verilmiştir. Ayrıca daha geniş işlenmiş konulardan belirli ve belirsiz isim konuları, zamirlerden bahsedilmektedir. Arapça örneklerin karşısında Türkçe örnekler de verilmiştir.

Fiiller kısmı da en geniş işlenen konulardan birdir. Fiil çekimini önce altı şahıs zamiriyle vermiştir. Daha sonra bu zamirleri bırakarak sadece fiillerin çekimini göstermiştir. Burada verilen sözcükler gündelik yaşam Türkçesinden olmakla beraber dilbilgisi sadece basit düzey Türkçe öğretmek için değildir. Orta ve ileri düzey Türkçe öğretimi için de son derece geçerli bir eserdir.

1.7. EL-KAVANİNÜ'L-KÜLLİYYE Lİ ZABTI'L-LÜGATI'T TÜRKiYYE (TÜRK DİLİNİN ÖĞRENİLMESİ İÇİN BÜTÜN KURALLAR)

Bu eser Arapça yazılmış bir Türkçe dil bilgisi kitabıdır. 169 sayfadan oluşan bu eserde sözlük kısmı bulunmamaktadır. Eserin tek nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Dil bilgisi içerisinde bazen kelime listelerine de yer verilmiştir. Eser, üç bölümden oluşmaktadır: Fiil, isim ve ekler. Sonuç bölümünde ikinci şahıs emir biçimleri liste halinde verilmiştir. Yazar eserde Kıpçakçayı esas almış. Türkmenceye yer vermemiştir.

Yazar, “Ben ne Türk’üm ne de Türk oğlanlarındım, onların ülkelerine de gitmedim. Benim bilgim, onlarla çok düşüp kalkmam ve birlikte olmam sebebiyle kendilerinden duyduklarına dayanmaktadır.”¹ ifadelerinden Türklerle iç içe yaşama da onların dilini iyi bildiği anlaşılmaktadır.

¹ Toparlı, R, Çögenli M,S. ve Yanık, N,H. El-Kavaninü'l-Külliyeye li Zabti'l-Lügati't Türkiyye. 1993.

1.8. KİTABÜ BULGATİ'L-MÜŞTAK Fİ LUGATİ'T TÜRİK VE'L KIFCAK (TÜRİK VE KİPÇAK SÖZCÜKLERİNİN TÜREVLERİNİN KİTABI)

Eserin tek nüshası Paris'te bulunmaktadır. Cemalüddin Ebi Muhammed Abdullahi Türki tarafından yazılmıştır. Arapça- Türkçe sözlüktür. Türkçe kelimelerin Arapça karşılığı Suriye Arapçasıyla verildiği için eserin Suriye'de yazıldığı düşünülmektedir.

Ercilasun'a göre, "71 yapraktan oluşan kitap baklava dilimi şeklinde dizilmiştir. Baklava diliminin bir tarafında ilk önce Türkçe kaşılığı Arapça, ikinci diliminde Arapça ve karşılığında Türkçe kelimeler verilmiştir. Bu düzen içinde her sayfada 23 baklava biçimi yan yana ve alt alta sıralanarak esere estetik bir şekil verilmiştir."¹

Eser, dört kısma ayrılmaktadır: Birinci kısımda Allah'ın adı ve onun gökteki hizmetkarları ve diğerleri, ikinci kısımda yeryüzü, madenler ve diğer unsurlar, üçüncü kısımda zarflar, dördüncü kısımda fiiller. Neredeyse eserde hiç dil bilgisi yoktur.

Bu eserde yabancı dil öğretim yöntemlerinden çeviri yöntemi uygulanmıştır. Eserde yapısalcı yaklaşım hakimdir.

1.9. GRAMMAIRE RAISONNEE DE LA LANGUE OTTOMANE (OSMANLI DİLİNİN GEREKÇELİ DİL BİLGİSİ)

Eser, Sir James William Redhouse tarafından Erzurum'da diplomat olarak görev yaptığı sırada yazılmıştır. Fransızlara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır ve Paris'te 1846 yılında basılmıştır. Eser dört kısımdan oluşur;

- 1) Yazım;
- 2) Etimoloji
- 3) Kelimelerin Türetilmesi, Kompozisyon(Türkçe, Farsça ve Arapça kelime türetme);
- 4) Söz Dizimi.

Eserdeki konular maddeler halinde 1018 madde olarak numaralanmıştır. Kitabın sonunda kelime kelime incelenmiş bir kompozisyona da yer verilmiştir. Eserin birinci

¹Ercilasun A.B. Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Ankara. Akçay Yayınları. 2004.

kısımında harflerin yazımı, başta, ortada ve sondaki şekilleri verilmiştir. Bunlar ilk iki sayfada gösterilmiştir.

Fransızlara Türkçe öğretmi Redhouse'un eserinden çok daha eskilere dayanır. Fransızlar Osmanlı devlet yönetiminin en üst makamlarıyla iletişime geçmek için Fransız Hükümeti tarafından İstanbulda "Doğu Dilleri Oğlanları Okulu"nu kurmuştur. Bu okulun öğrencileri küçük yaştan bu okula getiriliyor. Dil ileri düzeyde öğretiliyordu. Bu okulun en önemli amacı, Fransız öğrencilere daha çocuk yaşlarından itibaren İstanbul'da Türk dili ve kültürünü öğretmek ve Osmanlı ile ilişkilerde diplomat ve tercüman olarak kullanmaktır.

Fransızlara Türkçe öğretiminin dönüm noktalarından biri de Jean Dany'nin 1920'de Türkçenin Dil Bilgisi eseri yazmasıdır. Bu eser daha sonraki çalışmalar için kaynak olmuştur. Yazar, eserinin önsözünde "kendi eserinden önce yazılmış olan Türkçe Dil Bilgisi kitaplarında birtakım eksikliklerin ve hataların mevcut olduğunu, kendisinin bunları gidermek için eserini yazdığını" belirtmektedir. ¹

1.10. A READING BOOK OF THE TURKISH WITH A GRAMMER AND VOCABULARY (DİL BİLGİSİ VE SÖZLÜKLÜ TÜRKÇE OKUMA KİTABI)

Yazar, İngiliz oryantalisti William Barker'dir. Halep'te doğmuş, İngiltere'de iyi bir eğitim görmüş, Arapça, Türkçe ve Farsçayı iyi bir şekilde öğrenmiştir. Uzun yıllar Tarsus'ta yaşamıştır. Bu kitap İngilizlere Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır. Eser, beş bölümden oluşmaktadır. Dil bilgisi, kompozisyon, telaffuz, okuma metinleri ve sözlük.

Eserin okuma bölümünde 72 adet Nasrettin Hoca fıkrasına ve Yuhanna İncilinin 26 sayfalık kısmına yer vermiştir. Dil bilgisinin yanında okuma, konuşma ve yazma gibi dil becerilerine yer verilmesi eseri önemli kılmaktadır. Okuma metinlerinin altında İngilizce çevirisinin verilmesi dil bilgisi çeviri yönteminin özelliklerindedir. 2200 kelimededen oluşan 56 sayfalık sözlük, kelimelerin birinci anlamlarını ve nasıl telafuz

¹ Demirezen, N. 20. yüzyılda Fransızlara Türkçe Öğretmek Üzere Yapılan Çalışmaların Bir Değerlendirmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2000.

edildiğini, kökenlerini belirtmesi açısından çok kıymetli eserdir. Dil öğrenen bir kişinin en önemli kaynağının sözlük olduğu düşünüldüğünde de, öğrenci için iyi bir kaynak olan bir kitaptır.

1.11. THE TURKISH CAMPAIGNER'S VADE-MECUM OF OTTOMAN COLLOQUIAL (TÜRK SEFERİNE GİDECEKLERE OSMANLI TÜRKÇESİNİN KONUŞMA DİLİ CEP KILAVUZU)

Eserin yazarı Redhouse'dur. İngilizlere Türkçeyi öğretmek için yazılmıştır. Eser, üç bölümden oluşur.

1) Kısa bir Osmanlı Türkçesi Dil Bilgisi. 94 sayfadan oluşan bu kitapta Osmanlıcanın grameri özetlenmiştir.

2) Dikkatle Seçilmiş Lügatçe. 210 sayfalık bu bölüm 2755 kelime İngilizce-Türkçe, 3053 kelime Türkçe-İngilizce sözlüktür.

3) Birkaç Bilinen Muhavere, 26 sayfadan oluşan bu bölümde Türkçe karşılıklı konuşmalara ve bunların tercümesine yer verilmiştir.

Redhouse'un bu eserinden başka 1884'te yayımlanan "harfler ve yazım, Osmalı kelime bilgisi ve Osmanlı cümle bilgisi" adlı bir dil bilgisi kitabı mevcuttur.

Yukarıdaki eserler dışında farklı milletlere Türkçe öğretmek için yazılmış kitaplar mevcuttur. Bu eserlerin en eskilerinden "Alexandriades" Yunanlara Türkçe öğretmek amacıyla eserini 1812'de yayınlamıştır. Almanlara Artin Hindoglu 1829'de, Ruslara Senkovskiy 1829'da, Macarlara Balint 1875'te Türkçe öğretmek amacıyla eser yazmıştır.¹

¹ Özçam,Ç Türkiye Türkçesiyle ilgili Grammer Çalışmaları , Türk Dünyası Araştırmaları,1997.

II. BÖLÜM

2.1. TÜRKİYE’DE YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretimi yukarıda da söylediğimiz gibi Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lügati-it Türk’le başlar. Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili yazılmış diğer bir eser Ali Şir Nevai’nin 15.yüzyılda yazılmış Muhakemetü’l Lügateyn adlı eseridir. Türklerin geniş bir coğrafi alana yayılmalarına rağmen Türkçenin yabancılara öğretimi 1980’lere kadar ihmal edilmiştir. 1984 yılında kurulan Ankara TÖMER’le yabancılara Türkçe öğretimi kurumsal olarak ele alınmıştır. Bu zamanlar küreselleşme sürecinin hızlı bir şekilde uzak mesafelere yayıldığı dönemlerdir. Bu dönemde İngilizce bilmek bir gereklilik haline gelmiştir. Dünyada yaygın kullanılan İngilizce de yanında değişik sebeplerden dolayı öğrenilmek istenen yabancı diller arasında Türkçe de görülmektedir. Özellikle Türkiye’nin bulunduğu jeopolitik durumdan dolayı Türkçe de öğrenilmek istenen yabancı bir dil haline gelmiştir.

Ümüd Yıldız’tan “Türk dili dünya üzerinde kurulan iletişim ağında oynadığı role bağlı olarak aynen günlük hayatta olduğu gibi eğitimde de daha önemli hale gelmektedir. Türkçe özellikle 1991 yılında Sovyetlerin dağılmasından sonra bir dünya dili olma yolundadır.”¹ görüşünü aktaran Yıldız ve Tuncel, bu konuda şunları eklemişler. “Türkçe her geçen gün dünya konjektüründe daha da önemli bir konuma gelmektedir. Geçmiş yıllara oranla Türkçeye olan ilgi artmakta ve çok farklı ülkelerden insanlar Türkçeyi öğrenmek istemektedirler”.

Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretimi üniversitelerin veya farklı kurumların yabancılara Türkçe öğretim merkezleri, birimleri tarafından yürütülmektedir. Yurt dışında ise Türk Kültür Merkezleri, üniversitelere bağlı Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri, elçiliklere bağlı Türkçe öğretim kurumları oluşturmaktadır. Son yıllarda bu görevi Yunus Emre Enstitüsü yürütmektedir.

¹ Yıldız, Ü. Ve Tuncel, H. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. Ankara. Pegem Akedemi. 2012.

Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi bugün farklı merkezler tarafından yaygın bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Türkçe öğreten kurumların tarihi çok yenidir. 1932 yılında kurulan “Türk Dili Tetkik Cemiyeti” Türkçenin gelişmesi, güzelleşmesi ve özelleşmesi için çok büyük işler yapsa da Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunu halen çalışma programına almamıştır. Bu yüzden bu program bazı üniversitelerde yabancı öğrencileri üniversite öğretimine hazırlamak üzere başlatılmıştır. Bu amaçla ilk olarak Yabancılar Türkçe Öğretimine başlayan üniversiteler şunlardır. Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi.

Bugün bir çok üniversite yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine yönelik lisansüstü eğitim vermeye başlamıştır. Bu konuda akademik çalışmaların başlatılması, yüksek lisans ve doktora programlarının açılması için ilk anabilim dalı 1987’de Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak kurulmuştur. Bu sonra diğer üniversitelerde de devam etmiştir. Bunları aşağıdaki tablo şeklinde gösterebiliriz.

Üniversite	Merkez adı	Kursların Başlama yılı	Temel Materyal olarak kullanılan ders kitapları
Ankara Üniversitesi	1984’e kadar Dil, Tarih-Coğrafya F.TDE Başkanlığı; bu tarihten sonra TÖMER	1963-64	Yabancılar Türkçe Öğretimi Dersleri; HİTİT.
Atatürk Üniversitesi	TÖMER	1993	
Anadolu Üniversitesi	Uzaktan Türkçe Öğretim Programı		
Boğaziçi	1958-1960	1958-1960	Yabancılar

Üniversitesi	yıllarında Robert Kolej Y.Okulu adı altında, daha sonra Eğitim Fakültesi		İçin Türkçe: Dilbilimsel bir Yaklaşım
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Dil Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi-DİLMER		
Dokuz Eylül Üniversitesi	DEDAM-Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi		Yabancılar İçin Türkçe
Ege Üniversitesi	Ege TÖMER	1987	Ege TÖMER tarafından hazırlanan kitap seti Yabancılar İçin Türkçe Metinler;
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	ESOGÜ Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi(TÖMER)		
Gazi Üniversitesi	GAZİ Türkçe Öğretimi, Araştırma ve Uygulama Merkezi(TÖMER)	1994	Yabancı Dil Olarak Türkçe Dil Bilgisi
Gaziantep	Türkçe Öğretimi	2010	

Üniversitesi	Araştırma ve Uygulama Merkezi(TÖMER)		
Gediz Üniversitesi	GEDİZ Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi	2012\2013	
Fırat Üniversitesi	FIRAT Üniversitesi Dil Eğitim- Öğretim ve Araştırma Merkezi (FÜDEM)		
Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Diller Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi-HÜ TÖMER	2012	
İnönü Üniversitesi	İnönü Üniversitesi Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi- İNÖNÜ	2011	
İstanbul Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü	1974-75	Yabancılara Türkçe Dersleri
Karatay	Karatay	2012	

Üniversitesi	Üniversitesi Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi		
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi	2012	
Mersin Üniversitesi	Mersin Üniversitesi Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi	2011	
Mustafa Kemal Üniversitesi	Mustafa Kemal Üniversitesi Yabancı Diller Eğitim-Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi	1996	
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Modern Diller Bölümü	1995	Yabancılar İçin Türkçe- İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri
Süleyman Demirel	Süleyman Demirel Üniversitesi Türk	2012	

Üniversitesi	Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi(TÜDAM)		
Sakarya Üniversitesi	Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi(TÖMER)	2010	
Yıldız Teknik Üniversitesi	Sürekli Eğitim Merkezi Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi	2010\2013	Temel Türkçe I-II, Türkçe Orta I
Uşak Üniversitesi	Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi	2012	
Uludağ Üniversitesi	ULUTÖMER		
Karadeniz Teknik Üniversitesi	TÖMER		

Türkiye Cumhuriyeti tarafından kanunla kurulan Yunus Emre Vakfı'nın ana misyonunun içine Türkçe öğretimini de almış olmasının bu yöndeki faaliyetlere çok somut açılımlar getirmiştir. Dünyanın farklı ülkelerinde açmış olduğu merkezlerde kültür ve tanıtım işleri yanısıra yabancılara Türkçe öğretiyor. Üç aylık kurslar veriliyor. Kur sonunda seviye tespit sınavıyla öğrencilere sertifikalar veriliyor. Ayrıca yurtdışında yılda üç defa seviye tesbit sınavı olan "Türkçe Yeterlik Sınavı" Ankara merkezden gelen sınav uzmanları tarafından gerçekleştiriliyor. Bu sınavdan C1 sertifikası kazanan öğrenciler Türkiye'de hazırlıksız üniversite derslerine başlayabilirler.

Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi vb. üniversitelerin bünyesinde kurulan merkezlerde kullanılmak üzere kitap seti hazırlanmıştır. TİKA'nın Türkçe öğretimi konusunda hazırladığı sekiz kitaptan oluşan dil öğretim seti bu konuda hazırlanmış önemli kitaplardandır.

“Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde üniversiteler, Türkçe öğretim merkezleri amaçları, kitap setleri hazırlatmaları dışında lisansüstü çalışmalar düzenlemektedir. Bugün Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgili anabilim dalları açılmış ve çok sayıda yüksek lisans ve doktora çalışmaları yürütülmektedir.”¹

¹ Göçer, A. ve Moğul, S. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesiyle ilgili Çalışmalara genel bir bakış. Turkish studies. 2011.

2.2. Yabancılara Türkçe Öğretiminin Önemi

Bir yabancı dili bilmek bireyin o dildeki sözlükleri ve dil bilgisi yapılarını bilmesinin yanı sıra, bu sözcük ve yapılardan yararlanarak o dili konuşan kişilerle sözlü ya da yazılı iletişim kurabilmesidir. Başka bir deyişle, bir dili bilmek yalnızca o dil hakkında gerekli olan dilbilgisi kurallarını bilmek, yani “dilbilgisel yeti”ye sahip olmak değildir. Aynı zamanda hangi ortamlarda hangi yapı ve sözcüklerin kullanacağını bilmek demek olan “iletişimsel yeti”ye sahip olmak gerekmektedir.

İnsanlar neden bir yabancı dil öğrenmeye ihtiyaç duyarlar? Bu soruyu yanıtlamanın en kolay yolu, ikinci bir dilin, dolayısıyla kültürün öğrenilmesinin daha doğrusu keşfedilmesinin insanlara ne gibi faydalar sağlanacağını bilmesidir.

Bireysel olarak ikinci bir dil öğrenmek, farklı kültürleri, geleneksel ritüelleri öğrenmenin yanı sıra, kişinin dünyaya bakış açısını değiştirir. Ayrıca kişi, başka insanların nasıl düşündüklerini daha derinlemesine algılar. Sosyal açıdan ikinci bir dil öğrenme, başka kültürleri algılama ve onları sevme duygusunu artırır.

Günümüzde Türkçe pek çok bölgede konuşulan bir dildir. Yaygın olarak kullanılan bir dilin, yabancılar tarafından öğrenilmesi doğal bir hadisedir. Türkçeyi öğrenmek isteyen yabancıların bunu öğrenmedeki amaçları çeşitlilik gösterir. Akademik çalışmalar, ticari faaliyetler, diplomatik temaslar, Türklere olan sevgi, Avrupa Birliği'ne üyelik aşamasındaki bir Türkiye'yi tanıma vb. amaçlarla Türkçe öğrenilmek istenmektedir.

M.Ö. dört bin yılına kadar uzanan eski ve köklü bir geçmişe sahip olan Türkçe, Ural-Altay grubunda yer alan, eklemeli bir dildir. Ayrıca bugün iki yüz yirmi milyondan fazla kişinin konuştuğu dünyada en çok konuşulan yedi dil(diğerleri Çince, Hintçe, İspanyolca, İngilizce, Fransızca ve Rusça) arasında yer almaktadır.

Türkçe, Yabancılar için oldukça avantajlı bir dildir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmenin ve bilmenin faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Türkçe bilmek iş hayatı bakımından avantaj sağlar.
2. Türkçenin önemi ve geçerliliği her geçen gün artmaktadır.

3. Çok dillilik çağın gereğidir.
4. Türkçe pek çok dile göre daha kolay öğrenilebilen bir dildir.

2.3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür

Yapılan tanımlarda kültür, öğrenilen bir davranış olarak nitelenmekte ve insanın yaptığı, ettiği, çattığı her şeyi içeren bir hayat tarzıdır. Kültür, böyle bir hayat tarzı niteliğiyle gelenekten göreneğe; konuşmadan muziğe; yiyecektekenden içeceğe; konuttan giyeceğe kadar bütün insani davranış kalıplarını içeren karmaşık bir oluşum, bir bütündür. Kültürün unsurları, dil, din, tarih, sanat, gelenek ve görenektir.

Kültürün en önemli koruyucusu ve taşıyıcısı dildir. Yazılı ve sözlü kültürün aktarılmasında en önemli araç dil olduğu gibi tarih, din, muzik, gelenek ve görenekler vb. unsurların da başlıca taşıyıcısı dildir.

Din ve kültür kavramları birlikte ele almadan, bunlardan birini göz ardı edilerek bir toplumun kimlik yapısını kavramak mümkün değildir. Eliot “inancı bir bakıma “bütün bir yaşama şekli” bu hayat şeklini de kültür diyebiliriz”¹ ifadeleriyle dinin insan hayatındaki yerini belirtmiştir.

Kaplan’a göre “Dil, edebiyat ve umimiyetle kültür kavramına giren her şey, tarih boyunca gelişmiş ve bize tarihten miraz kalmıştır.”²

Yabancı dil öğrenmek, sadece ana dildeki kavramların, anlatımların karşılığını hedef dilde bulup kullanma değildir, o dilin konuşulduğu toplumun dünyaya bakış açısını, düşünme ve değer sistemlerini kısacası, o milletin kültürünü öğrenmek demektir.³

Genç’e göre de “yabancı bir dili konuşma ve anlama becerisi, öğrencinin kendi kültürünün yanı sıra öğrencinin olası konuşma durumlarında belirli yapılara hakim olabilmesi ve duruma uygun tepki vermesidir.”⁴

¹ Thomas Stearns Eliot,, Kültür Üzerine Düşünceler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

² Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil(2.baskı) İstanbul Dergah yayınları. 1983.

³ Şeyda Ozil, Dil ve Kültür, Çağdaş Kültürümüz Olgular-Sorunlar, İstanbul: Cem Yayınevi. 95-115. 1991.

⁴ Tahsin Aktaş, Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti. Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 45-47, 2004.

Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların aktarılmasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır.

1. Öğrencilerin, her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak;
2. Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak;
3. Öğrencilerin, bazı kelime ve cümleciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı şekilde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak;
4. Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri objektif gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak;
5. Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak;
6. Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak.

Türkçenin yabancılara öğretilmesinin ana dil olarak öğretilmesinden farklı ve zor tarafları, Türkçeyi öğrenen yabancıların Türk kültürüne olan uzaklığıdır. Dil öğrenen kişinin o dile ait kültürün içine girmesi gerekmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimiyle ilgili hazırlanan Hitit, Gökkuşuğu ve Orhun dil öğretim setinde kültürel unsurlarımızdan hangilerinin öncelikli olarak verilmesi ve ne kadar verilmesi gerektiği konusunda bir ölçünün olmadığı belirlenmiştir. Başka bir araştırmada ise İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarının temel seviye kitaplarında kültürel unsurlardan az yararlanıldığı, orta seviye ders kitaplarında bu unsurlara daha fazla yer verilmesine rağmen yeterli olmadığı belirlenmiştir.¹

Türk kültür unsurlarının aktarılmasında diğer önemli etken öğretmenlerdir. Yabancı dil öğretiminde dersler öğrenci merkezli işlenirken kültür aktarımında da en büyük sorumluluk öğretmenlerdedir. Derslerde her ne kadar genel anlamda ders kitaplarından faydalanılsa da dilin iletişim yönünü öğrenciye aktarabilecek olan öğretmenlerdir. Öğrencilerin kendi kültürü ve diğer kültüre karşı farkındalık geliştirmesi ve

¹ Okur, Alparaslan ve Keskin, Funda. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği. 2013.

karşılaştırmalar yoluyla olaylara daha hoşgörölü yaklaşmasını sağlayabilmek yine öğretmenlere düşmektedir. Bunun için öğretmenler Türk kültürünü çok iyi bilmeli ki öğrencilere de doğru bir şekilde açıklayabilsin.

2.4. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

Türkçenin öğretimi anadil ve yabancı dil olarak öğretimi olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. Günümüzde Türkçenin anadili olarak öğretiminde çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlarla ilgili tartışmalar, dilin doğru kullanımını ve gelişimini etkileyeceğinden çok önemlidir. Anadili öğretimindeki sorunlar, çok konuşulup tartışılırken Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin sorunların tartışılması ikincil veya daha az önemli bir sorun gibi görülebilir. Ancak bir dilin gelişmiş olması, zengin olması; sadece anadili olarak etkin bir biçimde öğretiliyor olmasına veya o dildeki sözcük sayısına, o dille üretilmiş yapıtlara, o dilin düzgün ve kurallarına uygun bir biçimde toplumda kullanıyor olmasına bağlı değildir.

“Bugün dünyada yaygın bir biçimde benimsenmiş, sanatta, teknolojiye, uluslararası iletişimde en çok kullanılan diller, yabancı dil olarak öğretimi gelişmiş dillerdir. Bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesi; o dilin sadece kendi sınırları içinde kalmayıp diğer uluslar ve kültürlerle iletişime girmesi, tanınması ve sağlıklı bir biçimde öğretilmesi için o dilin; daha çok gelişmesi, o dil üzerine ve öğretimine ilişkin daha çok çalışma yapılması anlamına da gelir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yaygınlaştıkça öğretim materyelleri ve öğretim ortamları çeşitlenmekte ve gelişmektedir. Bu gelişime ayak uydurma ve çağdaş öğretim yöntemleri Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uygulama çabaları sürerken çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.”¹ Türkçenin yabancılara öğretilmesi konusunda en önemli sorunlardan biri öğretim programlarının geliştirilmesine kaynaklık edecek Türkçenin dilbilgisini işlevsel açıdan ve her yönüyle betimleyen çalışmaların yeterli olmamasıdır. Yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenenlerle yapılan görüşmelerde çoğunluk tarafından bu görüş gündeme getirilmiştir.

Dilin etkin bir biçimde öğretilmesi ve bu öğretime uygun programın geliştirilebilmesi için, öncelikle o dilin yapısal ve anlamsal özelliklerinin her yönüyle basitten karmaşığa giden bir yapıda ve öğrenenlerin düzeylerine göre tanımlanmış

¹ Z. Canan Candaş Karababa, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2009, cilt: 42, sayı: 2, 265-277

olması gerekir. Bilindiği gibi Türkçenin dilbilgisini betimleyen yapıtlar, değerli çalışmalar vardır; ancak bu yapıtlar daha çok Türkçenin anadili olarak öğretimine kaynaklık edebilecek niteliktedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğrenenlerin gereksinimlerine ve düzeylerine uygun öğretim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler çocuklar ise çocuklara uygun resimler ve yazsımsal metinlerle donatılmış kitaplar ve onların yaş düzeyine uygun ders programları düzenlenmelidir. Ne yazık ki günümüzde Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurumların ders programları incelendiğinde bu tür bir ayrıma gidilmediği gözlenmektedir.

Bugün üniversitelerde lisans düzeyinde Türk dili ve Edebiyatı, Dilbilim ve Türkçe Eğitimi Bölümleri (Türkçe Öğretmenliği Programları) bulunmaktadır. Bu bölümler, yabancılara Türkçe öğretimi görevini üstlenmeye uygun ya da en yakın alanlar gibi görünse de söz konusu bölümlerin lisans ve varsa lisansüstü programları incelendiğinde; program içeriklerinin, yabancılara Türkçe öğretiminin gerekliliklerini yerine getirebilecek nitelikte ve yabancılara Türkçe öğretmek gibi özel bir alana öğretmen yetiştirmek için yeterli olmadığı görülmektedir.

Öğretim Ortamları; Günümüzde dil okullarında, özel veya resmi kuruluşlara bağlı dil kurslarında, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde (yurtdışından gelen öğrencileri eğitmek amacıyla), yurtdışındaki Türkoloji merkezlerinde veya bölümlerinde, yurtiçinde bazı üniversitelere bağlı dil okulları, uzaktan eğitim merkezlerinde ve üniversitelerin yabancı diller bölümlerine bağlı birimler veya araştırma ve uygulama merkezlerinde Türkçe öğretimi yürütülmektedir. Bu merkezlerde, yabancılara Türkçe öğretiminin çağdaş yöntemlerle ve ders kitaplarıyla gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Yabancılara Türkçe dersleri aşamalı kur sistemiyle verilmektedir. Türkçe kursları, temel olarak; başlangıç (A1, A2), orta, yüksek ve ileri düzeyler için belirlenmiş sınıflarda ve söz konusu düzeylere uygun ders kitaplarıyla Türkçe kurslarında yürütülmektedir. Ayrıca günümüzde Yabancılara Türkçe dersleri uzaktan eğitim programları yardımıyla da gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler, çeşitli ülkelerden gelen yabancı öğrencilerdir. Aynı sınıfa paylaşan bu öğrenciler birbirlerine de yabancıdır. Dil öğretimi

sınıflarında, etkinliklerin(karşılıklı konuşma, drama çalışmaları, grup çalışması vb.) sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için öğretim elemanlarının “çok dilli, çok kültürlü” diye tanımlanan bu tür sınıflarda, öğrenciler arasındaki iletişim ortamını yaratabilmesi için özel çaba göstermesi ve bu sınıflarda öğretim ortamlarının sağlıklı biçimde düzenlenmesi için çeşitli iletişim teknikleri konusunda bilgili olması gerekir. Bu nedenle öğretim elemanının bu tür öğrenme ortamlarının özelliklerine ilişkin bilgiyi, öğrenimi sırasında almış olması ve her tür öğrenme ortamlarına hazırlıklı olması gerekir.

Türkçeyi Türkiye’de çok kültürlü sınıflarda öğrenenlerin yanı sıra kendi ülkelerinde aynı kültürden kişilerle birlikte öğrenenler de vardır. Türkçeyi Türkiye’de yabancı dil olarak öğrenenlerin yanı sıra yurtdışında öğrenenler, örneğin yurtdışında Türkçe öğrenen yabancılar ve yurtdışında yaşayan Türk ailelerin orada doğmuş çocuklar Türkçe öğrenme ortamları da bu çeşitliliği gösteren farklı öğrenme ortamlarına örnek oluşturur. Doğal olarak Türkçeyi yabancı dil olarak Türkiye’de öğrenenlerle yurtdışında öğrenenlerin gereksinimleri farklıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi ve ikinci dil olarak öğrenimi sırasında öğrenme ortamları farklılaştıkça öğrenenlerin öğrenme biçimleri ve öğrenme izlenceleri de değişecektir.

Türkçeyi Türkiye’de yabancı dil olarak öğrenenler günlük yaşama da Türkçeyi duyabilir, kullanabilirler. Dille birlikte kültürü de yaşayarak öğrenebilir, edinebilirler. İkinci durumda ise, yani Türkçeyi Türkiye dışında öğrenenler çevre ve kültür, günlük yaşam içinde bulunma gibi dil öğrenimini destekleyen durumlardan yoksundurlar. Böyle bir durumda, sınıf ortamında dil öğrenimi sürecinin görsel, işitsel araçlarla; günlük konuşma dilinden, gazete ve dergilerden alınan metinler, televizyon, radyo programları gibi dilin günlük yaşamda çeşitli ortamlarda kullanımını yansıtan araç gereçlerle(materyallerle) desteklenmesi gerekecektir.

Öğrenci açısından bakıldığında dil öğrenimi kolay bir süreç değildir. Yabancı dil öğrenen, yeni bir ses düzeni, biçim, sözdizimi ve kendi anadilinden farklı bir anlam evreni ve anlatım biçimleriyle karşılaşır ve ister istemez bunları kendi anadiliyle karşılaştırır. Dilbilgisi yapılarını çözümlene yoluna gider, çeşitli sorunlarla karşılaşır. Bu sorunları aşabilmek için bir yöntem geliştirir. Sadece dilbilgisi konusunda değil, sözcük öğrenme, sözcüklerin doğru sesletimi ve metin inceleme, dinleme-anlama,

okuma-anlama gibi konularda da öğrenme deneyimleri yaşar ve çeşitli sorunlarla karşılaşır.

Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken sözcüklerin sesletimiyle ilgili yaşadığı bazı sorunlar daha çok anadillerinin ses ve alfabesinin farklılığından kaynaklanan sorunlardır. Bu farklılıklar nedeniyle yabancılar, Türkçeyi öğrenirken sesletimde ve sesleri algılamada, yazmada çeşitli sorunlar yaşar. Örneğin, anadili Arapça olan bir öğrencinin “ö” sesini çıkarabilmesi çok zordur. Çünkü bu ses kendi dilinde bulunmamaktadır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu gibi sorunlara sadece Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde değil diğer dillerin öğreniminde de karşılaşılır. Herhangi bir yabancı dil öğreniminde karşılaştığımız ilk düzen, o dilin söylenişi ve yazılışına ilişkindir.

Biçimbilgisi Açısından Yaşanan Sorunlar: Yabancıların Türkçe öğrenirken en çok zorlandığı konulardan biri de eklerin kullanımınıdır. Özellikle belirtme durumu eki (-ı, -i, -u, -ü) ve yönelme durumu eki (-a, -e) kullanmada yabancı öğrenciler zorlanır. Doğaldır ki bu zorlamada öğrencilerin anadilinin etkisi büyüktür.

Türkçedeki bulunma durum eki (-da, -de) İngilizdeki “in, on, at” kullanımını içerir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği sınıflarda yapılan gözlemler ve araştırmalar sonucunda ad durum eklerinin kullanımında yapılan yanlışların, Türkçe öğretiminde önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

Yukarıda sözü edilen durum eklerinin kullanımına ilişkin sorunlar, tümce kuruluşuna ilişkin sorunlara da yol açar. Bilindiği gibi ad durum ekleri, tümcenin öğeleri arasında ilgi kurarak adı eyleme bağlar. Ad durum ekleri doğru kullanılmadığında öğrencilerin düzgün tümce kurmada da gözlük çektikleri gözlenmektedir. Buna ek olarak en çok zorlanılan konulardan biri de tümce öğelerinde uyum, özne-yüklem uyumudur.

Öğrenciler açısından önemli bir sorun da dilbilgisi açıklamaları ve alıştırmalarla geçen derslerdir. Sadece Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde değil, diğer dillerin ve yaygın olarak öğrenilen Avrupa dillerinin öğretiminde de yaşanmış bir sorundur. Bilindiği gibi İngilizce, Almanca, İspanyolca gibi dillerin yabancı dil olarak öğretimine uzun yıllardır emek veren Avrupa; dilbilgisi-çeviri, kulak dil alışkanlığı, bilişsel yöntem, seçmecî yöntem gibi pek çok dil öğretim yöntemini denedikten sonra

tüm bu deneyimlerin sonuçlarını ve dilbilimsel bulguları harmanlayarak yabancı dil öğretiminde ELP(European Language Portfolio) Avrupa Dosyası kullanımını gündeme getirmiştir.

Her dilin kendine özgü bir anlatım biçimi, anlama evreni vardır. Atasözleri deyimler, kalıplaşmış sözler bunun en güzel yansıtıcılarıdır. Örneğin, Türkçede “Afiyet olsun” , “Eline sağlık” gibi yemek ve sofrayla ilgili kalıp sözler çoktur. Bu gibi sözlerin, anlatım biçimlerinin batı dilleriyle karşılaştırıldığında Türkçede daha sıklıkla kullanıldığı gözlemlenir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin de dikkatini çeken bu durum, Türkçe öğretiminde bir sorun olarak tanımlansa da , öğrencinin anadilinde bu gibi sözlere karşılık olmaması veya başka bir biçimde ifade ediliyor olması Türkçe öğretenlerin bu konuya özen göstermesi ve kültürümüzü yansıtan atasözü, deyim ve kalıp sözlere, Türkçe derslerinde özenle yer verilmesi gerekliliği öğretim elemanları tarafından da dile getirilmiştir.¹

¹ Karababa Z. C. (1993) Türkçeyle İngilizce Arasında Birbirine Paralel Anlatım Biçimlerinin Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara

III. BÖLÜM

3.1. SÖZCÜK TÜRLERİ

Türk dil bilgisinin tartışmalı konularından biri de sözcük türleridir. Bu konu geleneksel dil bilgisi kitaplarında iki farklı yaklaşımla incelenmektedir. Atabay'e göre bu konuda "birinci yaklaşım Aristo'nun sözcük türleri hakkındaki **ad, eylem, edat** septamlarını esas alan yaklaşım, ikinci farklı yaklaşım ise doğrudan **ad, sıfat, belirteç, adıl, ilgeç, bağlaç, ünlem ve eylemdir**".¹

J. Dany bütün sözcük türlerini üç büyük gruba ayırmaktadır; ad, eylem, ve ilgeç. Aynı ayırım Muharrem Ergin'de de vardır. Muharrem Ergin "mana ve vazife bakımından üç çeşit kelime" olduğunu söyler. Bunlar 1)İsim; 2)Sıfat; 3) Edatlar. İsimler nesnelere karşılayan kelimelerdir. Nesnelere canlı cansız bütün varlıklardır. Nesnelere de kendi içinde bir takım sınıflara ayrılır. Bunlar isim, sıfat, zamir ve zarflardır. Fiiller hareketleri karşılayan kelimelerdir. Edatlar ise tek başına hiç bir şeyi karşılamayan kelimelerdir.

Hatice Şahin "Türkiye Türkçesinde kullanılan kelimeler şekil bilgisi açısından anlamlı ve görevli olmak üzere ikiye ayrılırlar"² diyor. Anlamlı kelimeler isim ve fiiller olarak gösterilir. Sıfat, zamir, zarflar ise isim soylu kelimeler olarak gösteriliyor. Görevli kelimeler isimler, isim soylular ve fiiller gibi tek başlarına anlam taşımayan ancak eklendikleri kelimelerle birlikte anlam değeri kazanan kelimelerdir. Bunlar edatlar, bağlaçlar ve ünlemlerdir.

Tahir Necat Gencan "Anlamlı olan ya da tümce kuruluşuna yarayan konuşma araçlarına **Sözcük** denir"³ demiştir. Bu sözcük türleri sekizdir. Ad, sıfat, adıl, eylem, belirteç, ilgeç, bağlaç, ünlem.

¹ Atabay, Neşe, Özel, Sevgi, Kutluk, İbrahim (2003), Sözcük Türleri, Papatya Yayıncılık, İstanbul.

² Hatice.Ş. İsmail.P "Türk Dili Sözlü ve Yazılı Anlatım Türleri ile Anlatım Teknikleri" EKİN basım yayın dağıtım. 2010.

³ Tahir.N.G. DİLBİLGİSİ. Ankara. AYRAÇ yayınevi. 2001.

Bu tekliflerden biri de Mustafa Levent Yener'e aittir. Yener, "Türk Dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine"¹ adlı makalesinde sözcük türleriyle, sözcüğün dilsel görevini birbirinden ayırır. Sözcük türlerini ad ve eylem olmak üzere iki grupta inceler. Sözcüğün Dilsel Görevi başlığı altında adıl, önad, belirteç, ilgeç, bağlam ve ünlem olmak üzere altı sınıfta incelemiştir.

İsimler; Adlar, canlı ve cansız bütün varlıkları, somut ve soyut bütün kavramları tek tek veya tür olarak karşılayan sözcüklerdir.

Sıfatlar; Sıfatlar, adların niteliklerini, ne durumda olduklarını, çoğu kez sayılarını, ölçülerini gösteren, soran ya da belirten sözcüklerdir.

Zamirler; Ardında bir nesne veya kimse kavramı olan, dolayısıyla bir adın yerini tutan kelimeye zamir denir. Zamirler kişileri ve nesnelere temsil veya işaret eden gramer kategorisidir.

Zarfklar; Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözcüklerdir.

Fiiller; Fiiller hareketleri karşılayan kelimelerdir. Burada hareket kelimesini geniş anlamda kabul etmemiz gerekiyor. Varklıkların yaptıkları işleri, kılışları ya da onlarla ilgili oluşları, yargıları zamana ve kişiye bağlayarak anlatan sözcüklere fiil denir. Gramer konuları ne türlü sınıflandırmadan geçirilirse geçirilsin, bunların hepsinde de fiilin olduğu görülüyor. Fiil kök ve gövdeleri bir takım eklerle genişletilerek cümle içinde ad, sıfat ve zarf görevi de yüklenirler.

¹ YENER, Mustafa Levent (2007), "Türk Dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine" Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi,

3.2. GÖREVLİ KELİMELER

Görevli kelimeler kendi başlarına birer anlam taşımazlar. Bunlar ancak eklendikleri bir kelime veya kelime grubuyla anlam kazanırlar. Türkiye Türkçesi gramercileri görevli kelime türlerini “edat” başlığı altında toplar. “alet, vasıta ve araç” anlamına gelen ve Arapçadan geçme “edat” sözü, bu anlamın gramere aktarılmasıyla geniş kapsamlı bir gramer terimi niteliği kazanmıştır. Gramerciler edatları kendi içlerinde üç alt bölüme ayırmışlardır. Bunlar;

- 1) Edatlar veya son çekim edatları,
- 2) Bağlama edatları,
- 3) Ünlem edatları.

Bu bölüme katılmayan gramercilerimiz de vardır. Onlar edat teriminin sadece birinci bölüme uyduğunu söylüyorlar. Bu ilk sırada yer alan “çekim edatları veya son çekim edatları”dır. Bu grup gramerciler batı gramerini örnek alıyorlar. Onlar görevli kelimeleri iki alt grupta sıralar. Bunlar;

- 1) Edatlar(postpositionlar),
- 2) Bağlaçlar (konjunktionlar) ’dır.

3.2.1. EDATLAR

Edatlar manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başına bir anlamları yoktur. Hiç bir hareketi veya nesneyi karşılamazlar. Fakat anlamlı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler. Onun için fiillerin ve isim soylu kelimelerin yanında kullanılan edatlara yardımcı kelimeler diyebiliriz.

Edatların cümle içindeki kurdukları anlam ilişkisi geçicidir. Bunlar benzerlik, beraberlik, başkalık, miktar, vasıta, zaman vb. ilişkilidir. Edatlar eklendikleri ad, sıfat, zamir gibi ad soylu kelime veya kelime gruplarıyla bir edat grubu oluştururlar. Bu edat grupları cümlede adlardan önce sıfat, sıfat ve fiillerden önce zarf görevi yaparlar.

Asıl edatların yanında edat gibi kullanılan diğer kelimeler olduğu gibi, edat iken isim durumunda olan edatlar da vardır. Edatlar kelime yapımına elverişli değildir. Ancak isimleştikten sonra kelime yapılabilir. Edatların bir özelliği de eklendikleri kelime veya kelime gruplarıyla kendileri arasına başka bir kelimenin girmemesidir.

Edatlar taşıdıkları özelliklere göre kendi içinde bir kaç türlü sınıflandırılabilir:

1) Yapı ve kökenleri bakımından edatlar; Bunlar Türkçe kökenli ve yabancı kökenli olmak üzere ikiye ayrılırlar. Türkçe kökenli olanlar da kendi içinde ad kökenli ve fiil kökenli olmak üzere sınıflandırılabilir. Bunun aksine olarak Necmettin Hacıeminoğlu edatları beş grupta incelemiştir;¹

1.1) Fiilden türeyenler(göre, öte, isterse,bakalım vb.)

1.2) İsimden türeyenler(önin, birle, gibi, sonra vb.)

1.3) Yapısı ve menşei bilinmeyenler(ara, adın, ok\ök, ma\me, erki vb.)

1.4) Taklidi söz mahiyetinde olanlar(ah, haydi, ay, ha, ya vb.)

1.5) Yabancı asıllı olanlar(eğer, had, meğer, lakin, fakat, güya, hatta vb.)

2)Kullanış biçimleri bakımından edatlar; İsimleri yalın haliyle birleşen edatlar, yönelme durumu isteyen edatlar, isimlerin yaklaşma hali ile birleşenler, isimlerin uzaklaşma hali ile birleşenler, zamirlerden sonra ilgi durumu isteyenler.

3)Görevleri bakımından edatlar; Türkiye Türkçesinde görevleri bakımından edatlar başlıca şu alt gruplarda incelenebilir; Aitlik ilişkisi kuranlar, benzerlik ilişkisi kuranlar, başkalık ilişkisi kuranlar, beraberlik ilişkisi kuranlar, miktar veya derece ilişkisi kuranlar, uygunluk ilişkisi kuranlar, sebep veya maksat ilişkisi kuranlar, karşılık veya zıtlık ilişkisi kuranlar, yön gösterme ilişkisi kuranlar, öncelik ilişkisi kuranlar, tahmin veya şüphe ilişkisi kuranlar, pekiştirme ilişkisi kuranlar vb.

¹ Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar, İstanbul MEB Yayınları, 1992.

3.2.2 ÜNLEM

Ünlem duygu ve heyecanı anlatan sözcük türüdür. Ünlem, söz içindeki konuşmanın acıma, beğenme, şaşkınlık, dua, hayret, özlem gibi çeşitli duygu ve heyecanları anlatmak için kullanılan kelimelerdir. Ünlemler anlatım güçlerini kendilerini karşılayan kelimelerin ses yapılarından alırlar. Ünlemler cümle içinde tek başına kullanıldığı gibi , ünlem grubu olarak da kullanılır.

Ünlemleri kökenleri, ses ve kelime yapıları, nitelik ve görevleri bakımından üç grupta incelemek mümkündür. Ünlemler köken bakımından büyük çoğunlukla Türkçedir. Ancak, Türkçeye Arapçadan, Farsçadan veya İtalyancadan geçmiş bağlaçlar var.

Nitelik ve görevleri bakımından ünlemler iki grupta incelenebilir;

1)İçeride dönük bağlaçlar(acı duyma, acıma işlevinde olan ünlemler, alay etme, küçümseme işlevinde olan ünlemler, beğenme, taktir işlevinde olan ünlemler, sevgi şefkat işlevinde bulunan ünlemler, beğenme bildiren ünlemler, özlem bildiren ünlemler, kızgınlık bildiren ünlemler, korku bildiren ünlemler vb.

2) Dışarı dönük Ünlemler(Seslenme ünlemleri, gösterme ünlemleri, sorma ünlemleri, onaylama ünlemleri, ses yansımaları ünlemler, ünlem gibi kullanılan ünlemler vb.)¹

- ¹Muharrem Ergin “Türk Dil Bilgisi” Bayrak Basım\Yayımlar\Tanıtım , İstanbul 2008

IV. BÖLÜM

4. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE BAĞLAÇLAR

4.1. BAĞLAÇ KAVRAMI

Dilimizdeki görevli kelimelerin ana bölümlerinden biri bağlaçlardır. Bağlaçlar, kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları birbirine bağlayan, şekil ve anlam bakımından ilişki kuran dil birliklerinin birlikte kullanılmasını sağlayan gramer öğeleridir. Dolayısıyla bağlaç öbekleri hem yazılı, hem de sözlü anlatımda metnin oluşumuna çok büyük katkı sağlamaktadır.

Bağlaçlar, Türkçede tartışmalı konulardan biridir. Kimi dilciler bağlaçları edatlarla beraber, kimisi de görevli kelimelerin ayrı bir kolu gibi inceler. Bağlaç kavramı hakkında dilcilerimizin söylediklerini aşağıdaki gibi örneklendirebiliriz.

Tahsin Banguoğlu bağlaçlar için “söziçindeki iki kelimeyi, aynı değerde iki cümle unsurunu, iki yargıyı ve bazan da iki paragrafı bağlamaya yarayan kelimelere bağlam (conjunction) adını veriyoruz”¹ demiştir.

Muharrem Ergin bağlaçları edat kavramı içinde inceler. “Bağlama edatları Türkçede sonradan ve yabancı dillerin tesiriyle ortaya çıkmıştır. Onun için Türkçede kullanılan bağlama edatlarının büyük bir kısmı yabancı asıllıdır. Türkçede olanlar da bazı isim ve fiil şekillerinin sonradan edatlaşmasıyla ortaya çıkmıştır.”²

Muhittin Bilgin’e göre “bağlaçlar, görevdaş öğeleri, anlamca ilgili tümceleri birbirine bağlayan sözcüklerdir”.³

Haydar Ediskun bağlaçları “başlıbaşına anlamları olmayan, fakat cümleleri veya eş-görevli kelimeleri yahut kelime gruplarını hem şekilce, hem de anlamca birbirine bağlayan kelimeler olarak”¹ değerlendirmiştir.

¹ Tahsin Banguoğlu “Türkçenin Grameri” Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.

² Muharrem Ergin “Türk Dil Bilgisi” Bayrak Basım\Yayım\Tanıtım , İstanbul 2008

³ Muhittin Bilgin “Anlamdan Anlatıma Türkçemiz” Anı Yayıncılık, Ankara 2006.

Bağlaç kavramı hakkında en önemli fikirlerden biri de Neşe Atabey, Sevgi Özel ve Dr. İbrahim Kutluk'un beraber hazırladıkları "Sözcük Türleri" kitabında verilmiştir. Kitapta "bağlaçlar eş görevli ya da birbiriyle ilgili sözcükleri, sözcük öbeklerini, özellikle tümceleri bağlamaya yarayan, bunlar arasında anlam ve kimi zaman biçim bakımından bağlantı sağlayan öğeler olarak"² gösterilmiştir.

Oya Adalı Türkiye Türkçesindeki Biçimbirimler adlı eserinde sözcük türlerini "sözlüksel-bağımlı biçimbirimler(fiiller), sözlüksel özgür biçimbirimler (ad, sıfat, belirteç), dereceleme öncülleri, yönverenler(bağlaçlar)"³ şeklinde incelemiştir.

Hatice Şahin'e göre bağlaçlar "kelime gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan çeşitli eşitlik, birliktelik, zıtlık, seyreklik, sıklık gibi anlam incelikleriyle bağlamaya yarayan kendi başlarına anlamları olmayan, tek başına kullanılmayan kelimelerdir."⁴

Tuncer Gülensoy bağlaçları açıklarken "kelimelerden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya mana bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında irtibat kuran edatlara bağlama edatları denir"⁵ diye açıklar.

Leyla Karahan, bağlaç terimi yerine bağlama grubu terimini kullanarak "bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur"⁶ diyerek bağlayıcılık fonksiyonu üzerinde durmuştur.

Bağlaçlar hakkında en geniş ve detaylı bilgi veren Zeynep Korkmaz da bağlaçları, "kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevleri ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir"⁷ şeklinde açıklamaktadır.

Gramer kiraplarındaki adlandırmalar hariç bağlacın tanımı diğer sözlük, makale ve tezlerde hemen hemen aynıdır. Türk Dil Kurumu' nun Türkçe Sözlük'ünde "eş görevli kelimeleri veya önermeleri birbirine bağlayan kelime türü, rabıt" olarak

¹ Haydar Ediskun "Yeni Türk DilBilgisi" Remzi Yayınevi, İstanbul, 1963.

² Neşe Atabey, Sevgi Özel, Dr.İbrahim Kutluk, "Sözcük Türleri" Papatya Yayıncılık,2003

³ Oya Adalı, Türkiye Türkçesindeki Biçimbirimler, TDK Yay. , Ankara 1979. S.35-44.

⁴ Hatice Şahin, İsmail Parlatur "Türk Dili Sözlü ve Yazılı Anlatım Türleri ile Anlatım Teknikleri" EKİN Basım Yayın Dağıtım. 2010

⁵ Tuncer Gülensoy "Türkçe El Kitabı", Akçağ Yay, Ankara 2000.

⁶ Leyla Karahan "Türkçede Söz Dizimi" Akçağ Yay, Ankara

⁷ Zeynep Korkmaz "Türkiye Türkçesi Grameri" Türk Hava Kurumu Basınevi İşletmeciliği, Ankara 2003

tanımlanmaktadır. Dil Bilgisi Terimleri Sözlük'ünde "tek başına anlamları olmayan, ancak eş görevli kelimeleri, kelime öbeklerini veya cümleleri bağlayan kelime türü diye tanımlanır.

Bağlaç teriminin Türk dilindeki yeri birtakım karışıklıklara sebebiyet vermektedir. Birtakım gramerciler bağlaçları edatlarla birlikte değerlendirmiş ve edatlar konusunda bir alt başlık olarak vermiş, bazıları da bağlaçları müstakil bir sözcük türü olarak değerlendirmiştir.

Edatlarla ilgili önemli bir eseri olan Necmettin Hacıeminoğlu da bağlaçları edatlar içinde değerlendirip bağlama edatları başlığı altında incelemiştir.¹

Muharrem Ergin bağlaç terimini kullanmayarak bağlaçların edatlar içinde ele alınması gerektiğini söyler ve bağlama edatı terimini kullanır.

Sezai Güneş Türk Dili ve Anlatım Bilgisi adlı eserinde bağlaçları edat başlığı altında bağlama edatları diye vermiştir. Sezai Güneş de bağlama edatları terimini kullanmıştır.

Kemal Demiray Temel Dilbilgisi adlı eserinde bağlaçları tek bir yapı olarak ele almamış, kelime grupları içinde değerlendirmiştir.

Tahsin Banguoğlu Ana Hatlarıyla Türk Grameri'nde bağlaçları rabit başlığı altında toplamıştır. Banguoğlu, Türkçenin Grameri adlı eserinde bu kes bağlaçları bağımsız olarak incelemiş ve bağlam terimini kullanmıştır.²

Mehmet Hengirmen, Türkçe Dilbilgisi adlı eserinde eş görevli sözcükleri, söz öbeklerini ve cümleleri bağlayan terim için bağlaç kelimesini kullanmıştır.³

Tahir Nejat Gencan Dilbilgisi adlı eserinde "Türkçede bağlaçlar, sözcük türlerinin bir çoğuna oranla azdır. Kullanılanların birçoğu da Arapça ve Farsçadan alınmadır" diyerek bağlaç terimini kullanmıştır.⁴

Kaya Bilgegil ve Nurettin Koç da bağlaç terimini kullanmıştır. Haydar Ediskun ise bağlaçları başlı başına anlamları olmayan kelime grupları olarak niteler.

¹ Necmettin Hacıeminoğlu, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İstanbul 1984, S.112-217.

² Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, TDK, Ankara 2004, s.390.

³ Mehmet Hengirmen, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara 1998. S.175

⁴ Tahir Nejat Gencan, Dilbilgisi, TDK yay, İstanbul 1971, S.488.

Muhittin Bilgin ise bağlaç terimini kullanıp bağlacın görevdaş ve anlam yakınlığı bulunan kelime ve cümlelerle ilişki kurduğunu ifade eder.

Bağlaçlar hakkında en geniş bilgiyi veren Zeynep Korkmaz da bağlaçları gramer birliklerini birbirine bağlayan, anlam ilişkileri kuran unsurlar olarak niteler.

Günay Karaağaç Türkçenin Söz Dizimi adlı eserinde bağlaçları iki grupta incelemiştir. Sıralayıcı bağlaçlar ve açıklayıcı bağlaçlar.

4.2. TERİM OLARAK BAĞLACIN TANIMI

Bağlaçlarla bağlı incelenmesi gereken konulardan biri de bağlaç teriminin adlandırılmasıdır. Çünkü bağlaçların adlandırılmasında oldukça farklı terimler kullanılmıştır. Banguoğlu Anahatlarile Türk Grameri adlı eserinde kelimeleri mana bakımından sekiz bölümde incelemiştir(isim, sıfat, zamir, zarf, edat, rabıt, nida, fiil) ve bağlaçları rabıt başlığı altında vermiştir. Daha sonra Banguoğlu Türkçenin Gramerinde bağlam terimini kullanmıştır.

Ergin'e göre "sözcükler, asıl ve yardımcı kelimeler olmak üzere iki grupta incelenebilir. Ergin, isim ve fiillerle asıl kelimeler, edatlara ise yardımcı kelimeler demiştir"¹ Bağlaçları bağlama edatı başlığı altında incelemiştir.

Ahmet Buran "Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni" adlı makalesinde sözcük türlerini iki grupta inceler. Buran'a göre "sözcükler asıl kelimeler ve yardımcı kelimeler olmak üzere iki grupta inceler. Buran, bağlaçları yardımcı kelimeler grubunda değerlendirir"².

Tuncer Gülensoy bağlayıcıları açıklarken; "kelimelerden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya mana bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında irtibat kuran edatlara bağlama edatları denir"³ ifadesini kullanır.

M. Ata Çatıkkaş, Türk Dili ve Kompozisyon adlı eserinde bağlaçları edatların bir kolu olarak değerlendirir. Edatları şöyle sınıflandırır: "Çekim edatlar, Bağlama edatları, Kuvvetlendirme edatları, Denkleştirme edatları, İşaret edatları, Soru Edatları, Cevap edatları, Ünlem Edatları, Tekrar edatları. Edatları bu sınıflandırmayı yaparken bağlaç terimi için atıf ve rabıt kavramlarını kullanmıştır."⁴

Kemal Demiray Temel Dilbilgisi adlı eserinde bağlaçları tek bir yapı olarak ele almamış, kelime grupları içinde değerlendirmiştir ve bağlaçları "Aynı çeşitten birkaç

¹ Muharrem Ergin "Türk Dilbilgisi" Boğaziçi yay, İstanbul 1997

² Ahmet Buran "Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni" 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996. TDK yay, Ankara 1999.

³ Tuncer Gülensoy, Türkçe El Kitabı, Akçay Yay. , Ankara 2000. S.425.

⁴ M. Ata Çatıkkaş "Türk Dili Kompozisyon Bilgileri, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1996.

kelimenin cümlede eş görevde kullanılması halinde bağlaçlarla bağlanmalarından meydana gelen gruplara bağlaç grupları denir”¹ diye tanımlamıştır.

Hacıeminoğlu bağlama edatları, Eckmann çekim edatları başlığı altında sıralama ve **bağlama edatları**, Hengirmen **bağlaç**, Gronbech **bağlar**, Kaynak **bağlaç**, Ediskun **bağlaç**, Demiray **bağlaç grupları**, Emre **bağlaç** terimini kullanmıştır.

Leyla Karahan, bağlaç terimi yerine bağlama grubu terimini kullanarak; “bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur”² diyerek bağlayıcılık fonksiyonu üzerinde durmuştur.

Kaya Bilgegil de bağlaçlar için; “Cümleler, belirtme grupları ve kelimeler arasında irtibat kurmağa yarayan lafızlara bağlaç denir”³ tanımını yapmaktadır.

Mehmet Hengirmen bağlaçlar için; “Eş görevli sözcükleri, sözcük öbeklerini ve cümleleri birbirine bağlayan sözcüklere bağlaç denir”⁴ tanımını yapmaktadır.

Mustafa Özkan “Söz diziminde aynı değerdeki kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan kelimelerdir”⁵ diyerek bağlaçları tanımlar.

Türkçe dışında günümüz Türk Lehçelerinde görülen bağlaç terimi şöyledir: “Azerbaycan Türkçesinde **bağlayıcı**, Türkmen Türkçesinde **soyuz-bağlayıcı**, Gagavuz Türkçesi **baalayıcı**, Özbek Türkçesi **bağlavci**, Tatar Türkçesi **terkagec**, Başkurt Türkçesi **terkawes**, Kumuk Türkçesi **baylawuç**, Karaçay-Malkar Türkçesi **baylaw-baylam**, Nogay Türkçesi **tirkewiş**, Kazak Türkçesi **şılav-jalgavlık**, **şılav jlgav**, Kırgız Türkçesi **baylamta**, Altay Türkçesi **kolbaaçı**, Hakas Türkçesi **palgandı**, Tuva Türkçesi **evilel**, Şor Türkçesi **soyuzpaglaş**, Rusça **soyuz** şeklindedir”⁶.

¹ Kemal Demiray, Temel Dilbilgisi, İnkilap Yayınevi, İstanbul 1984, S.194.

² Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi (Cümle tahlilleri) , Akçağ Yay, Ankara, s.30.

³ Kaya Bilgegil, Türkçe Dilbilgisi, Dergah Yay., İstanbul 1982, s. 227.

⁴ Mehmet Hengirmen, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara 1998, s. 175.

⁵ Mustafa Özkan vd., Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Filiz Kitabevi, İstanbul 2007, s. 539.

⁶ Emine Gürsoy Naskali, “Türk Dünyası Gramer Terimleri Klavuzu” TDK yay, Ankara 1997.

4.3. TÜRKÇEDE BAĞLAÇLARIN OLUŞUMU

Bağlaçların oluşumunu bazı dilciler yabancı dillerin etkisiyle oluştuğunu söylerler. Bazı dilciler de bunun sadece yabancı dillerin etkisiyle oluşmadığını, Türkçenin bünyesine hem yabancı dillerden alınan, hem de kendi imkanlarıyla teşekkül eden bir çok bağlaç girdiğini belirtmişlerdir. Jean Dany, Ergin, Mansuroğlu da bunu Arapça ve Farsçanın etkisiyle oluştuğunu ifade etmektedirler.

Banguoğlu, Hacıeminoğlu yabancı dillerin tesirini tek sebep olmadığını, bağlaçların büyük bir kısmının Türkçenin kendi imkanlarıyla oluştuğunu şöyle ifade ederler: “Bunda geniş ölçüde Türkçenin gelişmiş ve işlenmiş bir dil olmasının rolü vardır. Hatta Kutadgu Bilig’den itibaren bugüne kadar Türkçedeki diğer edatların sayısı ve çeşidi gittikçe azaldığı halde bağlaçların zenginleşmesi de bu fikri desteklemektedir.”¹

Zeynep Korkmaz’a göre Köktürk metinlerindeki bu kullanımlar, Uygur metinlerindeki “azu,amtı şimdi o halde; amtı yana ve şimdi; amtı yine, ançula, ançulayu öyle, şimdi, yine; ançula yine yine öyle; anta basa bunun üzerine; anta kim, anta kirse bunun üzerine ondan sonra; anta da basa ap yme... ap yme hem...hem; birök şimdi, fakat, ise; inçe kalti yani; inçip ancak, veya; kalti...ki; ötkürü-den dolayı, den beri; ötrü sonra; kayu yme ve yine; udu sonra; ulatu ve başkaları ve daha; yana yine”² gibi kullanım şekilleri çoktur. Bu kelimeleri tespit edince, dönemin yazılı metin sayısının fazlalaşması Türkçede bağlaçların varlığını ispatlayacaktır.

Karahanlı Türkçesi döneminden itibaren Türkçede bağlaçların sayısı ve kullanımı git gide artmıştır. Bu dönemde verilen eserlerin gelişmişliği ve bu eserlerin Türkçeye işleme kapasitesi üst seviyelerdedir. Bu dönemde bağlaçların sayısı Eski Türkçe ile kıyaslanmayacak kadar çoktur: “ aban eğer, eger\eğer, şayet; hergiz asla, muhakkak; imdi\emdi nihayet; kalı, eğer, şayet; kim, meger demek ki; niteg kim\neteg kim\nitekim\nniteki nitekim; taki ve, ile; veger eğer\şayet; velakin\velikin fakat, yana, yene\yine-yana ve gene; erinç belki; hem, meğme da, de; ok\ök, da, de dahi, hem...hem, kereg...kereg ya... ya\ya ... yahud şeklindedir”.

¹ Necmettin Hacıeminoğlu, “Türk Dilinde Edatlar” M.E.B. yay. İstanbul 1984

² Zeynep Korkmaz “Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları” IV. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, (24-29 Eylül 2000) TDK Yay,Ankara 2007.

Türkçesinin gramer yapısı içerisinde var olan ama Karahanlı Türkçesinde kendisini iyiden iyiye hissettiren bağlaçlar Harezmi Türkçesinde ciddi bir şekilde kullanılmıştır: “kaçan, kaçan kim, nice, nice kim, niteg, niteg kim, ni, kim, tiyü, yoksa, çün, eger, ger, illa, meger, veli, velikin, yahud, da , dağı, ma, me, ni, ok, ök, takıhod, hem kerek, ya, yahud’dur”.¹

Eski Türkçe bağlaçların sayısının diğer sözcük türleri kadar olmamasının ve zamanla bağlaç sayısının artmasının sebeplerini şöyle sıralıyabiliriz;

- 1) Türkçenin işlenişi ve gelişmesi sonucunda bağlaçların bir ihtiyaç haline gelmesi,
- 2) Bazı isim ve fiil şekillerinin sonradan bağlaçlaşması,
- 3) Yabancı dillerden tercüme eserlerinin tesiri,
- 4) Yabancı dillerden alınan bağlaçlar neticesinde Türkçede bağlaçların sayısı sayıca oldukça artmıştır.
- 5) Eski Türkçe metinlerinin azlığı da bir diğer sebeptir. Belki Köktürkçeden elimize daha fazla kalsaydı çok daha fazla bağlaç bulunabilirdi.

Günümüzde diğer Türk lehçelerinde olduğu gibi, Türkiye Türkçesinde de çeşitli bağlaç kadrosu vardır. Bağlaçlar yapıları bakımından incelendiklerinde, oluşumun, bir kısım türlerinde zaman sürecine bir gelişmeden geçtiği görülüyor. Bu oluşum ve gelişmede, başka kelime sınıflarından aktarılmış şekillerdeki kalıplaşmalar, başlangıçtan beri önemli bir yer tutmuş bulunmaktadır.

¹ Recep Toparlı , Hanifi Vural, “Kıpçak Türkçesi” TDK yay, Ankara.

4.4. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE KULLANILAN BAĞLAÇLAR

1 heceli bağlaçlar		
Bah, bil-..., dur, a\e, eh, ha, hah, hep, hiç, hoş, tut, sırf,gel, ve, yan, ya, yok.		
2 heceli bağlaçlar		
ama, amma, ancak, böyle, canım, çünkü, daha, dedim, değil, demek, demem, dersin, derken, işte, keşke, keza, lakin, madem, maksat, şöyle, tabii, tamam, tekrar, temsil, tıpkı, veya, artık,	asla, aynı, ayrı, diye, doru, eger, elbet, esas, evel, evet, fakat, malum, mecbur, meger, misal, nasıl, neyse, olsun, yalnız, yani, yazık, yoksa, zannet, zaten, bari, belki, gayri, gerçi, gerek	görsen, güya, hala, hani, hatta, oysa, öyle, peki, sade, sakın, sanki, zira, belli, bile, bizzat, hadi, hayır, hazar, hele, ile, inan, ister, ise, sebep, sonra, sorsan, sözüm, şahsen, şayet, şimdi.
3 ve daha çok heceli bağlaçlar		
âceba, afedersin, aksine, allahdır, anlaşılan, arkasından, aslında, atıyorum, ayrıca, bakalım, bağsana, bereket, besbelli, bilakis, bilhassa, bilemem, böylece, böylelikle, değilise, diyecek, diyelim,	doğrudur, doğrusu, dolayısıyla, ekseri, ekseriyet, elbette, esasında, esasen, evvelâ, galiba, genelde, genellikle, gerçekten, görelim, hakikaten, halbuki, haliyle, herhalde, hulâsa, hususî, icabında, kısaca, kısacası, maalesef, mecburen,	muhakkak, mutlaka, mümkünse, nasılsa, nedense, nerdeyse, neticede, neticesinde, nihayet, nitekim, normalde, örneğin, öyleyse, öylelikle, sonradan, şimdiyse, tahminen, takriben, üsdelik, velakin, velhasıl, vesselam, veyahut, yalnızca.

2 ve daha çok kelimededen oluşan bağlaçlar

af buyur, allah bilir ki, allah bilir, allah bilir ya, allah etmesin, allah işde, allah selamet versin, allah var , allah vere de, ama... ama... amma ve lakin, arkasından da, artık yani, asıl itibariyle, aslına bakarsan, aynı dediğim gibi, aynı esnada, aynı şekilde, aynı zamanda, aynı zamanda da, az daha, bakarsın ki, bazı... bazı..., bazı... bazı da..., belki... belki..., bereket versin, bereket versin ki, hele bilhassa, biliyorsun ki, bil ki, bir...bir..., bir...bir...de, biri...biri..., bir daha, bir daha da, bir de, bir de ne görsün, bir yol, bir yol da, bu defa, bu defa da, bu arada, bu açıdan, bu bakımdan, bu durumda, bu sebeple, bu sebepten,	duyduğuma göre, duyduğum kadarıyla, eğer ki, eger mümkünse, eh işte, eh öyleyse, ekseri de, ekseriyet de, ek olarak, emin ol, emin ol ki, en azından, en iyisi, en nihayetinde, en önemlisi, en son, en sonunda, evet ama, fakat ki, farz et, farz et ki, gâh...gâh, gel ki, gel gelelim, gelelim olanlara, genellikle de, genel olarak, gerçekte de, gerek... gerek (se) ..., gerekirse/gerekiyorsa, güya ki, hakikaten de, halen de, halen daha, halen daha da, hali hazırda, hani ya, hani belki, hani dedim ya, hasılı kelam, hatta da, hatta ki, haydi bakalım, hele de, hele ki, hele bilakis, hem de, hem... hem..., hem... hem... de, hep	diyelim... diyelim..., diyorum ya, doğrudan doğruya, dolayısıyla da, lazım ki, madem ki, maksat ki, malum ya, meger ki, muhakkak ki, nasıl olsa, nasıl olduysa, nasıl ki, nerden baksan, nedir adı, neticede de, netice itibariyle, neyse ki, ne diyelim, ne deyim sana, ne de olsa, ne de olmasa, ne fayda, ne kadar olsa, ne mümkün, ne münasebet, ne olursa olsun, ne yazık ki, ne yapayım/ne yapalım, nitekim de, o bakımdan, o halde, onun için, o vesileyle, olma mı, olsa... olsa..., olsa olsa, olsa da olmasa da, olsa bile, olsa gerek, olsa gerek ki, olsun da, ondan sona da, o nedenle, o sebepten,

bu sefer, bu sefer de, bu sırada, daha doğrusu, daha sonra, dedim ya, dediğim gibi, değil de, değil ki, değil mi, demek ki, demek istediğim, demek olsun ki,	de, hemen hemen, her... her... , her ki, her nasılsa, her neyse, her neyse de, her ne kadar, her ne desen, her nedense, her ne olursa, her ne olursa olsun, hiç değilse, ister... ister..., isterse... isterse..., ister istemez, işin açıkçası, işin kötüsü, lazım ki, madem ki, ister... ister..., isterse... isterse..., ister dilerse... ister dilemezse..., ister istemez, işin açıkçası, işin kötüsü, ki/kim, kimi... kimi..., kimi... kimi de...,	oysa ki, ondan sonra da, öyle ya, öyle mi, öyle ki, peki ama, sanki de, siz de bilirsiniz ya, sonra da, sözün gelişi, söz mesela, söz temsili, sözün temsili, sözüm ona, şart olsun ki, şimdi de, şöyle ki, şunu da deyim, şu var, tabi ki, tabi ya, tahmin etmiyorum ki, takdir edilirse, tamam mı, tam o sırada, tam o sıralarda, tam aksine, uzun lafın kısası, var ya, varsa... yoksa..., ve de, veya da, veyahut da, veyahut... yalnız ki,

4.5. BAĞLAÇLARIN TASNİFİ

Bağlaçlar konusunda açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer konu ise bağlaçlar ile ilgili kapsamlı bir tasnif denemesinin yapılmamış olmasıdır. Yapılanlar ise hep bir başlığı eksik bırakılarak yapılan tasnif denemeleridir. Ömer Demircan, “Türkçede bağlama işlevi ve bağlayıcılar adlı makalesinde bağlaçları “Oysa bağlaçlar bağımlaştırıcı (subordinating) ve eşleyici(coordinating) diye ikiye ayrılır”¹ diyerek bağlaçları iki grupta inceler.

Tahir Necat Gencan “Dilbilgisi” adlı eserinde bağlaçları sınıflandırmaya tabi tutmadan kullanılan bağlaçlar ile ilgili örnek vermeyi yeterli bulmuştur. Ancak Gencan bağlaçları yapılarına göre incelemiş ve beş gruba ayırmıştır. “1)Yalınç bağlaçlar, 2)Türemiş bağlaçlar, 3)Bileşik bağlaçlar, 4)Öbekleşmiş bağlaçlar, 5)Yabancı kökenli bağlaçlar.”²

“Türkçede Bağlaçlar” makalesinin yazarı Oya Adalı bağlaçları yapıları bakımından ve anlamları-görevleri bakımından inceler. Yapıları bakımından bağlaçlar 1)Tek kelime halinde olanlar(yalın olanlar, birleşik olanlar), 2)Birlik halinde kullanılan bağlaçlar(yalın olanlar, birleşik bağlaçlar). Anlamları-görevleri bakımından bağlaçlar ise üç grupta incelenir. 1)Kelime bağlaçları, 2)cümle bağlaçları, 3)kelime ve cümle bağlaçları. Yazar cümle bağlaçlarını ise ayrı ayrı hem görev bakımından hem de anlam bakımından inceler. Görev bakımından iki cümlenin arasında kullanılanlar ve iki cümlenin başında kullanılanlar olmak üzere iki grupta değerlendirilir. Anlam bakımından ise karşıtlık anlamı kazandıran cümle bağlaçları, özet anlamı kazandıran cümle bağlaçları, ihtimal anlamı kazandıran cümle bağlaçları, anlamı pekiştiren cümle bağlaçları. Ayrıca kelime ve cümle bağlaçlarını anlam bakımından kendi içerisinde beraberlik anlamı verenler, seçme anlamı verenler, karşılaştırma anlamı verenler şeklinde olmak üzere üçe ayırarak inceler.³

¹ Ömer Demircan, “Türkçede Bağlam İşlevleri ve Bağlayıcılar”, Türk Dilbilim Konferansı Bildirileri, 9-10 Ağustos 1984, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, s. 47.

² Tahir Nejat Gencan, Dilbilgisi, TDK Yay., İstanbul 1971, s. 482.

³ Oya Adalı, “Türkçede Bağlaçlar”, Türk Dili Dergisi, Ankara 1969, C. XIX, S. 209, s. 697-705.

Haydar Ediskun Türk Dilbilgisi adlı kitabında bağlaçları herhangi bir tasnife tabi tutmamıştır ancak atmış dört madde başlığı ile bağlaçları incelemiş bağlaçların anlamsal özelliklerini vermeyerek geçmişteki kullanımlarını vermiştir.¹

Bağlaçlar ile ilgili en geniş sınıflandırmayı yapan Zeynep Korkmaz bağlaçları kökenlerine göre, şekil ve şekil bilgisi yapılarına göre, işlevlerine ve cümledeki yerlerine göre başlıkları altında sınıflandırma yapmıştır. Korkmaz'a göre bağlaçların sınıflandırması şöyledir;

- 1) Kökenlerine göre bağlaçlar; a)Yabancı kökenli bağlaçlar, b)karışık kökenli bağlaçlar, c)Türkçe kökenli bağlaçlar.
- 2) İşlevlerine ve cümledeki yerine göre bağlaçları beş grupta incelemiş ayrıca cümle bağlayıcısı niteliğinde olanları ise kendi arasında anlam bakımından ele almıştır; a)Sıralama bağlaçları, b) Denkleştirme-karşılaştırma ve seçme bağlaçları, c) Pekiştirme bağlaçları, d) Nöbetleşme bağlaçları, e)Cümle bağlayıcı niteliğindeki bağlaçlar.
- 3) Cümle bağlayıcısı niteliğinde olanların işlev bakımından sınıflandırması; a)Açıklama bildiren cümle bağlayıcıları, b) Sonuç bildiren cümle bağlayıcıları, c) Üsteleme bildiren cümle bağlayıcıları, d) Sebep bildiren cümle bağlayıcıları, e)Zıtlık bildiren cümle bağlayıcıları, f) Daha başka işlerde kullanılan cümle bağlayıcıları şeklinde tasnif tapmıştır.²

Ana Hatlarıyla Türk Grameri adlı eserde Tahsin Banguoğlu rabıt terimi ile bağlaçları karşılamayı uygun bulduktan sonra rabıtlar kelime ve cümleleri muhtelif münasebetlerle bağlarlar diyerek bağlaçların anlam bakımından durumunu incelemeyi tercih etmiştir. Banguoğlu'na göre rabıtlar; atıf(copulative), mukayese(comparative), bölünme(partitif), terdid(disjonctif), istidrak(adversative), temyiz(concessive), şart(conditionel) , sebep(causal), netice(consecutive), gate(final) gibi.³

Banguoğlu bu kez Türkçenin Grameri adlı yapıtında ise bağlam terimini kullanmış bağlaçları daha ayrıntılı işlenmiş bağlama ilişkileri ve bağlama çeşitleri diye kapsamlı bir tasnife gitmiştir;

¹ Haydar Ediskun, Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 302.

² Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesinin Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yay., Ankara 2007 s.193-1191.

³ 7 Tahsin Banguoğlu, Anahatlarile Türk Grameri, Dergah Yay., İstanbul 1940, s. 42

Bağlaçların tasnif denemelerinde daha çok yapı, köken ve kullanım özellikleri dikkate alınmıştır. Bağlaçların görevlerine göre tasnifi arka planda kalmıştır. Bağlaçların fonksiyonları ile ilgili tasnif denemeleri daha çok diğer değerlendirmeler içerisinde kaybolup gitmiştir.

Türkçede bağlaçları kökenlerine, şekil ve şekil bilgisi yapılarına, kullandıkları yerlere ve işlevlerine göre birkaç gruba ayırmak mümkündür.

4.5.1. KÖKENLERİNE GÖRE BAĞLAÇLAR

1) **Yabancı Kökenli Bağlaçlar**; Yabancı kökenli bağlaçlar, İslam kültürünün etkisi altında dilimize Arapçada ve Farsçadan girmiş olan bağlaçlardır. Zeynep Korkmaz'a göre "Yabancı kökenli bağlaçların Osmanlı Türkçesinde sayıları hayli kabarıktır. Ancak, Tanzimat'tan sonra başlayan dilde sadeleşme hareketleri ve dil devriminin getirdiği değişme ve yenileşmelerle bunların bir kısmı kullanıştan düşmüştür. Her ne kadar bugün roman, hikaye vb. edebi türlerin bir kısmında yer yer yine nisbeten bazı eski şekillere rastlanabilmekte ise de, günümüz yazı dilinde, bunların daha çok Türkçeleşerek dilde benimsemiş ve yaygınlaşmış olanları kalmıştır."¹

Farsça, Arapça Kökenli Bağlaçlar; "mesale, nihayet, tabii, vakıa,asla, bereket, bilakis, bilahere, bilhassa, binaenaleyh, galiba, gayrı, adeta, aksi halde, aksine, aksi taktirde, amma velakin, bahusus, bittabi, esasen , filhakika, hakikaten, hasılı, hatta, hülasa, hususiyle, illa, lakin, madem, mahaza, mamafih, acaba, ahiri, ama , vakıa, ve, velakin, velev, vehasil, yani, zahir, zaten, zira, bari, çünkü, eğer, gerçi, güya, hem..hem, hergiz, hiç, hoş, ki, kah..kah, meğer, meğer ki, ya...ya vb.

2) **Karışık Kökenli Bağlaçlar**. Türkiye Türkçesinde bir kısım bağlaçlar da Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça, Türkçe-Fransızça, Arapça-Türkçe, Türkçe-Arapça-Farsça şeklinde olup iç içe geçmiş kaynaşmış nitelikteki bağlaçlardır;

¹Zeynep Korkmaz "Türkiye Türkçesi Grameri" Türk Hava Kurumu Basınevi İşletmeciliği, Ankara 2003

Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça Kökenli Bağlaçlar; “ama genelde, bazı...bazı, da..., bereket versin, bu sebeple, bu sefer, ekseriyetde, ekseriyetle, emin ol, esas itibariyle, gel ki, gene ki, ha ki, hani ya, ha ki, hele ki, her neyse, hiç değilse, neyse ki..”

Arapça-Farsça Kökenli Bağlaçlar; “belki, madem ki, maksat ki, tabi ki, tabi ki, tabi ya, veya, veyahut..”

Fransızca-Türkçe Kökenli Bağlaç; normalde.

Türkçe-Arapça-Farsça Kökenli Bağlaçlar; “halbuki..., zannet ki, ya...yahut da”

- 4) **Türkçe Kökenli Bağlaçlar;** Bunların sayısı çoktur. En önemlileri şunlardır; “ancak, anlaşılın, ardından, ayrıca, bak, bakalım, bakın, bereket versin, besbelli, bırak, bile, da, dahası, dahi, değil mi, değilse, darken, diyeceğim, doğrusu, doğrusunu istersen, dolayısıyla, gerek...gerek, hele, ile, ister...ister, kısaca, kısacası, nasıl, nasılsa, ne demek, ne...ne, nedense, ne gezer, nerede, nerde, neredeyse, nitekim, olsa olsa, oysa, öncelikle, örneğin, öylesine, özetle, pek çok, sakın, sakın ola, sonunda, söz gelimi, söz gelişi, şımdı bakınız, yalnızca, yetmemiş vb.

4.5.2. YAPILARINA GÖRE BAĞLAÇLAR

Bağlaçlar yapıları bakımından birkaç gruba ayrılabilir:

1) **Basit Yapılı Bağlaçlar veya Tek Kelimeden Oluşan Bağlaçlar.** Bu grup bağlaçlara yalın durumundaki bağlaçlar da denilebilir. Basit yapıli bağlaçlar, kullanıldığı cümlelerde yapım eki almış herhangi bir kelimeyle birleşmemiş veya öbekleşmemiş bağlaçlardır. Bunlar “, ama, amma, de, daha, zaten, yoksa, lakin, vb.” şeklindedir.

2) **Türemiş Yapılı Bağlaçlar:** Yapıları bakımından bağlaç grupları içinde sayıca en az grubu oluşturanlar türemiş yapıli bağlaçlardır. Türkçe, kolay bağlaç türetmeye yatkın olan bir dil değildir. Bu yüzden bu bağlaçlar sadece belirli kelimelerde karşımıza çıkar; “anca, açıkcası, kısacası, anlaşılan, demek, diye..”

3) **Öbekleşmiş Bağlaçlar:** En az iki kelimenin bir takım kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturdukları kalıplaşmış dil birliklerine denir; “bir...bir..., biri...biri de..., yahut ki, yazık ki vb”.

4.5.3. ŞEKİL BİLGİSİ YAPILARINA GÖRE BAĞLAÇLAR

Bağlaçları şekil bilgisi, yani kelimeyi oluşturan ek kök bütünleşmesi açısından ele alındığında Türkçe kökenli veya Türkçeleşmiş bağlaçları şöyle sıralıyabiliriz:

1) Bağlaçların bir kısmı ad, sıfat, edat ve zarf olan kelimelerin aynı zamanda birer bağlama görevi yüklenmiş olmalarıyla oluşmuştur; ancak, artık, demek, dolayısıyla, nihayet, önce, öyle, sonra, şimdi, şöyle, yalnız vb.

Çok ısrar ettim **ancak** kararını değiştiremedim. Bu hatalar onun **değil** çocukluğunda yaşadığı sıkıntılarının belirtisidir.

2)Ad soylu kelimelerden genişletilerek kalıplaşanlar; Allahtan, ardından, arkasından, açıkcası, doğrusu, kısacası, vb.

Hapisten çıkarken bir grup şahıs üzerine kurşun yağdırdı. **Allahtan** kurşun bacağına geldi. **Gerçekten**, onun ne istediğini bazen ben bile anlamıyordum.

3)Zarf-fiil ekleriyle kurulanlar; derken, diye, yine vb.

Askerler çok sakince hareket ediyordu. **Derken**, düşmanlar ateş açmaya başladı. Her taraf kan revan içinde kaldı. **Yine** kimse geri çekilmiyordu.

4.5.3. İŞLEVLERİNE VE CÜMLEDEKİ YERLERİNE GÖRE BAĞLAÇLAR

Bağlaçları cümledeki yerlerine ve kullanım biçimlerine göre de bir sınıflamaya sokmak mümkündür. Ancak, bağlaçların cümledeki yerleri ile yüklendikleri işlevler ve bağlandıkları ögeler arasında kurdukları çeşitli anlam ilişkilerinde, birbirine geçişler, iç içe girişler veya yan yana bulunuşlar söz konusu olduğundan, bunları her zaman kesin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün olmuyor.

Buna karşılık cümlede değişik yerlerde bulunan bağlaçların ortak işlevler yüklendikleri de bilinmektedir. Bundan başka, bir kısım bağlaçların birden çok görev yüklenmiş olmaları da söz konusudur.

Bağlaçlar, buldukları yerler ve yüklendikleri işlevler bakımından şöyle bir sınıflandırmadan geçirilebilir;

1) **Sıralama bağlaçları**; ile, dahi, ve, da...da, hem...hem, ister...ister, ne...ne, gerek...gerek.

ile bağlacı - İl-bağlamak, birleştirmek fiilinin il-e zarf fiil biçiminden kalıplaşmış olan ile, aynı nitelikte eş, yakın ve yazıt anlamlı kelimeleri birbirine bağlayan bir sıralama bağlacıdır. Örneğin; dergi **ile** kitap, babası **ile** oğlu.

Dahi bağlacı- Eski Türkçenin “ve” anlamındaki kalıplaşmış takı zarf-fiilinden ses değişimleri(takı-dahı-dahi) ile oluşmuş bulunan ve Eski Anadolu Türkçesinde de “ve” anlamıyla kullanılan bir bağlaçtır. Örneğin; Haşa hükümdarım! Zulmetmeyin nefsinize **ve dahi** size bağlı kullarınıza..

Ve bağlacı- Türkçeye Arapçadan girmiş olan **ve** bağlacı, bugün en çok kullanılan, alıntı bir sıralama bağlacıdır. Aynı tür veya görevdeki kelime ve tamlamaları

birbirine bağlar; Örneğin; Bu kol, bu bilek **ve** bu parmaklar onun istediğini yine onun istediğini hızla yapacak hale gelmeliydi.

da....da bağlacı -Genellikle, Eski Türkçenin “ve” anlamındaki kalıplaşmış takı (tak-1) zarf-fiilinden ses değişmesine uğrayarak oluştuğu kabul edilen “da” bağlacı tekrarlamalı olarak kullanıldığında, art arda sıralanan eş değerli ögelerin hepsi içine alan bir bağlama işlevi yüklenir. Ve bağlanan ögelerin sonuna gelir. Örneğin; Galatasaray **da**, Fenerbahçe **de**, Beşiktaş **da** tüm Türkiye’nin takımlarıdır.

Gerek.... gerek(se) bağlacı- Eski Türkçenin ker-ge-fiilinden <ker-ge-k>gerek gelişmesiyle oluşan bu bağlaç, kelimeleri, kelime gruplarını veya görevdaş ögeleri sıralama yoluyla birbirine bağlar. Örneğin; **Gerek** baba **gerek** anne tarafından bir akrabalıkları yok.

Hem.....hem(de) bağlacı- Farsça kökenli olan bir bağlaç görevdaş ögeleri ya eşitlik ve birlikte olma yahut da birbirine karşıt olma işlevi sıralar ve bağlar. Örneğin; **Hem** çalışmıyor, **hem de** yakınıyorsun; **Hem** kitap okuyor **hem de** muzik dinliyor.

İster...ister(se) bağlacı- Kendilerinden sonra gelen aynı görevdeki zıt nitelikte kelimeleri ve cümleleri arka arkaya sıralayan bu bağlaç, sıralanan ögeler arasında bir ayrıcalık, bir tercih yapmadan benimsemiş bildiren bir işlev yüklenmiştir. Örneğin; **İster** tutumlu olsun, **ister** har vurup harman savursun, bize ne!; **İster** şiir, **ister** roman, **isterse** öykü okusun.

Ne... ne bağlacı- Görevdaş veya zıt anlamlı kelimelerin ve cümlelerin başına gelerek bunları arka arkaya sıralayan ne...ne bağlacı, aynı zamanda, sıraladığı ögelerden “hiçbiri” anlamını veren bir “red” bir “olumsuzluk” bildirme işlevi de yüklenmiştir. Örneğin; **Ne** şiş yansın **ne** kebab; Gönül **ne** kahve ister, **ne** kahvehane; **Ne** İzmir’e gitmiş, **ne** Bursa’ya.

2) **Denkleştirme-karşılaştırma-seçme bağlaçları;** ya, ya...ya, yahut da, veya, veyahut.

Ya bağlacı- Türkçeye Farsçadan girmiş olan ve bağladığı kelime ve cümlelerinin başında yer alan **ya** bağlacı, tek olarak kullanıldığında, iki düşünce, iki yargı arasında denkleştirme temelinde bir soru yönelten, onay veya yeğleme bildiren bir

işlev yüklenmiştir. Örneğin; **Ya** şimdi ne olacak Yusuf? **Ya** peki niye uyumazsın öyleyse? **Ya** gözler altındaki mor halkalar?

Ya da, ya...ya da bağlacı- Farsça “ya” ve Türkçe “da” pekiştirme bağlacının yan yana gelmesinden oluşan bu bağlaç, ya tek başına yahut da “ya...ya da” biçimiyle tekrarlı olarak kullanılır. Her iki kullanışta da kelime ve cümleler arasında seçmeli bir bağlantı kurar. Örneğin; Biriniz gidiceksiniz; Sen **ya da** kardeşin. **Ya** otur kendisini bekle **ya da** yarın telefonda ara. Git durumu anlat **ya da** oralı olma.

Yahut da, veya, veyahut bağlaçları- Bu iki bağlaçtan yahut Farsça “ya” bağlacı ile “hod” kelimesinin birleşmesinden oluşmuştur. Veya bağlacı ise, Arapça “ve” ile Farsça ya’nın kaynaşmasından; veyahut da Arapça “ve”, Farsça Yahut’un birleşmesinden oluşmuş birleşik kelime yapısında bağlaçlardır. Örneğin; Bisiklet **veya** motosiklet alacağım; sen ben **veya** başkası... Sen olmasan **yahut** seni görmesem dayanmam.

- 3) **Nöbetleşme bağlaçları**- Bu gruba girenler, iki cümle veya iki kelime arasında, çeşitli yönlerden seçenekli bir bağlama işlevi yüklenmişlerdir. Başlıcaları bazen...bazen, bazı...bazı, bir...bir, biri...öbürü, kah...kah, gibi tekrarlı bağlaçlardır. Ancak, bunların hepsi de başka kelime sınıflarından alınarak aynı zamanda bağlaç olarak da kullanılan şekillerdir.

Bazen...bazen, bazı....bazı bağlaçları- Zarf olan Arapça kökenli **bazen** kelimesi, tekrarlı kullanıldığında, cümlenin kendinden sonra gelen öğelerini yine zarf işlevi de nöbetleşme ilişkisi ile birbirine bağlar.

Bazen kader, gelen bora halinde zorludur;

Dağlar nasıl bakarsa siyah ufka öyle bak.

Bazen de cevreden nice bir adem oğludur,

Görmek değil düşünmeğe bigane kal!Bırak!

Kah....Kah bağlacı- Farsçadan girmiş olan ve “bazen, kimi zaman” anlamlarını taşıyan bu tekrarlı bağlaç da, bağladığı kelime veya cümlelerden sonra gelir ve onlar arasında zamanda nöbetleşme ilişkisi kurar, ikiden fazla da tekrarlanabilir; İstanbul bu yüzden **kah** gazsız, **kah** elektriksiz ve **kah** kömürsüz kalabilir.

4) Cümle bağlayıcısı niteliğindeki bağlaçlar

Türkiye Türkçesinde bu bağlaçların sayısı oldukça fazladır. Nedeni ise, hiç şüphe yok ki, duygu ve düşüncelerin parça parça ifadesi demek olan cümlelerin, anlamca birbirleriyle bütünleşen bir yapıya dönüştürülebilmesi, bunları gerekli yerlerde birbirine bağlama ihtiyacını doğurmuştur. İşte söz içindeki cümlelerin çok yönlü anlam ilişkileri ile birbirine bağlanarak aralarında bir anlam ağının kurulabilmesi, cümle bağlayıcılarının oluşmasına ve sayıca zengin bir kadroya ulaşmasına yol açmıştır.

Cümle bağlayıcısı niteliğindeki bağlaçlar, bağlama biçimlerine göre kendi içlerinde üç alt gruba ayrılır.

- a) Başında buldukları cümleleri önceki cümle ile bağlayanlar; Ama, ancak, aslında, aynı zamanda, kısacası, meğer, meğerse, ne demek, neyse, ne yazık ki, o halde, olsa olsa, özellikle, sanki, yazık ki, yine, yine de, zaten vb.
- b) Başında buldukları cümleleri, sonra ki, cümlelere bağlayanlar; madem ki, neyse ki, olur ya, sözüm ona, tutalım ki, tut ki, ya, yok, yok eğer vb.
- c) İki cümleyi tekrarlama yoluyla birbirine bağlayan bağlaçların sayısı öncekilere, özellikle birinci gruptakilere oranla oldukça azdır; belki de...belki de, ha...ha, hem...hem, hem...hem de, ister...ister, kimi...kimi zaman, ne...ne, ne...ne de, önce...sonra, varsa da yoksa da, ya...yahut vb.

Cümle bağlayıcısı niteliğindeki bağlaçların işlev bakımından sınıflandırılması: Sayıca geniş bir yer tutan; bir kısım Arapça, Farsça kökenli, büyük bir kısmı da Türkçe kökenli olan bağlaçların yer yer birbirleriyle ortaklaşan işlevleri bulunduğu gibi, birbirlerinden çok farklı işlevleri de bulunmaktadır. Cümle bağlayıcısı niteliğindeki bağlaçlar söz içinde anlam ve görev ayrılıkları bakımından ; açıklama, amaç bildirme, anlam güçlendirme, benzerlik gösterme, duraksama, ekleme, fırsat, hatırlama, olasılık, istek, istisna, merak ve olumsuzluk bildirme, onaylama, öncelik verme, özetleme, reddetme, sebep, sıralama ve sonuç bildirme, soruyu yöneltme, şart veya reddetme, soruyu yöneltme, şart ve şüphe bildirme, tahminde bulunma, tamamlama, teklif yapma, üsteleme, yaklaşma, yeğleme, zıtlık bildirme vb. Ancak, bunlar içinde sayıca baskın olanlar, “açıklama”, “sonuç bildirme” ve “üsteleme” niteliğinde olanlardır.

- a) **Açıklama bildiren cümle bağlaçları-** Bu bağlaçlar, başlarında veya içinde buldukları cümleleri, kendilerinden önce veya sonra gelen cümlelere açıklama

işlevi ile bağlanmaktadır; ama , amma velakin, ancak, demek ki, kimi zaman...kimi zaman, nitekim vb. Örnek; **Nitekim**, hanımlar kirli çamaşırlarınızı, yıkar yıkamaz hemen asın, sepette beslemeyin; Salih gerçi yüzünün halini düşünüyordu. **Ama** bu daha çok sokaklar ve çarşı içindi.

- b) **Sonuç bildiren cümle bağlaçları**- Bu bağlaçlar, iki cümleyi birbirine, sonuç bildirme, sonuca götürme ilişkisi ile bağlayan kelimelerdir; Ancak, belli ki, bakmış ki olmuyormadem ki, nasıl olsa , ne yazık ki, nihayet, nitekim, onun içindir ki, o sebeple, o zaman, yoksa vb. Örnek; Aç kalıyorlar da, gelip bir çamaşır yıkamıyorlar. **Bu yüzden**, zem zem bacı pek kıymetli; Duydun **ki** sen de kalmamış buğday; **Şu halde** reddedersiniz;

Madem ki deniz ruhuna sır verdi sesinden,

Gel kurtul o dar varlığının hendesinden!

Son zevkin eğer aşk ise karış, tat.

Boynundan o canan dediğin laşeyi silk, at!

Kirpikleri süzgün o ihanet dolu gözler,

Rikkatle bakarken bile bir fırsatı özler. (Yayha Kemal Bayatlı-

Deniz)

- c) **Üsteleme bildiren cümle bağlaçları**-Bu nitelikteki bağlaçların başlıcaları; ancak, asıl, asıl o zaman, bilhassa, bir de, böyle de olsa, gerçekten(de), hani, hatta, hatta ve hatta, hele, muhakkak ki, ne çıkar ki sanki, ne olursa olsun, ne pahasına olursa olsun, nihayet, nitekim, o kadar ki, öyle ki, özellikle, tevekkeli değil, yine de, zaten vb.

O uzun gecelerde

Ve **bilhassa** yağmurlu

Bir de Ramo'nun meyhane

Ya da Cunda Dalıyan

Bilirsin gençliğimizi yedik oralarda.(Turgut Baygın-Bilhassa)

- d) **Sebeup bildiren cümle bağlaçları**-Bunlar iki cümleden birini ötekine sebeup gösterme ilişkisi ile bağlayan bağlaçlarıdır; bir nedeni, bir nedeni de, çünkü, değil mi ki, demek, eh, madem ki, neden dersen, ne kadar olsa, ne var ki, neylesin, niçin derseniz, öyle ya, şundan dolayı ki, zira vb. Örnek; Hepsinin yüzü asıktı. Nerdeyse ağlayacaklardı. **Demek** biliyorlardı; **Madem ki** öyle, bu işleri yüzde yüz o yapmalı; O vakitler bunun ne kadar imkansız olduğunu düşündüğü için midir ki öyle susup gülümsüyordu.
- e) **Zıtlık bildiren cümle bağlaçları**- Bu bağlaçlar, cümlelerden birinin gösterdiği yargıyı ötekine karşı çıkarma, karşıtlama işlevi ile bağlayan bağlaçlarıdır; aksine, aksine olarak, ama, ancak, buna karşı, buna karşılık, buna rağmen, bununla birlikte, evet ama, fakat, gelgelelim, halbuki, hem...hem, hiç de, lakin, ne çare ki, ne gezer, ne var ki, şu var ki, oysa, sonra, tam aksine, tam tersine, zıddına, yine de, yoksa vb.Bu bağlaçların bir kısmı doğrudan doğruya zıtlık işlevi taşıyan bağlaçlarıdır. Ancak, bir kısmı da zıtlık işlevini daha çok başında buldukları cümlelerin anlam içeriğinden almaktadır. Örnek; **Ama** uyuyamıyorum ve uzaktan gelen treni dinliyorum; **Bununla beraber** kuvvetli bir devlet fikri ve hanedan bağlılığı taazuv etmişti; Geminin içinde olmasaydık, denizin kabaran dalgaları hoşta giderdi; **Ne var ki** hepimiz gemideyiz, sallanıp durmaktayız; Gecedir karartan gündüzü, gündüz ki aydınlıktır gecenin **aksine**.

4.6. Tekrarlı Bağlaçlar

Tekrarlı bağlaçlar, yalın ya da iki kelimedenden oluşan bağlaçların karşılaştırma yoluyla iki veya daha çok cümle ögesini birbirine bağladıkları için, şekilce, aynı bağlacın karşılaştırılan ögelerin sayısına göre iki veya çok tekrarından oluşmuştur; bazen...bazen, belki...belki, belki...belki de, bir...bir, bir...bir de, bir bakarsın...bir bakarsın, bir taraftan...bir taraftan, bir yandan...bir yandan, da...da, da...da...da, ha...ha, hem...hem, ister...ister, kah...kah, kimi zaman...kimi zaman, ne...ne, ne...ne...ne, olsun...olsun, ya...ya vb.

Tekrarlı bağlaçların oluşturduğu bağlama gruplarının kelime gruplarında ve cümlede kullanımı:

1) Kelime Gruplarında Kullanımı;

Tekrarlı bağlaçların oluşturduğu bağlama gruplarının isim tamlamalarında, fiilimsi gruplarında, edat gruplarında, sıfat tamlamasında ve birleşik fiil grubunda kullanıldığı tespit ediliyor. ¹ Örnek; **Hem devletin, hem de vatandaşların** hasiyetlerine tecavüz etmiştir; Herşeye rağmen Cem, **ne Fransızların, ne de Papa'nın** siyasi emellerine alet oldu; Küçük şehirlerin nüfusu büyük şehirlere, kasaba ve köylerin nüfusu da **hem küçük şehirlere , hem de büyüklerine** doğru akarken, yüzyıllar içinde oluşmuş şehir kültürleri de yok olmaya başladı.**Hem sıcak, hem vakur** bir karşılaşmadır bu.

2) Cümlede Kullanımı;

Tekrarlı bağlaçlar cümlenin öznesini, nesnesini, dolaylı tümlecini, zarf tümlecini bağlayabilmektedir. **Bilim de, fikir de, sanat da** tohumları nereden gelirse gelsin ancak belli bir toprağın şartları yani geçmişiyle uzlaşarak yaratıcı olabilir. Orada sanki aynı zamanda **hem bir katliam, hem de bir şenlik ve şehrayin** vardı Seyirciyi **tiyatrodan da, yerli gerçekten de** soğuturlardı; Orhan **onunla da, Aksaray'da oturan yengesiyile de, ona tarafının akrabasıyla da,** hepsiyle dargındı.

¹ Yeter Torun. "Türkiye Türkçesinde Tekrarlı Bağlaçların Oluşturduğu Bağlama Gruplarının Söz Dizimindeki Kullanımları Üzerine" . Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2007.

4.7. Kullanım Yerlerine Göre Bağlaçlar

1)**Cümle Başı Bağlaçları.** Bu bağlaç grubundakiler kullandıkları cümlede cümle başı göreviyle kullanılırlar ve başında buldukları cümleleri ya kendisinden öncekine veya kendisinden sonraki cümlelere bağlarlar; “acaba, allahtan, anca, ancak, ancak ki, arkasından, artık, bereket, bereket versin, bereket versin ki, beriyetden, besbelli, bilakis, bilhassa, hele bilhassa, binaenaleyh, bir türlü, bir deyimle, bir baktık ki, bunun için, bunun üzerine, buna göre, bundan dolayı, canım, çünkü vb.”

2)**Cümle İçinde Kullanılan Bağlaçlar;** “bile, de, dahi, değil, eğer, ile, ise, ki, mı\mi, ve, veya, veya da vb.”

3)**Başında Bulunduğu Cümleyi Kendisinden Önceki Cümleye Bağlayanlar;** “ama, ancak, eğer, elbet, evet ama, herhalde, keşke, kısacası, lakin, maalesef, malum, malum ya, meğer, meğerse, üstelik, velhasıl, zaten vb”

4)**Başında Bulunduğu Cümleleri Sonraki Cümlelere Bağlayanlar;** bak, baktım ki, bakam, bakarsın ki, canım, diyelim ki, gelelim, gerçi, madem ki, neyse ki, sözüm ona vb.

5)**Kelimeleri Bağlayanlar;** “ama, amma, bir...bir, biri...biri, de\da, eğer, gerek...gerek, hem...hem, ile, ise, ki, mı\mi, ne...ne vb.”

6)**Kelime Gruplarını Bağlayanlar;** “ama, amma, belki...belki,bile..., bir...bir, biri...biri, de\da, hem...hem de, ve , veya vb.”

7)**Cümleleri Bağlayanlar;** “allahtan, allahdır, anca, ancak, ancak ki, arkasından, artık, belli ki, bereket, bilakis, bilhassa, bir de ne görsün, bir de baktık, bunun dışında, bunun sonunda, bunun için, bunun üzerine vb.”

4.8. BAĞLAÇLARDA ANLAM

Bağlaçlarla ilgili önemli sayılabilecek tartışma konularından bir tanesi de bağlaçların anlamlı veya anlamsız gramer birlikleri olup olmadıklarıdır. Bazı dilbilgisi kitapları bağlaçları anlamsız sözcükler olarak benimsemektedirler. Doğan Aksan yönetiminde oluşturulan Sözcük Türleri adlı eserde konuyla ilgili şunlar söylenmiştir: “Burada özellikle belirtmek istediğimiz konu herhangi bir dilde anlamsız bir sözcük olmadığı gibi sözcüklerin belirli kavramların anlatımı için yaratıldıklarıdır. Dilbilgisi çalışmalarının verileri de bunu desteklemektedir.”¹ Dolayısıyla bir sözcüğün anlamsız olmasının onun söz dizimindeki görevine aykırı olduğunu ifade eder.

Ergin ise bu sözcük türünü manaları olmayan sadece gramer vazifeli kelimeler olarak kabul eder. “Bu kelime türünün tek başlarına manaları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle gramer vazifesi görürler. Onun için manalı kelimeler olan isim ve fiillerin yanında yer alarak vazife kazanırlar.”²

Türkçede Bağlaçlar adlı makalesiyle zamanında bağlaçlar ile ilgili kapsamlı araştırmayı yapan Oya Adalı diğer gramercilerin aksine bağlaçları anlamlı kelimeler grubunda inceler; “Bağlaçlar bağlandıkları kelimeler ve cümleler arasında yakın bir anlam ilişkisi kurarlar ve bu ilişkiyi açıklarlar. Bunun için genellikle birbirinin yerine kullanılmazlar. Bağlaçlara anlam bakımından yarı anlamlı kelimeler diyebiliriz. Çünkü anlamların bütünlenmesi bağladıkları kelime ve cümlelere bağlıdır. Dolayısıyla bunlara bağımlı biçimbirimlerdir diyebiliriz”.³

Korkmaz da bağlaçların özelliklerini sıralarken edatlar gibi tek başına anlamı olmayan kelimeler sınıfına sokarak onların anlamlı değil görevli kelimeler olduğunu dile getirir.⁴

¹ Doğan Aksan, Sözcük Türleri I, TDK Yay., Ankara 1983, s. 23.

² Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yay., İstanbul 1993, s. 329

³ Oya Adalı, “Türkçede Bağlaçlar”, Türk Dili Dergisi, Ankara 1969, C. XIX, S. 209, s. 697-705.

⁴ Zeynep Korkmaz, “Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları”, IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara, s. 1094

Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller eserinin yazarı Tiken'e göre bağlaçlar da edatlar ve ünlemler gibi anlamsız kelimelerdir¹, diyerek bağlaçları anlamsız kelimeler grubunda değerlendirir.

Hacıeminoğlu'nun bu sözü bugün isim veya fiiller dışındaki kelime ve türlerinin de bir isim veya fiil kökünden çıkmış oldukları ve bir kısmının köklerle ilişkilerinin takip edilememesi sonucu anlamlarını kaybettikleri anlamsız birimler gibi algılandıkları olmuştur. Sözcüklerin anlamsızlığı bizim onları değerlendiriş biçimimiz ile yakından alakalıdır. Zaten sözcük türleri köken olarak da isim ve fiil olarak ayrılmıştır. Dolayısıyla sözcükler üzerine tam bir etimolojik çalışma yapılabilse veya sözcüklerin tarihi metinler içerisindeki seyri takip edilebilse sözcük anlamlı bir yapıya kavuşacaktır. Ancak kökenine inemediğimiz bazı bağlaçlar ise anlamlı kelimeler ile birlikte kullanılarak yarı anlamlı kelimeler haline gelirler. Bazen de bağlaçlar birlikte kullanıldığı kelime ve kelime grubuyla anlam kazanır. Dolayısıyla bağlaçları tamamen anlamsız kelimeler grubuna sokmak yerine anlamlı kelimeler diye adlandırmak daha doğru olacaktır.

¹ Kamil Tiken, Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller, TDK Yay., Ankara 2004, s. 50

4.9. BAĞLAÇLARDA VURGU

Bağlaçların vurgusu konusunda detaylı bir inceleme yapılmamıştır. Ancak bu sözcük türü olarak bağlaçların tamamen vurgusuz olduğu anlamına gelmez. Bağlaç kelime türünde vurgu diğer kelime türlerine nazaran daha farklı olup yarım vurguludur.

Tek heceden oluşan bağlaçlar yarım vurgulu olup vurgu düzeyi çok alt seviyededir. Diğer bağlaçlar ise vurguyu son hecesine taşır(ancak, yalnız, fakat gibi). Özellikle pekiştirme görevinde bulunan bir takım bağlaçlar (de, bile, dahi..) vurguyu kendisinden önceki kelimenin son hecesine taşır. Ancak bu durum mı soru edatının bağlama göreviyle kullanıldığı durumlarda değişir. Bağlama göreviyle kullanıldığı cümlelerde mı soru edatı eş değer ve eş görevdeki kelimeleri bağladığı kelimeleri bağladığı için vurgusuz bir şekilde kullanılır.

V. BÖLÜM

5. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR

5.1. Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarında Kullanılan Bağlaçlar

TÖMER kitapları	A1, A2	B1, B2	C1, C2
Yunus Emre Enstitüsü – Yedi İklim	ile, bu yüzden , bu sebeple, belki...belki, hem...hem, ne...ne, ya...ya, ister...ister,		
Hitit	Ve, bu nedenle, bu yüzden, ile, de\da, ama		
Gazi Üniversitesi-TÖMER	Fakat, ama, ancak, lakin, çünkü, veya, da\de, ya...ya da, hem...hem de, gerek...gerekse, da\de...da\de, ne...ne de, ki,	Ne var ki, ne yazık ki, halbuki, madem ki, o halde, demek ki, nitekim,	
Türkçe Öğreniyoruz(Türkçe –İngilizce Anahtar kitap)	ile, de, hem ...hem de, ve, ama, çünkü, hemen, için, gerek, gibi, ne...ne		

		gerek...gerekse	
Türkçe Okuyoruz		ile, ama, çünkü, ne...ne, evet, ve, hem...hem,	
Lale		ve, ama, fakat, yalnız, ise, çünkü, bile, de, ile, ne...ne, Hem...hem, ister...ister, ya...ya, ha...ha,	Halbuki, yani, mademki, demek ki, öyleyse, o halde, yeter ki.
İstanbul Üniversitesi-Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı		Çünkü, bu sebeple, bu nedenle, ile, hem hem, ne ne , ya ya	
Adım Adım Türkçe Ders Kitabı		Ve, da\de, da\de...da\de, Veya, ama, fakat	
Ebru Türkçe Öğretim Seti			
Açılım Ders Kitabı		ile, çünkü, ki, ise, ve, hem...hem, ne...ne, ya...ya, eğer, yani, ama, ancak, yalnız,	
Gökkuşuğu Türkçe Öğrenme Seti		Ve, ama , fakat, yalnız, ise, çünkü, bile, ile , hem...hem, ne...ne, ister...ister, ya...ya, ha...ha	Halbuki, yani, mademki, öyleyse, o halde, yeter ki, demek ki.

5.2. Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarında Bağlaçların Kullanımı

Gazi Üniversitesi (Yabancılara Türkçe Öğretiminde Türkçenin Grameri) örneği.

Çünkü; (sebeç cümlesi bağlacı). Sebeç cümlesinin başında gelir.

Örnekler: Eve çok geç saatte geldim **çünkü** maçtan sonra trafik kitlenmişti.

Tarih bölümünde okuyorum **çünkü** ileride araştırılması gereken çok şeylerin olduğunu biliyorum.

Veya: İki seçenekten birini tercih ediyoruz. Böyle cümleler tahmin de içerebilir.

Örnekler: Antalya'da **veya** Muğla'da tatil yapalım.

Ya...ya (da): İki seçenekten birini tercih ediyoruz. Böyle cümleler tahmin de içerebilir.

Örnekler: Üçüncü **ya da** dördüncü katta oturuyor.

Hem...hem (de): iki **ya da** daha fazla şey var ve tümü aynı durumda.

Örnekler: Hem okulda hem de evde internet var.

Ki: tamamlanmamış birleşik cümlelerin sonunda kullanılır. Dinleyici zaten o cümleyi tahmin edebilir.

Örnekler: Bana o kadar çok yardım ettin **ki**...

madem....madem ki: bu bağlaçlar başında geldikleri cümleyi daha sonrakilere bağlarlar.

Örnekler: **madem ki** buraya geldiniz, bir çayımızı için.

Demek ki, nitekim, o halde: Özel anlam kazandıran bağlaçlardır. Kendinden önceki cümle veya cümleleri özet veya sonuç cümlesine bağlarlar.

Örnekler: **Demek ki** onu bugüne kadar kimse anlayamamış; **Nitekim** yapayalnız kaldığımı kendisi de anlamıştı; **O halde** bu konuyu anlamadığımı düşünüyorum.

Ankara Üniversitesi (Yeni Hitit)

İle (yle) : ile sözcüğü bir bağlaç olarak birliktelik anlatan öbekler kurarlar.

Örnekler: Murat **ile** Oya sinemaya gidiyor; İşe otobüsle gidiyorum.

da : Herhangi bir tümce ögesi, sonuna de\da bağlacı getirilerek önceki anlatımda geçen öğelere bağlanabilirler.

Örnekler: Yarınki partiye Ali **de** gelmiyor. İstanbul'a **da** İzmir'e de gitmedim. O saate kadar hazırlarız **da** , paketleriz **de**.

çünkü, bu nedenle, bu yüzden: Çünkü bağlacı kendisinden sonra, bu nedenle bağlacı ise kendinden önce gelen tümcenin diğer tümcenin nedeni olduğunu gösterir. Bu yüzden bağlacı ise kendisinden önce gelen tümce ile bu tümcenin olumsuz sonuçlarını gösteren tümceyi birbirine bağlar.

Örnekler: Türkçe öğreniyorum , **çünkü** Türkiye'de yaşıyorum. Türkiye'de yaşıyorum, **bu nedenle** Türkçe öğreniyorum. Düzenli çalışmadım, **bu yüzden** başarısız oldum.

Yunus Emre Enstitüsü (Yedi İklim Türkçe)

ne...ne: Çoğunlukla karşılaştırma anlamı sağlayan bağlaçlar olmakla birlikte cümlede değişik anlam ilişkileri oluştururlar.

Örnekler; Memlekete **ne** seni, **ne de** annemi götürüyor; **Ne** öğretmenlerini , **ne de** okulunu seviyor. Bugün hava **ne** sıcak , **ne de** soğuk.

ile: **ve** bağlacı **ile** görevleri aynı olmasına rağmen her zaman birbirinin yerine kullanılmazlar. İle'nin kullanım alanı daha dardır. İle cümleleri birbirine bağlamaz, sadece aynı görevdeki kelimeleri birbirine bağlar.

Örnekler; Bilgisayarla fotoğraf makinesini çantasına koydu; Eve halıyla perde aldık; Kardeşime balonla top aldım.

Bu yüzden, bu sebeple; Örnekler: Yazın Adana çok sıcak olur, **bu yüzden** insanlar yaylalara çıkar. Babamın tüye alerjisi var, **bu yüzden** evde köpek beslemeyiz. Şeker hastasıyım, **bu sebeple** ilaçlarımı düzenli kullanırım.

İster...ister, ya...ya, hem...hem, ne...ne; Örnekler: Siz bilirsiniz hanım efendi. Ürün bizim, para sizin. **İster** alın, **ister** almayın. Murat **hem** çay içiyor **hem** gazete okuyor. Ali **ne** televizyon izliyor, **ne** müzik dinliyor. Ali kitap okuyor.

Açılım Türkçe Ders Kitabı

Bağlaçlar Açılım Türkçe Ders Kitabında bir alt başlık halinde verilmiştir. En önemli kullanılan bağlaçlar seçilmiş ve onlar özellikleri ayrı olarak gösterilmeden örnekler halinde tanıtılmıştır. Gramer bilgileri Açılım Türkçe Dilbilgisi kitabında her konu ayrı olarak verilmiş. Bu kitapta verilen bağlaçlar aşağıdaki gibidir; **ile, çünkü, ki, ise, ve, hem...hem, ne...ne, ya...ya, eğer, yani, ama, ancak, yalnız;**

Örnekler; O kadar dargındı **ki** beni fark etmedi; Beni maça çağırdılar **ama** gitmedim; Türkçe **ve** Almanca sınavı gelecek hafta olacak; Zehra, gözünü zor açıyordu, **çünkü** uykusuzdu; İki **de** sınavdan yüksek not almış; Kış mevsimi soğuk, yaz mevsimi ise sıcaktır; **Hem** suçlu, **hem** güçlü; **Ya** bu deveyi gütmeli , **ya** bu diyardan gitmeli.

Lale Türkçe Dilbilgisi

Lale Türkçe Dilbilgisi kitabında diğer TÖMER kitaplarından farklı olarak bağlaçlarla ilgili daha kapsamlı bilgiler verilmiştir. Bağlaçlar ayrı ayrı olarak sıralanmış önce bağlaçların tanımları verilmiş, daha sonra bağlaçların özellikleri, en sonda da bu bağlaçlarla ilgili testler ve alıştırmalar verilmiştir. Kitapta verilmiş bağlaçlar ve özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

Halbuki; Söylenenin ya da beklenenin tersi bir durumun gerçekleştiği zamanlarda “ama” anlamında kullanılır.

Örnekler; **Halbuki** onlar da gelmeliydi; Bazı öğrenciler Türkçe zor diyor, **halbuki** hiç de zor değil; Öğretmen onları çok seviyor, **halbuki** onlar onu çok üzüyor.

Yani; “şu demek ki” anlamıyla açıklama ve yorumlama anlamı kurar.

Örnekler; Yaşı biraz ilerledi; **yani** yaşlandı. Başarısız insanları, **yani** tembelleri kimse sevmez. Gençlik, **yani** delikanlılık dönemi çok önemlidir.

Mademki; Anlaşılması, açıklığa kavuşmuş bir sebebi içeren durumu anlatmak için kullanılır.

Örnekler; **Madem ki** evde şeker kalmamış ben de kahve içmem; **Mademki** bilmiyorsun niçin konuşuyorsun? **Mademki** beğenmiyorsun, neden okuyorsun?

Öyleyse\ O halde; Bir durumundan doğan yeni bir sonucu tanımlamak için “o zaman, o durumda” anlamında kullanılır.

Örnek: Derslerimiz bitti **öyleyse** artık sinemaya gidebiliriz. O sana gelmiyormuş **öyleyse** sen de ona gitme.

Yeter ki; Bir işin olmasını çok istemek ve her şeye razı olmak anlamında kullanılır.

Örnekler: **Yeter ki** çocuğumun yüzünü bir kez göreyim. Oğlum, **yeter ki** sen sınıfı geç. Sana bisiklet alacağım.

5.3. Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarında Kullanılmayan Bağlaçlar

TÖMER kitaplarında bağlaçların kullanımı sınırlı saydadır. Genellikle kullanılan bağlaçlar ilk seviyede öğretilmiştir. Ama bazı bağlaçlar sadece A1 ya da A2 seviyesinde değil de, diğer seviyelerde de öğretilmelidir. Araştırmalara ve yapılan anketten çıkan sonuçlar da bunu kanıtlıyor.

TDK(Türk Dil Kurumu) resmi internet sayfasında kullanılan en önemli bağlaçların sayısı 53'dür. Ama bunların sadece 20'ye yakını TÖMER kitaplarında kullanılmıştır. TDK resmi internet sayfasında bulunan ve bundan başka yabancılara öğretilmesi gereken bağlaçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TDK sözlüğünde kullanılan en önemli bağlaçlar.

Ama, amma, amma velakin, ancak , ayrıca, bilmem ki, belki, bari, besbelli, bir...bir, bile, çünkü, da\de, dahi, demek ki, dolayısıyla, eğer, fakat, gelgelelim, gerek...gerek, gerçi, ha, ha...ha, halbuki, hatta, hele, hem...hem, hem, hiç, hoş, hiç olmazsa, ile, ille velakin, ister, ihtimal ki, illa ki, ki , kim, kısaca, lakin, madem, madem ki, meğer, meğerki, meğerse, nasıl ki, ne yazık ki, ne...ne, neyse, nitekim, ola ki, olmaya ki, oysa, oysaki, olsa...olsa, özellikle, öyle ki, sadece, sanki, şimdilik, şu kadar ki, şu var ki, şayet, şübhesiz, ve , velev, veya, veyahut, ya, ya...ya, ya da, yahut, yalnız, yani, yok, yoksa, üstüne...üslük, varsa..yoksa, zira

Olsun...olsun bağlacı; ol- fiilinin üçüncü şahıs kalıplaşmış şeklinden oluşuyor. Bu bağlaç da Türkçede en işlek bağlaçlardan biridir. "Olsun...olsun" bağlacı diğer sıralama bağlaçları gibi bağladığı öğeler arasında birleştirici, benimseyici bir işlev yüklenir.

Örnekler; Kendisi **olsun**, kız kardeşi **olsun**, annesi **olsun** hep aynı telden çalıyorlar. Kadın **olsun** erkek **olsun** ikisinin de devletin gelişmesinde önemli bir payı vardır. Öğrenciler üniversitelerde dersler **olsun**, sosyal hayat **olsun** ikisine de aynı zamanı ayırmalıdır. Yaşar Kemal **olsun**, Orhan Kemal **olsun** yaşadıkları yüzyılın hatta yılların ve bölgenin koşullarıyla sıkı sıkıya bağlıdırlar.

Dahi bağlacı: Eski Türkçenin “ve” anlamındaki kalıplaşmış olan takı zarf fiilinden ses değişimleri ile oluşmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde de “ve” anlamıyla kullanılan bu bağlacı, Türkiye Türkçesinde yerini pekiştirme bağlacı olan da'ya bırakarak kullanımdan düşmüştür.¹ Bu bağlacı daha çok eski edebi eserlerde kullanılsa bile, özellikle öğrencilere okuma metinleri verirken karşımıza çıkabilir. Bu eski eserlerde dahi bağlacı ve bağlacı ile birlikte ekleme bildiren bir cümle bağlayıcısı olarak kullanılmıştır. Bazen de bu bağlacı da\de edatı yerine de kullanılabilir:

Örnekler; Haşa hükümdarım! Zulmetmeyin nefsinize **ve dahi** size bağlı kullarınıza. Ben **dahi** başka bir diyara gitmek için izin talep ederim. Ben böyle bir manzarayı hayalimde **dahi** canlandıramam.

Bazen...bazen, bazı...bazı bağlaçları: Bu bağlaçlar Arapça kökenlidir. Bu bağlacı başka kelime sınıflarından alınmıştır. Cümlelerde çoğu zaman zarf görevinde de kullanılır. Bu bağlacı cümlenin kendinden sonra gelen öğelerini nöbetleşme yoluya birbirine bağlar. Bazen...bazen bağlacı Yabancılara Türkçe Öğretim Dilbilgisi kitaplarında daha çok örnek verilerek öğretilir. Bu örnekler arasında da en çok boşluk doldurmaya ya da yazılmış eserlerden örnek cümleler seçilmelidir:

Örnekler: Kardeşler birbirleriyle **bazen** çok iyi anlaşır, de bakarsınız kavga ederler(bazen...bazen). bir sevinç, bir hüznü kaplayıverir kalbinizi(bazen.....bazen). Bazen de neşesizce “vakit geçmiyor” deriz(Y.K. Bayatlı)

Kah....kah bağlacı: Türkçeye Farsçadan geçmiş olan bu bağlacı daha çok “bazen, kimi zaman” anlamı veriyor. Tekrarlı bağlacı olarak kullanılabilir. Bazen de bağladığı öğelerden sonra gelir ve onlar arasında nöbetleşme ilişkisi kurar. Bazen de ikiden fazla tekrarlanabilir. Bu bağlacı şimdi daha çok eserlerde kalmıştır. Öğrencilere okuma alışkanlıkları verirken , onların karşısına bu bağlaçlar çok çıkabilir. Yaygın olmasa da, örnekler verilerek çalışma kitaplarında bu bağlacı kullanılabilir.

Örnekler: Antrenör odada **kah** gezerek **kah** konuşarak oyuncularına bu oyunun öneminden bahsediyordu. Ayaklarım **kah** bir çukura giriyor, **kah** bir taşa çarpıyor, **kah**

¹Zeynep Korkmaz, “Türkiye Türkçesi Grameri”, Ankara 2007

karpuz kavun koruklarını andıran birtakım şeyler üzerinde kayıyor(Y.K. Karaosmanoğlu).

Nitekim bağlacı: Bu bağlaç bazı TÖMER kitaplarında sadece örneklerle verilmiştir. Konuşma derslerinde öğrencilerin en çok zorlandıkları bağlaçlardan biridir. Bazen bu bağlacı öğrenciler Sözcük Türü olarak algırlar ve bunu ayırmakta zorluk çekiyorlar. Bu bağlacı daha çok konuşma konuları için verilmesi daha doğru bir yaklaşım olabilir.

Nitekim bağlacı , “nasıl ki” anlamında kullanılır. Bir kanıt bildiren cümleyi ya da bir doğrulama bildiren bir cümleyi önceki cümleye bağlar.

Örnekler: “Bu akım, kimi kişilerin sandığı ve savaladığı gibi tepeden gelen bir buyurmayla değil; tabandan, halkın yaşamından gelen bir istekle oluşmuş, ortaya çıkmıştır. **Nitekim**, bunca direntiye , engellenmeye karşın öz Türkçe okumanın sallantisızca yürümesi bununla açıklanabilir.” (Emin Özdemir, “Dil ve Yazar”)

Yeter ki, elverir ki: Bu bağlaç daha çok ana yargının gerçekleşmesi için gerekli ve yeterli koşulu belirtmek için kullanılır.

Örnek: Yavaş yavaş her şey yoluna girecekti. Elverir ki, Tanrı'nın taktiri bu yönde olsun(Orhan Hançerlioğlu) . Babası oğlu için her türlü fedakarlıkları yapmış, yeter ki oğlu üniversiteyi kazansın. Yer gök su üstüne kurulmuş. **Yeter ki** ara bul sen onu.

Bile bağlacı: “dahi” bağlacı ile aynı anlamda kullanılır. Daha çok olumsuz önermeli tümcelerde kullanılır. Bu bağlaç kendinden önce gelen ya da geçmiş gibi düşünülen cümleleri birbirine bağlıyor.

Üstelik: Bu bağlaç daha çok tümceleri pekiştirme yoluyla birbirine bağlama görevinde bulunuyor.

Örnekler: Ailem fakir, babam çalışmıyor, annem hasta. **Üstelik** benim de yaşım küçük. Bizim aileyi kim geçindirecek? Bir an durdu, bir saat bekledi, yanına yaklaşmak , **üstelik** elini tutmak istedi.

Meğerki: Bu bağlaç da bazı TÖMER kitaplarında sadece örneklerle verilmiştir. Bu bağlaç daha çok birini ötekine engeller durumunda bulunan iki tümceyi olasılık anlamıyla birbirine bağlamak için kullanılır.

Örnekler: Ömür boyu kuşkulanancaklar sizden , **meğerki** günü gele, işler kökten değişe..(Mehmet Başaran).

Ayrıca: Bu bağlaç da en çok yabancı öğrenciler tarafından karıştırılan bağlaçlardandır. Çünkü beliteç olarak da bu bağlaç çok kullanılıyor. Ama bazı cümlelerde “bundan başka, üstelik, ek olarak” anlamlarıyla, bağlaç görevinde de kullanılır.

Örnekler: Düğünde her şey yerli yerindeydi, büyük pasta, şişirilmiş balonlar, çeşit çeşit yemekler, **ayrıca** gelin arabası da hazırlanmış. Şekerler ikram edilmiş, **ayrıca** kapıdan çıkarken herkese beyaz külahlarla şekerler dağıtılmıştı.

Yalnız: Bu sözcük sıfat, zarf, edat olarak kullanıldığı gibi , bazen “fakat” anlamında bağlaç olarak kullanılır.

Örnek: Güzel, **yalnız** biraz tuzsuz olmuş bu yemekler. Ahmet senin bütün işlerini yapar, **yalnız** senden epeyce para ister.

Sanki bağlacı: Bu sözcüğün edat mı bağlaç mı olduğunu öğrenciler karıştırabilir. Bu sözcük öbekleşmiş bağlaçlar grubunda yer almaktadır. Öbekleşmiş bağlaçlar ise bazı bağlaçlar ve söz öbekleri ile bir araya getirilerek kurulur. Sanki bağlacı cümleleri ve sözcük öbeklerini tahmin ve olasılık anlamıyla birbirine bağlar.

Örnekler: Başkalarını kötöleme **sanki** iyi bir adam mısın? Bu şarkıyı sanki bir kaç kez daha dinlemiştim. Bu kadını **sanki** daha önceden tanıyordum. Nihal **sanki** dün yemekte beni tanımıyor gibi konuşuyordu.

Sanki vurmuş da onun kara sevda başına

Kahramanlar gibi yalnız çıkıyor dağ başına

Ne uzun yol yürümüş hali, ne yorgunluk izi

Saçının rengi bakırdandı, bakırdan derisi(F.N. Çamlıbel)

Yoksa bağlacı: Bu bağlaç daha çok bağlandığı cümleden önceki cümleye dikkati çekmek için kullanılır.

Örnek: Davut maça geç kalıyor, **yoksa** takım otobüsünü mü kaçırdı? “Derslerine iyi hazırlan , **yoksa** senin harçlığını vermem bu hafta” diye Ali’nin babası bağıırıyordu.

Hatta: Kendisinden önce gelen önermeyi , “bile, üstelik” anlamlarını katarak , önceki önermelere bağlar.

Örnekler: Efeler dün okulu ziyarete gelmişler, **hatta** sizi görmek istemişler.

Ya Rab, çekemem bu ıstırabı,

Hatta çekemem huzur u habı,

Kabrinde onun beni şehit et;

Elverdi türabının azabı.(Makber-A.H.Tarhan)

Tek, velev, velev ki, ta ki, illa, illa ki bağlaçları: Bu bağlaçlar yabancı asıllıdır. Başına geldikleri cümleyi öteki cümleye bağlarlar. Bu bağlaçlar görüldüğü gibi birer “ki” bağlacı ile bir yerde kullanılır. Bu bağlaçların başına geldiği cümlelerin çoğu istek ve emir cümlesi olabilir. Bu bağlaçlar yabancı dillerden Türkçeye geçtiği için, özellikle doğu tarafından gelen öğrenciler tarafından biliniyor. Çünkü az çok Farsçada ve Arapçada da bu bağlaçlar kullanılır. Ama dil farklılığı olduğu için bu bağlaçları seçmede zorunluk çekiyorlar. Bu bağlaçların daha çok okuma ve dinleme metinlerinde “boşluk doldurma” biçimde örneklerle verilebilir.

Örnekler: Çocuk kafasında koymuştu annesini bulacağını. **Ta ki** buluna kadar bıkmadan , usanmadan arayacaktı. Ahmet’in kafası çok dağınık. **İlla ki** bir vurgun peşindedir. Bu konuyla ilgili çok düşünüyorsunuz. **Velev ki** düşündüğünüz oldu. Siz bu sorunların üstesinden nasıl geleceksiniz.

Adeta, nasıl ki, guya bağlaçları: Bu bağlar da başına geldikleri cümleyi kendilerinden önceki cümleye bağlarlar. Bu bağlaçların kökeni Türkçe isim ve fiil şekillerinden oluşmuştur. Bu bağlaçlar da daha çok “ki” bağlacı birleşğinde kullanılır.

5.4. Hem Edat Hem de Bağlaç Olarak Kullanılan Kelimeler

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin en çok zorlandıkları konulardan biri de hem edat hem de bağlaç olarak kullanılan kelimelerdir. Yapılan anketten de görüldüğü üzere bu kelimelerin kullanımında öğrenciler zorluklar yaşıyorlar. Özellikle A1 ve A2 seviye öğrencileri. Bu kelimeler aşağıdakilerdir.

İle , Yalnız, Ancak: Bu kelimeleri sadece örnekler verilerek daha kolay bir biçimde öğretilir. “ile” sözcüğü yerine cümlede “ve” bağlacı getirilebilirse bu sözcük bağlaç , “ve” bağlacı getirilmiyorsa bu sözcük cümlede edat görevinde bulunuyor. “yalnız, ancak” kelimeleri yerine “ama” bağlacı getirilebilirse bu sözcükler cümlede bağlaç, “sadece” kelimesi getirilebilirse bu kelimeler cümlede edat görevinde bulunuyor:

Örnekler: Defter **ile** kalemimi çantasına koydu. (Defter **ve** kalemimi çantasına koydu- Bağlaç). Arkadaşları **ile** konuşuyordu.(Arkadaşları ve konuşuyordu-cümlesinin anlamlı yok). Edat

Almak isterim **ancak** param kalmadı. (Almak isterim **ama** param kalmadı). Bu işi yalnız sen yapabilirsin(Bu işi **sadece** sen yapabilirsin).Edat

5.5. Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Türkçe öğretiminde, öğrenim gören hedef kitlenin hangi milletten olduğunu, nereden geldiği ve dil seviyelerinin hangi düzeyde olduğunu bilmek, hedef kitleyi oluşturan öğrencilerin kendilerine özgü hangi temel hataları yaptıklarını tespit etmek gibi bazı önemli hususlar dil öğretimini kolaylaştıracak.

Kara, Türkiye Türkçesi öğrenen yabancılara aşağıdaki gibi gruplaştırmıştır;¹

1. Türk Soylu Yabancılar;
 - a) Orta Asya'dan, (Rusya'ya bağlı topluluklardan veya bağımsız Türk Cumhuriyetlerinden) gelenler; Kırgız, Kazak, Türkmen, Ahıska, Tatar Türkü vb. ile Doğu Türküstan'dan gelen Uygurlar, Afganistan'dan gelen Özbekler ve Türkmenler.
 - b) Balkanlardan gelenler; Bulgaristan, Romanya, Bosna, Arnavutluk, Kosova vb. Türk soylular.
 - c) Orta Doğudan gelenler; Irak, İran, Suriye, Lübnan, Ürdün vb. Türk soylular.
2. Türk Soylu Olmayan Yabancılar:
 - a) Orta Doğulu Araplar veya farklı ırklardan gelenler; Ürdün, Filistin, Lübnan, Suriye, İran, Mısır vb.
 - b) Afrika veya Oknyus ötesinden gelenler; Etiyopya, Tanzanya, Kenya, Malawi, Birmanya (Burma, Myanmar)
 - c) Arvrupa'dan gelenler; İtalya, Almanya, İngiltere, Polonya vb. olarak iki gruba ayırmış ve bunları da kendi içinde sınıflandırarak her bir gruptaki öğrencilerin Türkiye Türkçesini öğrenmede kendilerine has zorluklar yaşadıklarını, yanlışlar yaptıklarını ifade etmiştir.

Türk Soylu öğrenciler bazı noktalarda Türkiye Türkçesi öğrenmede diğer gruplara göre daha üstündürler. Öğretmen bu üstünlüğü bilmeli, ona göre dersini planlamalı ve yöntem, teknik kullanılmalıdır. Hatta Türk soylulara yönelik Türkçe programları yapılmalı ve programlar 4, 6, 8, 10, 12 aylık olarak hazırlanmalıdır. Çünkü Azerbaycan

¹ Kara, Mehmet. "Gazi Üniversitesi Tömer Öğrencilerinin Türkçe Öğrenirkenkarşılaştıkları Sorunlar ve Bunların Çözümlerine Yönelik Öneriler". Türk Eğitim Bilimleri Degisi, -2010.

Türkçesinin öğretimi ile Kazak Türkünün öğrenme süreçleri ve zorlukları aynı olmayacaktır. Özellikle hangi gruplarda hangi beceriye ağırlık vereceği önemlidir. Türkiye’de Türk soylu öğrenciler TÖMER’lerde diğer yabancı gruplarla aynı sınıfta ve aynı materyallerini kullanarak öğrenmektedirler. Bu durum bizce Türk soylu öğrencilerin Türkiye Türkçesi gelişimlerini yavaşlatmaktadır.

Duman, “Yabancılara Türkçe öğretimi ile soydaş Türklere Türkçe öğretiminin farklı yöntemlerle yapılması gerektiğini vurgulamıştır. O, ders materyallerinin hazırlanmasında ne yazık ki soydaş Türklere yönelik yeterli çalışmanın bulunmadığı, yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış materyallerin soydaş Türkler için de kullanıldığını ifade eder”¹

Çelik, 257 Türk soylu öğrencinin yazılı anlatım becerisi üzerinde yaptığı çalışmada, “öğrencilerin yazılı anlatımlarında kullandıkları cümleler arasında yüklem yerine göre anlamlı bir fark var mıdır?” ve bu öğrenciler “hangi tür anlatım bozuklukları yapmıştır?” sorularına cevap aramıştır. Öğrencilerin yazdıkları 416 cümleden 391’inin kurallı, 23’ünün ise devrik cümle olduğu sonucu çıkmıştır. Öğrencilerin yaptıkları anlatım bozukluklarını incelediğinde ise en çok anlatım bozukluğunun öge eksikliği olduğunu tespit etmiştir. Çelik’e göre, “bu anlatım bozukluğunu sırasıyla, tamlama yanlışlığı, eksik veya yanlış ek kullanımı , gereksiz tekrarlar, gereksiz sözcük kullanımı, gereksiz kip ve kişi ekleri ve diğer anlatım bozukluklarını en çok öge eksikliğinin oluşturmasının sebebi olarak onların, henüz öğelerin ayırımına varamadıklarına ve öğelere yüklenen görevleri kavrayamadıklarına bağlamaktadır.”²

Rasim Özyürek, “Azerbaycan’da Tahsil Alan Türkiyeli Talebelerin ve Türkiye’de tahsil Alan Azerbaycanlı Talebelerin Dil Problemleri adlı kitabında , “ses bilgisi, kelime bilgisi, söz dizimi bakımından bu iki dil arasındaki vurgu ve telaffuz farklılıklarını da eklemek gerektiğini söyler”. Özyürek bunun yanı sıra Azerbaycan Türkçesinin, zaman ifadeleri bakımından, Türkiye Türkçesine göre farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. O, Türkiye Türkçesindeki geniş zamanın Azerbaycan Türkçesinde şimdiki zaman ve

¹ Duman, G.B. “Kırgızların Türkiye Türkçesi Öğrenirken Ad Durum Biçimbirimleriyle İlgili Yaptıkları Hatalar ve Çözüm Önerileri” Dil ve Edebiyat Dergisi, 2(5), 82-94 -2013

² Çelik,M.Emre. “Samsun’da Öğrenim Gören Türk Soylu Öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerilerinin Anlatım Bozukluğu Açısından İncelenmesi”, Samsun Sempozyumu-2011.

gelecek zamanla da ifade edilebildiğini belirtir. Ayrıca Özyürek, üslup , deyim ve lugat farklılıklarının da bu öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenimlerinde karşılaştıkları zorluklara etken oluşturduğuna, hal eklerinin ve olumsuzluk eklerinin kullanımında iki dil arasında farklılıkların olduğuna dikkat çeker.¹

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretilirken önce öğrencileri cesaretlendirmek ve motivasyonlarını artırmak için Türkçe lehçelerinin ortak yanları(dil yapısı, kültür, tarih vb.) vurgulanarak onlarda farkındalık ve bununla birlikte de kolaylık sağlanmalıdır. Bu ortaklıkların yanında zamanla tarihi, sosyal, dilsel, ve dışsal sebeplerden dolayı farklılıkların da olduğu söylenmelidir.

Türk soylulara program, ders işleme planı ve ders materyalleri hazırlanırken bunların, aşağıdaki başlıklara dikkat edilerek yapılması öğretimi kolaylaştıracaktır.

1. Lehçeler arasındaki ses(fonetik) farklılıkları

Hakas Türkçesi “çıl”, Kazak Türkçesi “jıl”, Kırgız Türkçesi “jıl”, Türkiye Türkçesi “yıl” gibi.

2. Ek (morfem) farklılıkları(zaman ekleri, hal ekleri, fiilimsiler vd.) Lehçeler arasında eklerin üç farklı şekilde kullanımı öğretimi güçleştirir.

a. Aynı görevde, farklı eklerin birbirinin yerine kullanılması.

Benim yazdığım mektup, Mening yozgan hatim(Kazak Türkçesi); -dık=-gan sıfat fiili

b. Farklı görevdeki eklerin birbirinin yerine kullanılması, örneğinin geniş zaman eki yerine şimdiki zaman ekinin kullanılması, hal eklerinin birbirinin yerine kullanılması gibi.

Türkiye Türkçesinde başlıyor, Türkmen türkçesinde başlayar;-yor=yar.

c. Aynı görevdeki ekin farklı şekillerde yazılması.

Türkiye Türkçesinde al-ır, Türkmen Türkçesinde al-ar; -ır=ar.

3. Yalancı eş değerler; Yalancı eş değerler köken birliği olan diller arasında ses değişmelerine, anlam değişmelerine bağlı olarak oluşmuştur. Özbacı, Mehmet Ali Yılmaz'ın Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Eşdeğerlilik” adlı makalesinde Kazakça ve Türkçe arasında aynı seslendirilişe sahip çok sayıda

¹ Razim.Ö. “Türk Devlet ve Topuluklarından Türkiye Üniversitelerine Gelen Türk Soylu Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenimlerinde Karşılaştıkları Sorunlar-2009.

kelimenin olduğu, fakat kimi ses olayları sebebiyle veya aynı köke bağlı bir kelimenin bazılarının anlam daralması, anlam genişlenmesi ya da anlam değişmesi sonucu iki dilde farklı kullanıldığını söylemekte ve bu durumun Türkçe öğrenen kazaklar arasında kimi zaman yanlış kullanımlara sebep verdiğini belirtmektedir.¹Örneđin;

Kol: insan vücudunun omuzdan parmak uçlarına kadar olan kısmı;Hakas, Kazak Türkçesinde Qol;parmak ucu ve bilek arasındaki kısım, el; düş:yıkılmak, devrilmek, diğer lehçelerde tüş-inmek vb.

5. Tülafluz Farklılıkları;Lehçelerdeki bazı seslerin söylenişi zor olduğu için bazen yanlış anlaşılabilir olabilir ya da soru anlamının vurgu ile sağlanması sonucunda anlamın zayıflaması, lehçelerdeki Rusça seslerin söylenişinin zor olması gibi. Örneğin; hoca>koca, bir>bır.

6. Alfabe Farklılıkları; Alfabenin farklı olması, öğretimi biraz geçiktiriyor. Ayrıca kiril alfabesindeki P,C,B,J,H,Y harfleri, Türkçesindeki R,S,V,Y,N harflerini karşılamaktadır. Oysa Türkiye Türkçesinde bu harfler vardır. Bu gibi yazılışı benzer olan fakat farklı sesleri karşılayan harfler, öğrencilerde okuma ve yazım yanlışlığına sebep olabilmektedir.

7. Terim Farklılıkları; Lehçeler arasındaki öğretimi kolaylaştırmak için karşılaştırmalı değişik bilim dallarına ait terimler sözlüğü yapılmalıdır. Kara, bu sözlüklerin yapılamasıyla çeviri yazılımında büyük kolaylıklar sağlanacağını belirtmektedir.²

8. Rusçanın etkisinden kaynaklanan farklılıklar; Lehçelerin bir çoğunda Rusçadan kavram aktarması, kelime aktarımı gibi dil olayları sonucunda soydaşların dillerinde bozulmalar olmuş ve neticede Türkçenin dil mantığı bozulmuştur.

Özeren, Altay Türkçesinin Rusça ile olan ilişkisi neticesinde Altay Türkçesinde bir çok alıntı sözün girdiği, bunun yanı sıra Rusçadan kavram çevirisinin de yapıldığını belirtir. Bunları şöyle sınıflandırmaktadır.

a) Biçimbirim- anlam ilişkileri kavram çevirileri: Rusçadan bu biçimde yapılan kavram çevirileri sonucunda Altay Türkçesindeki bazı çekim eklerinin kullanımında değişmeler,

¹ Özbal Mehmet, “Kazak Mekteplerinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi”, (www.dersindir.net/kazak-mekteplerinde-yabancı-dilolarak-türkçe-öğretimi)-2010.

² Kara, Mehmet. “Türk Lehçeleri Arasında Geliştirilecek Çevir Yazılımlarının Güçlükleri ve Kolaylıkları. Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, Ankara s.340-348. (www.turkoloji.cu.eduÇağdaş Türk Lehçeleri)-2006.

düşmeler olduğuna örnek olarak; Sler kem?-kto vı?=Siz kimsiniz? Biste baldar cok=u nas net detey=bizde çocuklar yok.

- b) Sözcük-anlam ilişkili kavram çevirileri: Rusçadan bu biçimde yapılan kavram çevirileri sonucunda Rusça sözcüklerden doğrudan anlam kopyalanmasının yapıldığına örnek olarak; uçitsya=öğrenmek fiilinin, “okumak” fiilinin yerini alması: Uulım kandıy ürenet?=kak uçitsya moy sın? Oğlum nasıl öğreniyor?
- c) Söz dizim-anlam ilişkileri kavram çevirileri: Rusçadan bu biçimde yapılan kavram çevirileri sonucunda da Rusça cümlelerdeki sözcük sırasına uyulduğunu söyler. Bu durumun özellikle zaman ve sayı ifadelerinde yaygın olarak görüldüğünü ifade eder; Örnek; bir saat=odin ças; samolet beş saatta uçup çıgar=samolet vzlataet v pyat çasov=Uçak beş saatte uçarak çıkar. ¹

Benzer bir çalışmayı Ercan Alkaya “İkidillilik ve Rusçadan Tatar Türkçesine Geçen Kavram Tercümelere” adlı çalışmasıyla Tatarcada yapmıştır. ²

¹ Özeren, M. Altay\Oyrat Türkçesinin Rusçadan Yaptığı Kavram Çevirileri”, Turkish Studies International Periodical For the Languages? Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4\8 -2009

² Ercan, “Yabancı uyruklu ve Türk üniversite öğrencilerine ait sorunların bazı değişkenler açısından incelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 165-173, 2001.

5.6. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimiyle İlgili Yorum ve Öneriler

Son yıllarda önemli bir yol alan Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi ve öğretimine yönelik çalışmalar hız kazanmaktadır. Akademisyenler bu alanla ilgili araştırma ve incelemelerini yoğunlaştırmışlardır. Bu alana yönelik donanımlı elaman hazırlamak için sertifika programları düzenlenmekte , lisans ve yüksek lisans eğitiminde bu alanla ilgili programlar açmakta ve dersler vermektedirler. Bu konuda Yağmur'un şu önerisine dikkat etmek gerekir: "Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi özel bir uzmanlık alanıdır. Türkçe yabancı dil öğretmenleri de aynı Almanca, Fransızca ve İngilizce öğretmenleri gibi yabancı dil öğretmeni olarak yetiştirilmelidir."¹

Çeşitli üniversitelerimizde son yıllarda açılmaya başlayan ve lisansüstü düzeyde eğitim veren Yabancılara Türkçe Öğretimi programları bu konudaki gereksinimi gidermeye çalışmaktadır. Buna rağmen, bu alanda donanıma sahip öğretmen gereksinimini karşılamak için eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde programların açılması gerekmektedir.

Türkçe eğitimcileri Türkçenin şimdiki vardığı boyutların ve gelişme istikametinin gerektirdiği maddi ve kurumsal donanıma sahip mi? "Türkçenin kendi özgül yapısından yola çıkılarak ve herşeyden önce kendisiyle yapısal olarak ilintili ve diğer dillerin kuramlarıyla kıyas içerisinde geliştirilmiş, bir ya da ideal durumda birden fazla ve birbirinden farklı kurumsal dilbilgisine olan ihtiyacın karşılanmayı beklediği kanaatindeyim. Maddi donanımdan kastım, bu şekilde inşa edilmiş bir kurumsal dil bilgisinin çerçeve ve kılavuzluğunda geliştirilmiş ve doğrudan ders ortamını hedefleyen pedagojik dil bilgisi metinleridir. Bu metinler yalnızca ders şümulü ders kitaplarında değil, her şeyden önce Türkçenin kendine özgü sözdizimsel işleyişinin özgül boyut ve özelliklerini tikel olarak ele alıp derinliğine işleyen kitaplardan müteşekkil olmalıdır."²

Türkiye'nin içinde bulunduğu konum itibariyle Türkçenin yabancılara öğretilmesi ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle Türkçenin yabancılara öğretilmesi üzerinde durulan konulardan biridir. Bunun için bu alana yönelik kayda değer araştırma ve incelemeler yapılmalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, ayrı bir disiplin olarak

¹ Yağmur.K. Batı Avrupa'da Ana dili Türkçe Olan Öğrencilere Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi ve Kurumsal Sorunlar. Yabancılara Türkçe Öğretimi – Ankara; Anı Yayıncılık. 2011.

² Gülbeyaz,A. Küresel Toplumsal Dönüşüm Süreçleri ve Dillerin Devinimi. V.Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler, Ankara;Bilkent Üniversitesi Yayınları. 2010.

görülmeli ve bu alanda kullanılacak bir eğitim program hazırlanmalıdır. “Türkçeyi yabancılara öğretecek öğretmenlerin modern dil öğretim yöntemleriyle öğrencilerin motivasyonlarını yükseltebilmeleri için sürekli bir şekilde ve öğrenci ihtiyaçlarını gidermeye dönük düzenli hizmet içi eğitimler verilmelidir.”¹

Özellikle ülkenin tarihi ve coğrafi güzelliklerinin tanıtılmasında, kültürel özelliklerimizin aktarılmasında Türkçenin önemli bir araç olduğu tartışılmazdır. Türk insanın değerlerini, Türk kültürünü ve Türkiye’yi tanıtmak isteyen yabancılara Türkçenin öğretiminin daha profesyonel alt yapısı oluşturulmalıdır.

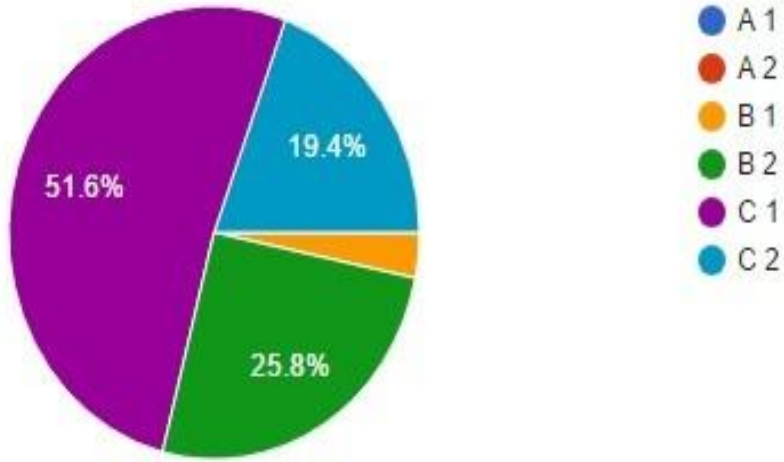
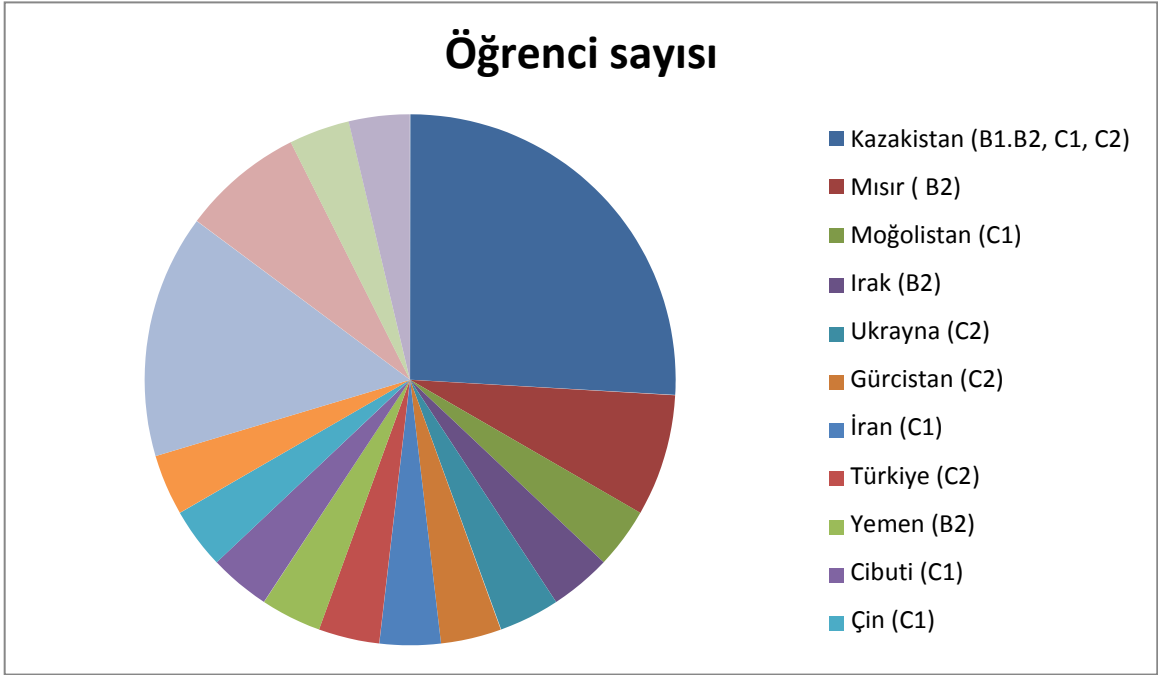
Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğreticilerin Türk dilinin sesletim özelliklerine ve gramer yapısı bilgisine, öğretim yöntem ve yaklaşım bilgisine sahip, donanımlı olmaları gerekmektedir. Bunun için Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle uğraşan merkezlerin veya Yüksek öğretim kurulunun belirleyici birimlerinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğretecek kişilere dönemler halinde hizmet içi eğitimler vermesi gerekmektedir.

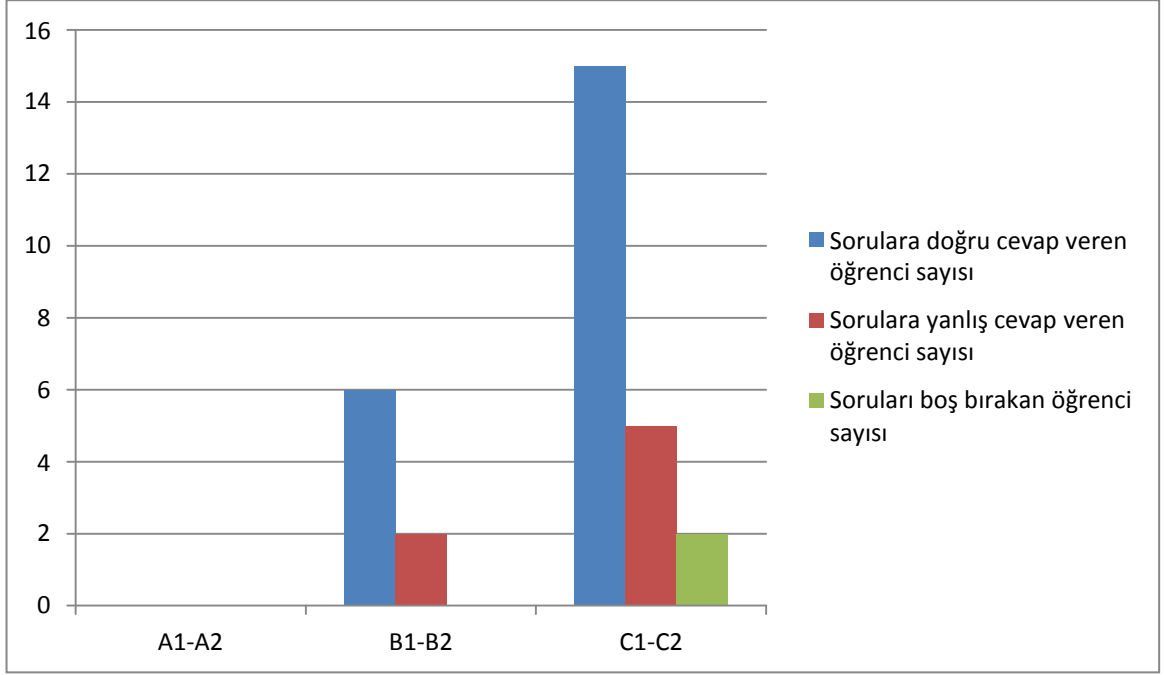
Yabancılara ve Türk soylulara Türkiye Türkçesinin öğretimi uygulamaları öncesinde öğrencilerin nereli oldukları, bildikleri dil ve alfabeler dikkate alınarak Türk alfabesinde zorlanacakları sesler tespit edilmeli ve buna uygun bir öğretim program oluşturulmalıdır.

Türk soylu ve yabancı uyruklu öğrencilere Türkiye Türkçesi öğretilirken karşılaşılan en önemli sorunlardan biri alfabeden ve Türkçenin yapısından kaynaklanan sesletim sorundur. Türkiye Cumhuriyetlerinden ve akraba topluluklarından gelen öğrenciler içerisinde özellikle Kiril alfabesini kullananlara karşılaştırmalı ses bilgisi eğitimi verilmesi faydalı olacaktır. Aynı eğitimin, yabancı uyruklu öğrencilere ise hem Türkçeyi hem de onların dillerini bilen kişiler tarafından verilmesi daha uygun olacaktır.

¹ Kılınç.A. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Araştırma Raporu. VII.Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler. Bilkent Üniversitesi, Ankara.2012.

5.7. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Bağlaçlarla İlgili Yapılan Anket

SONUÇ

Günümüzde Türkçe; Türk dil ailesinin en popüler ve en fazla konuşulan, UNESCO tarafından kabul edilen dünyanın beşinci büyük dillerinden biridir. Yaklaşık 80 milyon kişinin konuştuğu Türkiye Türkçesi, sadece Türkiye sınırlarında değil aynı zamanda dünyada da konuşulan bir dildir. Günümüzde Türkçenin eğitim ve öğretimi iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi Türkçenin anadili olarak öğretilmesi ve ikincisi yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesi şeklindedir. Günümüzde Türkçenin anadili olarak öğretiminde sorunlar olduğu için Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de sorunlarla karşılaşmaktayız. Fakat ikincinin halli birincinin çözümüne bağlıdır. Yazılan Türkçe dilbilgisi kitaplarının karışık ve işlevsellik açısından eksik olması yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde de belli sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretimi konusunda en önemli sorunlardan biri programların hazırlanmasında ve geliştirilmesinde kullanılan mevcut Türkçe dilbilgisi kitaplarının işlevsel açıdan ve kullanıma yararlılığı yönünden betimleyici çalışmaların yeterli olmamasıdır. Mevcut Türkçe gramer kitaplarının içeriği günümüz öğrencilere zorluklar yaşatmaktadır. Ve buradaki sorunları güncelleştirmeden yabancılar Türkçe öğretim programlarının da eksiklerine çözüm bulmayı olanaksız kılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçeyi öğreten hocalarla yapılan görüşmelerde çoğunluk tarafından bu görüş gündeme getirilmiştir.

Bir dili etkin bir şekilde öğretmek için ilk önce o dilin yapısal ve anlamsal özelliklerini düzeylere göre belirlenmiş bir şekilde basitten karmaşığa doğru tanımlamak gerekir. Bu yönde çok sayıda çalışmalar olsa da hepsi Türkçenin anadili olarak öğretilmesine odaklanan çalışmalardır. Bu verilere dayanarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde düzeylere uygun programların geliştirilmesi mümkündür. Fakat en önemli nokta bir yabancıların Türkçeyi mekan faktörünü göz ardı etmeden nasıl öğrendiğidir. Çünkü Türkçeyi Türkiye’de öğrenmekle yurtdışında öğrenmek ne yazık ki aynı değildir. Bunun nedeni Türkçenin yurtdışında çok az temsil olunması ve yeterli malzemelerin bulunmamasıdır. Bilindiği gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi ve ikinci dil olarak öğrenimi zamanı öğrenme ortamları değiştikçe öğrenme biçimleri ve izlemleri de de değişecektir.

Türkiye’de yaşayan yabancılar Türkçeyi yaşayarak da öğrenebilirler. Çünkü onlar gündelik hayatta karşılaştıkları Türkçeyi ve aynı zamanda kültürü duyarak ve görerek kolaylıkla benimseyebilirler. Fakat yurtdışında öğrenen yabancılar da bu fırsat yoktur ve onlar sadece kitaplardan ve kullanılan yöntemlerden yola çıkarak Türkçeyi öğrenebilirler. Bu durumda en önemli nokta kullanılan yöntemler olur. Yöntemler ne kadar güncel ve basit olursa öğrenme hızı da bir o kadar yüksek olur. Ama bu basitlik düzeylere göre sınırlanmalı, düzeyler arttıkça yöntemler da basitten karmaşığa göre sıralanmalıdır. Yurtdışında Türkçeyi öğrenen yabancılar Türkçeyi yaşayarak değil, görsel ve işitsel araçlarla benimserler.

Yabancı bir dilin öğrenilmesi o kadar da kolay bir süreç değildir ve öğrenilen dilin farklı yapısını da göz önünde bulundurursak durumlar daha da zorlaşır. Örneğin, bir Fransızın veya bir Almanın İngilizceyi öğrenmesi ile Türkçeyi öğrenmesi aynı değildir. Öncelikle, Türkçe ayrı dil ailesine mensup bir dildir ve gramer yapısı İngiliz, Alman ve Fransızcanın gramer yapısı ile örtüşmemektedir. Bunun için program hazırlarken bunları da göz önünde bulundurmak lazımdır. Türksoylu halklara Türkçe öğretmekle Türksoylu olmayan halklara Türkçe öğretmek aynı değildir. Bu nedenle öğrenim gören hedef kitlenin hangi milletten olduğunu ve Türkçeyi hangi düzeyde bildiğini bilmek gerekir. Yabancı dili öğrenen biri öğrendiği dilbilgisi konularını, ister sesbilimi, ister sözcük öğrenme, isterse de dinleme – anlama konularını kendi ana dili ile karşılaştırır, mevcut sorunlarını gidermek için bir yöntem geliştirir. Öğrenimin ilk kademesi sesbilimidir. Yabancıların da karşılaştığı ilk sorunlar alfabedeki ses farklılıklarından başlar. Bu farklar nedeniyle yabancılar kelimelerin düzgün telaffuzunda ve konuşmasında zorluklar yaşamaktadır. Yabancıların Türkçe öğrenmesinde güncel sorunlarından biri de ek kullanımınıdır. Türkçe eklemeli dil olduğundan dolayı bir kelimeyi eklerle farklı anlamlarda kullanabiliriz. Fakat eklerle çoğaltılan bu kelimelerin hem sayısı hem de değişen anlamları yabancı öğrencide karışıklığa neden olur. Özellikle belirtme durumu ekini (-ı, -i, -u, -ü), yönelme durumu ekini (-a, -e) ve bulunma durum eki (-da, -de) kullanmada yabancı öğrenciler zorlanır. Bunların yabancı dilde karşılığı verilse de her zaman aynılık izlenmemektedir ve bu da karışıklığa yol açmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği sınıflarda yapılan araştırmalarda ad durum eklerinin kullanımında yapılan yanlışların ve bunun sonucunda yabancıların ad durumu ekini kullanmamalarının Türkçe öğretiminde önemli bir yer

tuttuğu söylenebilir. Fakat Türk dilli halkların Türkçe öğreniminde bu türlü sorunlara rastlanmamaktadır ve Türksoylu öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenimi Türksoylu olmayan yabancılara göre daha kolaydır. Fakat Türksoyluların da geldikleri araziler ve konuştukları diller çok önemlidir. Bu nedenle Türklük bilimcileri Türksoylu halkları yaşadıkları arazilere göre gruplaştırmışlar. Öğretime başlamadan önce öğretmen bu hususları bilmeli, ders programını ona göre kurarak kullanacağı yöntem ve teknikleri hazırlamalıdır. Yabancılara Türkçe öğretim programları hazırlarken Türksoylu öğrencilere yönelik de 4, 6, 8, 10, 12 aylık olarak program hazırlanmalıdır. Çünkü bir Azerbaycanlı öğrencinin Türkiye Türkçesini öğrenmesi şekli ve süresi Kazakistanlı, Özbekistanlı veya Uygur öğrencinin öğrenmesi süresi ile aynı olmayacaktır. Fakat Türkiye’de hâlihazırda uygulanan sistemde Türksoylu gençlere Türkçe öğretilmesi programı diğer yabancılara Türkçe öğretilmesi programı ile aynıdır. Hatta bazen yabancı ayırt etmeksizin tüm öğrenciler aynı sınıfta ders almakta, bu durum da Türksoylu öğrencilerin Türkçe öğrenme hızını yavaşlatmaktadır. Duman, Çelik ve Rasim Özyürek gibi dilciler bu konuda çalışmalar yapmış, Türksoylu öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğretiminde karşıya çıkan zorluklarını göstererek sorunları çözmekte ilk adımlar atmışlardır. Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretirken öğretici aşağıdaki bazı önemli maddelere dikkat etmeli, bu yönde ders planını ve ders materyallerini hazırlamalıdır.

1. Lehçeler arasındaki ses(fonetik) farklılıkları

Hakas Türkçesi “çıl”, Kazak Türkçesi “jıl”, Kırgız Türkçesi “jıl”, Türkiye Türkçesi “yıl” gibi.

2. Ek (morfem) farklılıkları(zaman ekleri, hal ekleri, fiilimsiler vd.)

Lehçeler arasında eklerin üç farklı şekilde kullanımı öğretimi güçleştirir.

a. Aynı görevde, farklı eklerin birbirinin yerine kullanılması.

b. Farklı görevdeki eklerin birbirinin yerine kullanılması, örneğinin geniş zaman eki yerine şimdiki zaman ekinin kullanılması, hal eklerinin birbirinin yerine kullanılması gibi.

Türkiye Türkçesinde başlıyor, Türkmen türkçesinde başlıyor;-yor=yar.

c. Aynı görevdeki ekin farklı şekillerde yazılması.

Türkiye Türkçesinde al-ır, Türkmen Türkçesinde al-ar; -ır=ar.

3. Yalancı eş değerler; Yalancı eş değerler köken birliği olan diller arasında ses değişmelerine, anlam değişmelerine bağlı olarak oluşmuştur.

4. Telaffuz Farklılıkları; Lehçelerdeki bazı seslerin söylenişi zor olduğu için bazen yanlış anlaşılabilir ya da soru anlamının vurgu ile sağlanması sonucunda anlamın zayıflaması, lehçelerdeki Rusça seslerin söylenişinin zor olması gibi. Örneğin; hoca>koca, bir>bır.

5. Alfabe Farklılıkları; Alfabenin farklı olması, öğretimi bir miktar geciktirmektedir. Ayrıca kiril alfabesindeki P,C,B,J,H,Y harfleri, Türkçesindeki R,S,V,Y,N,U harflerini karşılamaktadır.

6. Terim farklılıkları.

7. Diğer dillerin (Rusça,Farsça vb.) etkisinden kaynaklanan farklılıklar.

Çağdaş dünyamızda Türkiye'nin güçlenen siyasi durumundan kaynaklanarak Türkiye Türkçesi de hızla yayılmaktadır. Bu alanda araştırmalar da zaman zaman artmaktadır. Bu alanı daha da geliştirmek ve faaliyet alanını büyütmek için, kurslar düzenlenmekte, lisans ve yüksek lisans eğitiminde yabancılara Türkçe öğretim programı kapsamında bölümler açılmakta ve dersler verilmektedir. Gençlerin yurtdışına gönderilmesi hızla artmış, araştırmalar genişletilmiş ve bu konuda yeni yeni programlar düzenlenmiştir. Bu alanın uzmanları karşıya çıkan zorlukları ve eksikleri hızla tamamlamaya çalışmaktadır. Fakat yapılan tüm çabalara rağmen eksik kadro kendisini hissettirmektedir. Bunun için lisans programlarının ve öğrencilerin sayısı daha da artırılmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretilmesi programı kapsamında öğretilen dilbilgisi kurallarının yanı sıra ülkenin tarihi kültürel hayatı da tanıtılmalı, ülkenin coğrafi özellikleri gösterilmelidir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, öğreticilerin Türk dil bilgisine, yöntem ve yaklaşım, metod ve teknik bilgisine sahip uzman kişiler olmaları gerekmektedir. Kurslar sadece Türkçeyi öğrenmek isteyen yabancılara değil, aynı zamanda bu kursu veren öğretmenlere yönelik de olmalıdır. Öğretici yabancılara Türkçe öğretim programına başlamadan önce işine yönelik eğitim ve kurs görmeli ve sertifika almalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretim programı uygulanmadan önce öğrencilerin nereden geldikleri, Türk soylu olup olmadıkları ayırt edilmeli, bu olguları göz önünde bulundurarak öğretim programı oluşturulmalıdır. Öğretmenlerin ikidilli olmaları şarttır. Bu öğretimde yardımcı unsurlardan biridir. Başlangıç ve temel düzeylerde buna çok ihtiyaç vardır. Özellikle Rus dilli devletlerden gelen ve kiril alfabesi kullanan Türk soylu öğrenciler için Türkçe alfabenin inceliklerine kadar dikkatlice ve karşılaştırmalı öğretilmesinde öğretmenin Rusçayı bilmesine ihtiyaç vardır.

Yabancılara Türkçe öğretilmesi programı dersleri ister yurtdışında olsun isterse de Türkiye sınırları içerisinde olsun, her zaman görsellere dayalı ve yabancı dilleri olan Türkçesi kusursuz bilen, Avrupa standartları çerçevesinde yöntem bilgilerine sahip olan, daim araştırma çabasında bulunan öğretmenler tarafından yapılmalıdır.

Yabancılara Türkçe eğitim programında bağlaçlar çok önemli bir yeri kapsıyor. Başlangıç seviyesinden (A1) başlayarak bağlaçlar ifade ettiği anlamları ve pozisyonlarıyla birlikte Türkçe öğretim kitaplarında yer almaktadır. Fakat kitaplarda bağlaçların az bir kısmı, yabancı öğrencilerin günlük ihtiyaçlarını karşılayacak kadar verilmiştir. Bu ise eğitimin sonraki aşamalarında öğrencilerin rahat konuşmasında ve bilimsel araştırmalarında karşılarına sorunlar çıkarabiliyor. Örneğin, basit cümle kurmaya alışkın olan öğrenciler karmaşık cümlelerle karşılaştıklarında eğer bağlaç onlara yabancıysa onları anlamayabilirler. Araştırmalarımız sonucunda Türkçe öğretim kitaplarında verilen bağlaçların farklı olduğunu gördük. Kitaplara ve seviyelere göre bağlaçların sayısı artıp azalabiliyor. Dikkat çeken en önemli mesele ise bağlaçların sadece A1, A2 seviyelerinde ve kısıtlı öğretilmesidir. Araştırdığımız Yunus Emre Enstitüsü – Yedi İklim, Hitit, Gazi Üniversitesi-TÖMER: Türkçe Öğreniyoruz (Türkçe –İngilizce Anahtar kitap), Türkçe Okuyoruz, Lale, İstanbul Üniversitesi-Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı, Adım Adım Türkçe Ders Kitabı, Ebru Türkçe Öğretim Seti, Açılım Ders Kitabı, Gökkuşuğu Türkçe Öğrenme Seti kitaplarının hepsinde A1 ve A2 kurlarında bağlaçlar vardır. Fakat ileriki seviyelerde bağlaçları göremiyoruz. Sadece Gazi Üniversitesi-TÖMER, Lale ve Gökkuşuğu Türkçe Öğrenme Seti kitaplarında B1 ve B2 seviyesinde bağlaçlara rastlıyoruz. Fakat bu kitapların hiç birinde C1 ve C2 seviyesinde bağlaçlara rastlanamamaktadır. Ayrıca aşağı kurlarda öğretilen bağlaçlar tekrarlanmadığı için öğretilen derslerin unutulma şansı da büyük olur. Öğretilen bağlaçlarla ilgili verilen örnekler ve sonraki aşamada yer alan ödevler basit ve izahlı

şekilde verilmektedir. Türk Dil Kurumu'nun resmi sayfasında 53 tane önemli bağlaç gösterilse de Tömer kitaplarında bağlaçlar sınırlı sayıda 20'e yakın gösterilmiştir.

Yabancılara yönelik öğretilmesi zorunlu olan bağlaçlar:

Ama, amma, amma velakin, ancak , ayrıca, bilmem ki, belki, bari, besbelli, bir...bir, bile, çünkü, da\de, dahi, demek ki, dolayısıyla, eğer, fakat, gelgelelim, gerek...gerek, gerçi, ha, ha...ha, halbuki, hatta, hele, hem...hem, hem, hiç, hoş, hiç olmazsa, ile, ille velakin, ister, ihtimal ki, illa ki, ki , kim, kısaca, lakin, madem, madem ki, meğer, meğerki, meğerse, nasıl ki, ne yazık ki, ne...ne, neyse, nitekim, ola ki, olmaya ki, oysa, oysaki, olsa...olsa, özellikle, öyle ki, sadece, sanki, şimdilik, şu kadar ki, şu var ki, şayet, şüphesiz, ve, veya, veyahut, ya, ya...ya, ya da, yahut, yalnız, yani, yok, yoksa, üstüne...üslük, varsa..yoksa, zira

Bu noktada araştırmalarımızın sonucu olarak bağlaçların Türkçedeki önemine paralel olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de Türkçenin yapısal ve anlamsal dinamikleriyle de ilişkili olarak bağlaçların bu konuda hak ettiği yeri almasını ümit etmekteyiz. Bu durum Türkçenin pratik olarak öğretilmesini kolaylaştıracağı gibi Türkçeyi öğrenenlerin Türkçenin yapısal ve anlamsal durumlarını kavramasını da kolaylaştıracaktır.

Yabancılara Türkçe öğretirken görevli kelimeler(edatlar, bağlaçlar, ünlemler) hep örneklerle verilmiş, seviyelere göre ayrılmamıştır. Kimi TÖMER kitaplarında bağlaçlar A1, A2 ve B1 seviyelerinde, yani başlangıç seviyede sadece dört ya da beş örnek verilerek bu konu işlenmiştir. Kimi TÖMER kitaplarında ise orta seviyede örnekler çoğaltılarak verilmiştir. Örnek olarak “ile, ama, de\da, ve, hem...hem, ne...ne bağlaçlarını gösterebiliriz. Ama bu bağlaçların kelimeleri veya cümleleri nasıl bağladığı ve cümledeki yeri hakkında bir bilgi verilmemiştir.

Türkçede bağlaçların çok olması bu konunun öğretilmesinin daha dikkatli yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Bağlaçların düzgün, daha detaylı ve dile yatkın bir şekilde öğretilmesi için aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz:

1. Bağlaçlar sadece örneklerle öğretilmemelidir. Mutlaka bağlaçların cümledeki fonksiyonu ve cümledeki yeri verilmelidir.
2. Verilecek her bağlacın hangi anlama geldiği karşısında kısa da olsa gösterilmelidir.

3. Bağlaçların yerine hangi noktalama işaretleri kullanılabileceği hakkında bilgi verilmelidir. (örnek “ve” bağlacı yerine Türkçede “,” virgül kullanılabilir.)
4. Bağlaçlar sadece birkaç örnekle öğretilmemelidir. Yukarıda belirtildiği gibi Türkçenin en önemli bağlaçları TÖMER kitaplarında anlatılmalıdır.
5. Bazı TÖMER kitaplarında bağlaçlarla ilgili çok dağınıklık vardır. Bağlaçların hangi seviyelere göre öğretilmesi şimdiye kadar tam olarak tespit edilmemiştir. Bağlaçların hangi seviyelere göre verilmesi gerektiği, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

A1-A2 (başlangıç seviye)	B1-B2 (orta seviye)	C1-C2(ileri seviye)
Ama, ancak, bir... bir, da\de, hem... hem, ile, ne... ne, ve, ya...ya, ya da, veya, ya, ha, ha...ha, ki,	Amma, ayrıca, bilmem ki, belki, bile, çünkü, dahi, demek ki, eğer, fakat, gerek... gerek, gerçi, halbuki, hatta, hele, hem, hiç, ister, illa ki, kısaca, lakin, madem, madem ki, meğer, meğerki, meğerse, nasıl ki, neyse, oysa, oysaki, olsa... olsa, sanki, yahut, yalnız, yani, yok, yoksa, zira	Nitekim, amma velakin, besbelli, dolayısıyla, gelgelelim, hiç olmazsa, ille velakin, ihtimal ki, ne yazık ki, ola ki, olmaya ki, özellikle, öyle ki, sadece, şimdilik, şu kadar ki, şu var ki, şayet, şüphesiz, veyahut, üstüne.... üstlük,

6. Yabancılara Türkçe öğretirken bağlaçlar konusunda dikkat edilmesi gereken bir başka nokta, bağlaçların öğretiminde başka bir dilin aracı olarak kullanılmamasıdır. Bağlaçlar hemen hemen her öğrencinin kendi dilinde kullandığı kelimelerdir. Ama Türkçedeki bağlaçları öğretirken başka bir dildeki karşılıkları verilmemelidir.
7. Bazı TÖMER kitaplarının sonunda yer verilen kelime listesi, sözlük çalışması ve konular kitapların kullanımını kolaylaştırmıştır. Bu bölümde de liste halinde, kitap hangi seviyedeysen o seviyeye uygun bir biçimde bağlaçlar verilmelidir.
8. Yukarıda da gösterildiği gibi aynı anda edat ve bağlaç olan kelimeler başlangıç seviyede ayrı bir konu olarak verilmelidir. Farkları ve cümledeki yerleri gösterilmelidir. Ayrıca bu konu orta seviyede alıştırmalarla daha iyi öğretilir.
9. Bağlaçlar konusuyla ilgili çalışma kitaplarında çeşitli alıştırmalara yer verilebilir. Bunlar; boşluk doldurma, öğretilen bağlaçların kullanılacağı cümle yazdırma\söyletme, karışık sıralı kelimeler verip kullanılması istenen edatlarla

cümle oluşturma, bağlaç kullanılan cümlelerde veya okuma metinlerinde yanlış ve doğru kullanılan bağlaçları bulma, öğrencilere öğrendikleri bağlaçları kullanmaları için çeşitli kompozisyonlar yazdırma, bağlaçların kullanıldıkları hikâye, şiir, şarkı sözlerini ezberletme, öğrencilerin evde kendi yapabilecekleri alıştırmalar verme şeklinde olabilir. Bu yöntem, sadece bağlaçlar için değil diğer dilbilgisi kurallarını öğretmek için de geçerlidir.

10. Bağlaçların öğretilmesinde kullanılan okuma metinleri Türk edebiyatının masal, hikâye, şiir, destan gibi edebi türler arasından seçilebilir. Yabancılara Türkçe öğretirken öğretmen, öğretilen konulara göre metinler bulmalı ve bu metinleri seviyelere göre belirlemelidir.
11. Öğretmen derse girmeden önce derse çok iyi hazırlanmalı, diğer dilbilgisi konularında kullanılan görsel, işitsel malzemeler hazırlamalıdır. Bu hazırlanan malzemelerin öğretilen örneklere ve sınıf düzeyine uygunluğu tespit edilmelidir.

Türkçede dilbilgisi öğretimine bakıldığında bağlaçlar en önemli konulardan biridir. Bağlaçların öğretiminde kullanım sıklığı, işlevi ve düzeye uygunluğu doğru bir biçimde yabancılara Türkçe öğretiminde verilirse iyi sonuçlar alınabileceği muhakkaktır.

KAYNAKÇA

- Adalı, Oya, Türkiye Türkçesindeki Biçimbirimler, Tdk Yay. , Ankara 1979. S.35-44.
- Adalı, Oya, “Türkçede Bağlaçlar”, Türk Dili Dergisi, Ankara 1969, C. XIX, S. 209, S. 697-705.
- Akartürk Karahan, G. Et-Tuhfetü’z-Zekiyye Fi’l Lugti’t-Türkiyye Üzerine Bir Dil İncelemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi. 2006.
- Akerson Fatma Erkman. Anlam-Çeviri-Karşılaştırma. İstanbul: Abc Kitabevi. (1991)
- Aksan Doğan, “Sözcük Türleri 1” , Tdk Yay. Ankara 1983, S.23.
- Aktaş Tahsin, Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti. Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 45-47, 2004.
- Atabay Neşe, Özel Sevgi, Kutluk İbrahim (2003), Sözcük Türleri, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Atalay Besim. Divanü Lugati’t Türk Tercümesi. Cilt I. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi 2008.
- Banguoğlu Tahsin, Anahatlarile Türk Grameri, Dergah Yay., İstanbul 1940, S. 42
- Banguoğlu Tahsin, Türkçenin Grameri, Tdk Yay., Ankara 2004, S. 390-395.
- Bayraktar Nesrin. Yabancılar Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. Dil Dergisi. 2003.
- Bilgegil Kaya, Türkçe Dilbilgisi, Dergah Yay., İstanbul 1982, S. 227.
- Bilgin Muhittin “Anlamdan Anlatıma Türkçemiz” Anı Yayıncılık, Ankara 2006.
- Buran Ahmet “Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni” 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996. Tdk Yay, Ankara 1999.
- Caferoğlu Ahmet. Türk Dili Tarihi. İstanbul. Enderun Kitapevi. 1984.
- Canan Zehra Candaş Karababa, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Yıl: 2009, Cilt: 42, Sayı: 2, 265-277
- Canan Zehra Karababa. Türkçeyle İngilizce Arasında Birbirine Paralel Anlatım Biçimlerinin Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: (1993)
- Cem Özışık, Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Farkındalık(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul-2004

- Cevat Emre Ahmet “Türk Dilbilgisi”, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, S.19
- Çatıkkaş M.Ata “Türk Dili Kompozisyon Bilgileri, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1996.
- Çelik Mehmet Emre. “Samsun’da Öğrenim Gören Türk Soylu Öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerilerinin Anlatım Bozukluğu Açısından İncelenmesi”, Samsun Sempozyumu-2011.
- Dany Jean, Türk Dili Grameri(Osmanlı Lehçesi), Maarif Matbaası, İstanbul 1941, S.636-676.
- Demir Ahmet Ve Açık Fatma. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım Ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. Tübar, 30, 51-72 , 2011.
- Demir Nurettin - Yılmaz Emine, Türk Dili El Kitabı, Grafiker Yay, Ankara 2003.
- Demiray Kemal, Temel Dilbilgisi, İnkılap Yayınevi, İstanbul 1984, S.194.
- Demircan Ömer, “Türkçede Bağlam İşlevleri Ve Bağlayıcılar”, Türk Dilbilim Konferansı Bildirileri, 9-10 Ağustos 1984, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, S. 47.
- Demirci Jale. Cumhuriyet’in 80.Yılında Türkiye’de Memluk-Kıpçak Türkçesi Çalışmaları, Türkoloji Dergisi, 16. (2003)
- Demirezen,N. 20.Yüzyılda Fransızlara Türkçe Öğretmek Üzere Yapılan Çalışmaların Bir Değerlendirmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2000.
- Doğan,S. Xix.Yüzyılda Batıda Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışmaları: Barker Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ Üniversitesi , Eğitim Bilimler Enstitüsü. 2011.
- Duman Gül Banu. “Kırgızların Türkiye Türkçesi Öğrenirken Ad Durum Biçimbirimleriyle İlgili Yaptıkları Hatalar Ve Çözüm Önerileri” Dil Ve Edebiyat Dergisi, 2(5), 82-94 -2013
- Eckmann Janos, Çağatayca El Kitabı,Akçay Yay, Ankara 2005.S,134.
- Ediskun Haydar “Yeni Türk Dilbilgisi” Remzi Yayınevi, İstanbul, 1963.
- Ediskun Haydar, Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1988, S. 302
- Ercan Leyla, “Yabancı Uyruklu Ve Türk Üniversite Öğrencilerine Ait Sorunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 165-173, 2001.

- Ergin Gözde Ve Türk Fahri(2010). “Türkiye’de Öğrenim Gören Orta Asyalı Öğrenciler” Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi Cilt 2, Sayı1, S.34-41.
- Ergin Muharrem “Türk Dil Bilgisi” Bayrak Basım\Yayım\Tanıtım , İstanbul 2008
- Ergin Muharrem “Türk Dilbilgisi” Boğaziçi Yay, İstanbul 1997
- Ergin Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Boğaziçi Yay., İstanbul 1993, S. 329
- Garabayev, B., Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Uyum Sorunları Ve Türkiye Ve Türklere İlişkin Kalıp Yargılar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi-2000.
- Göçer Ali Ve Moğul Selcuk. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimiyle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış. Turkish Studies. 2011.
- Gülbeyaz Abdurrahman. Küresel Toplumsal Dönüşüm Süreçleri Ve Dillerin Devinimi. V.Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler, Ankara;Bilkent Üniversitesi Yayınları. 2010.
- Gülensoy Tuncer, Türkçe El Kitabı, Akçay Yay. , Ankara 2000. S.425.
- Güneş Sezai, “Türk Dili Ve Anlatım Bilgisi” Dokuz Eylül Üniversitesi, Rektörlük Matbaası, İzmir, 1999.
- Gürsoy Naskali Emine, “Türk Dünyası Gramer Terimleri Klavuzu” Tdk Yay, Ankara 1997.
- Hacıeminoğlu Necmettin, “Türk Dilinin Mantık Sistemi Ve Kelime Aileleri” Türk Kültürü Araştırmaları(M.Ergin Armağanı) Ankara
- Hacıeminoğlu Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, M.E.B Yayınları, İstanbul 1984, S.112-217.
- Hengirmen Mehmet, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara 1998, S. 175
- İlhan Erden- “Yabancılara Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi”, 4-3, 888-937, 2009
- İvic Milka, Wege Der Sprachwissenschaft, Münih, 1971.
- K. Grönbech, Türkçenin Yapısı, (Çev.: Mehmet Akalın), Tdk Yay., Ankara 1995, S. 44.
- Kaplan Mehmet. Kültür Ve Dil(2.Baskı) İstanbul Dergah Yayınları. 1983.
- Kara Mehmet. “Gazi Üniversitesi Tömer Öğrencilerinin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar Ve Bunların Çözümlerine Yönelik Öneriler”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, -2010.

- Kara Mehmet. “Türk Lehçeleri Arasında Geliştirilecek Çevir Yazılımlarının Güçlükleri Ve Kolaylıkları. Türkiye Kültür Ve Sanat Yıllığı, Ankara S.340-348. (Www/Turkoloji.Cu.Edu\Çağdaş Türk Lehçeleri)-2006.
- Karaağaç Gunay. Türkçenin Söz Dizimi. Kesit Yayınları. İstanbul 2009.
- Karahan Leyla “Türkçede Söz Dizimi” Akçağ Yay, Ankara
- Karahan Leyla, Türkçede Söz Dizimi (Cümle Tahlilleri) , Akçağ Yay, Ankara, S.30.
- Karamanoğlu Ali Fehmi. Kıpçaklar Ve Kıpçak Türkçesi. Tded, 12. 1962.
- Karaoğlu Fatma-Yabancı Uyraklı Öğrencilerde Uyma Davranışı; Tömer Öreniği, Yayınlanamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-2007.
- Kavcar, Cahit, Edebiyat Ve Eğitim. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.1994.
- Kılınç Aziz. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Araştırma Raporu. Vii.Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler. Bilkent Üniversitesi, Ankara.2012.
- Kırılıoğlu Kasım, “Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyraklı Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Sorunları” Mersin Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6. Sayı2. Aralık 2010.
- Kononov Andrey Nikalayeviç. İsimlerin ve Sıfatların Küçültme Şekilleri ve Söz Yapımı. Türk Dili Araştırmalar Yıllığı-Belleten 1968.
- Korkmaz Zeynep “Bağlaçlar Ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları” IV. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri Ii, (24-29 Eylül 2000) Tdk Yay,Ankara 2007.
- Korkmaz Zeynep “Türkiye Türkçesi Grameri” Türk Hava Kurumu Basınevi İşletmeciliği, Ankara 2003
- Korkmaz Zeynep, Türkiye Türkçesinin Grameri (Şekil Bilgisi), Tdk Yay., Ankara 2007 S.193-1191.
- Little, D. Ve R. Perclova. (2000) European Language Portfolio Guide For Teachers And Teacher Trainers.
- Mckay, S.L. The Cultural Basis Of Teaching English As An İnternational Language. Tesol Matters, 13(4). 2003.
- Narmatova Topçugül Ve Akman Erdoğan(2010). “Türk Dünyası Entegrasyonunda Dil Ve Alfabe Ortaklığını Gerçekleştirmede Medyanın Rolü; Kırgızistan Örneği” ,

21.Yüzyılda Türk Dünyası Uluslararası Sempozyum Bildirileri Kitabı, Aralık\Lefke-K.K.T.C.

- Nejat Gencan Tahir, Dilbilgisi, Tdk Yay, İstanbul 1971, S.488.
- Nejat Gencan Tahir, Dilbilgisi, Tdk Yay., İstanbul 1971, S. 482.
- Nilufer Ülker. Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2007.
- Oğuz Kemal Er, Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri. Ankara Üniversitesi Bilimleri Fakültesi Dergisi, 39(1), 1-14, 2006
- Okur Alparaslan ve Keskin Funda. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği. 2013.
- Onan Bilginer. Divanü Lugat't-Türk'ün Dil Öğretim Yöntemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Değerlendirmesi. Tübar, 13:425-445. (2003)
- Ortar Mustafa -Türkiye'de Öğrenim Gören Türk Ve Akraba Topluluk Öğrencilerinin Stres Kaynakları, Başa Çıkma Tarzları ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Kurum ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2(2), 473-506-2002
- Ozil Şeyda, Dil Ve Kültür, Çağdaş Kültürümüz Olgular-Sorunlar, İstanbul: Cem Yayınevi. 95-115. 1991.
- Özbal Mehmet, "Kazak Mekteplerinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi", (www.Dersindir.Net/Kazak-Mekteplerinde-Yabancı-Dilolarak-Türkçe-Öğretimi)-2010.
- Özbay. M. Ve Melanlıoğlu. D.(2008). Kelime Öğretiminde Örneklemenin Önemi Ve Divanü Lügati't- Türk . Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Ünstitüsü Dergisi,5(10)
- Özçam Çimen. Türkiye Türkçesiyle İlgili Gramer Çalışmaları, Türk Dünyası Araştırmaları,1997.
- Özeren M. Altay. Oyrat Türkçesinin Rusçadan Yaptığı Kavram Çevirileri", Turkish Studies International Periodical For The Languages? Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 4\8 -2009
- Özkan Aydanur. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ad Durum Eklerinin Öğretilmesiyle İlgili Kimi Görüşler. Aü Tömer Dil Dergisi. Ankara-(1994)

- Özkan Fatma(2004), “Sovyetler Birliği Döneminde Türk Boylarında Dil Ve Alfabe Ile İlgili Görüş ve Uygulamalar. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 15 Ekim 2002. S.45-57.
- Özkan Mustafa, Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Filiz Kitabevi, İstanbul 2007, S. 539.
- Özyetkin Ayşe Melek. 14.Yüzyılda Ünlü Arap Filolog Ebu Hayyan’ın Bilgisi Dahilindeki Türk Dünyası. Türkoloji Dergisi.2003.
- Razim Özkan. “Türk Devlet ve Topuluklarından Türkiye Üniversitelerine Gelen Türk Soylu Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenimlerinde Karşılaştıkları Sorunlar-2009.
- Şahin Hatice, İsmail Parlatır “Türk Dili Sözlü Ve Yazılı Anlatım Türleri ile Anlatım Teknikleri” Ekin Basım Yayın Dağıtım. 2010.
- Şengül Kübra, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Sorunu, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı, 3\1 2014.
- Thomas Stearns Eliot- Kültür Üzerine Düşünceler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Toparlı Recep , Vural Hanifi, “Kıpçak Türkçesi” Tdk Yay, Ankara.
- Toparlı Recep. Çögenli M.Sadi. Ve Yanık.Nevzat.H. El-Kavaninü’l-Külliyeye Li Zabti’l-Lügati’t Türkiyye. 1993.
- Topralı Recep(2003). El-Dürretü’l-Mudiyye Fi’l-Lügati’t Türkiyye , Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ünal Orçun (2010) . Codex Cumanicus. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi, Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Yağmur Kutlay. Batı Avrupa’da Ana Dili Türkçe Olan Öğrencilere Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretimi ve Kurumsal Sorunlar. Yabancılara Türkçe Öğretimi – Ankara; Anı Yayıncılık. 2011.
- Yalçın Süleyman Kaan(2008). “Rusya’da Yaşayan Türklerin Konuşma Dillerinin Yazı Diline Dönüştürülme Süreci Ve Ötekileştirme Ekseninde İzlenen Dil Politikaları” , Turksh Studies İnternational Periodical For The Languases, Literature And History Of Turkish Or Turkie Volume 3\7 Fall S.662-677.
- Yener Mustafa Levent. “Türk Dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine” Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, (2007),

- Yıldız, Ü. Ve Tunçel, H. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar Ve Öneriler. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. Ankara. Pegam Akedemi. 2012.
- Yusuf Avcı-“Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kültür ve Yöntem Boyutu”Yadem.Camu.Edu.Tr-2002.

ANKETE GELEN CEVAPLAR

Lütfen aşağıdaki konulardan her hangi birini seçip (-ile, ,ve, ya...ya, hem...hem, ister....ister Çünkü, bu sebeple, bu nedenle, ile, hem hem, ne ne , ya ya, Ne var ki, ne yazık ki, halbuki, madem ki, o halde, demek ki, nitekim kullanarak) bir kompozisyon yazınız.

1. Bir kişiye mektup yazın.

2. Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında neler düşünüyor ve biliyordunuz? Şimdi bu düşünceleriniz değişti mi? Yazınız.

3. Gezdiğiniz bir yeri anlatınız.

4. İzlediğiniz bir filmi veya okuduğunuz bir kitabı anlatınız.

5. Yukarıdaki konuların dışında istediğiniz bir konu hakkında bir yazı yazabilirsiniz.

1. Her insanın kendi hobileri, yani yapmak sevdiği şeyler var. Benim hobilerimden biri kitap okumak. Kitap okumayı seviyorum, çünkü bana göre kitap okumak; eğlenceli olmakla beraber insanı geliştiriyor, dünya açısını genişletiyor, kelime hazinesini zenginleştiriyor. Kitap okumak, bir insan için aynı zamanda hem boş zamanının eğlenceli ve enteresan şekilde geçmesini hem de bir insan için yararlı ve eğitici bir vakit geçirmesini sağlar. Bana göre, her insan kitap okumalı - ister çocuk ister yetişkin. Ancak ne yazık ki genç neslin çoğu kitap okumayı sevmez ve kitap okumaz. Bu durum nasıl değiştirilebilir? İlk önce, genç anne babalar kendilerinde kitap okuma alışkanlığını geliştirebilir, böylece çocukları için iyi bir örnek olabilirler. Çocuklarda ve öğrencilerde kitap sevgisi uyandırmakta tabii ki öğretmenlerin rolü çok büyük. Öğrenciler için ilginç bir konuda bir hikâye bulup onlara tavsiye edebilir mesela. Nitekim, her insan kendinin ilgilendiği konuda bir bilgi kaynağı bulup okumayı deneyebilir. Özellikle de bir meslekte kendini geliştirmenin yollarından biri kitap okumak. Bu nedenle kitap okumanın ve kitap okumayı sevmenin son derece önemli olduğunu düşünmekteyim.
2. Mısırlı yazar Hamid Abdulsamed'in yazdığı "gökyüze elveda" kitabını okumuştum geçen ay. Yazar kendi hayatından bahsediyor. Mısırdaki yaşam tarzı, geleneksel toplumun adetleri ve düşüncelerini eleştiriyor. Mısırın küçük bir köyünde doğan Hamid 4 yaşındayken tecavüze uğramış ve dolayısıyla köye ve topluma karşı öfke ve nefret duygusunu yaşamış. Babası köyün imamı olduğu için kendisinden ku'ranı ezberlemek

bekleniyordu ve bu sebeple ku'ranın büyük bir kısmını ezberlemişti. Liseden mezun olunca üniversitede okumak üzere Almanya'ya gidiyor ve orada Mısırdaki tanıştığı Alman bir kadınla evleniyor. Ne yazık ki bu evlilik çok da sürmüyor ve kültür farklılığından kaynaklı sorunlardan dolayı boşanıyorlar. Yazar müslüman toplumuyla gayrimüslüman toplumunu karşılaştırıyor, tabiki de her ikisinin iyi ve kötü yönlerini anlatıyor. Üniversiteden mezun olunca Japonya'ya gitmeye karar vermiş ve orada evleneceği kişi ile tanışıyor ve onunla beraber Almanya'ya dönüyor. Yazar farklı ülkelerde ve farklı toplumların içinde yaşadığı için dünyaya bakışı çok değişiyor. Küçükken uğradığı tecavüz ve ailesinden gördüğü şiddet kendisine yansımış ve o da karısını dövmeye başlar. Aylar sonra kendini ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde buluyor orada yeni arkadaşları oluyor ve ilacını tamamladıktan sonra evine ve karısına dönüyor ama bu sefer farklı insan olarak dönmüş. Bir müddet sonra yazmaya başlamış ve hem Avrupa hem de Asia'nın kültürünü yakından izlediği için aklında kendi ülkesindeki sorunların sebebi daha da belirleniyor. Yazar sonra dini inancını bırakıyor ve dinlerin insanlar tarafından yapıldığını ve geliştirildiğini düşünmeye başlıyor. Kitabın bahesettiği dini, toplumsal ve geleneksel sorunlar birçok insanın hayatını temsil ediyor, yazarın yaşadığı ve gördüğü şiddeti binlerce insan yaşıyor ve maalesef çoğu insan insanlığını unutup kendi dini ve siyasi düşüncelerini en üst sırada tutup onlara göre hayatını sürdürüyor.

3. Ben ilk türkiyeye geldiğimde hiç türkçe bilmiyordum. Gelemeden önce türkiyeyi çok iyi bilmiyordum bu nedenle ingernetten araştırdım çok şeyler çıktı bazen iyi bazen kötü. İlk çok korkmuştum ama geldikten sonra iyi arkadaşlar hocalar ve iyi insanları türkiyeden buldum bu yüzden şimdi kendime çok şanslı diye düşünüyorum.
4. Ben ilk türkiyeye geldiğimde hiç türkçe bilmiyordum. Gelemeden önce türkiyeyi çok iyi bilmiyordum bu nedenle ingernetten araştırdım çok şeyler çıktı bazen iyi bazen kötü. İlk çok korkmuştum ama geldikten sonra iyi arkadaşlar hocalar ve iyi insanları türkiyeden buldum bu yüzden şimdi kendime çok şanslı diye düşünüyorum.
5. Merhaba Carine! Nasılsın? Sonuçta uçak ile Türkiye'ye geldim. Türkiye düşündüğüm gibi, harika bir ülke. Gezebilecek o kadar yer var ki hayat boyunca kalsam gezemem. İstanbul'a gittim, Dolmabahçe sarayı, Ayasofya kilisesi, Sultan ahmet camii, Galata külesi ve Adalar'ı gezdim. Ne yazık ki sen yanımda değilsin. Geçen bana yazdığında yazın ya uçakla ya gemi ile gelebileceğini söylemiştin. Çok sevindim, madem geliyorsan diğer gezdiğim yerleri anlatmayım, kendi gözlerinle görmelisin. Şimdi arkadaşlarımla buluşma zamanı, bu sebeple senden ayrılmak zorundayım. Görüşürüz Carine seni seviyorum.
6. Samsun Türkiye'nin en sevdiğim şehri. Ne çok kalabalık ne de çok büyük. Küçük yerden geldiğim için büyük şehirler bana çok yorucu geliyor. Bu nedenle Samsun tam bana göre bir yer. Belki de sadece orada yaşadığım anılar ve hatıralar bu şehri bu kadar sevmeme sebep oldu. Ne yazık ki mezun olduktan sonra oraya bir daha gitmeye fırsat bulamadım. İlk fırsatta yine oraya gidip hem tatil yapmak hem arkadaşlarımla görmek istiyorum. Bana bu ülkeyi sevdiğim bu şehre bir daha gitmek için çok sabırsızım.
7. Yanlış hatırlamıyorsam 22 yaşından beri Türkiye ile ilgili bilgi birikimimi geliştirmeye başladım. Bunun en önemli sebeplerinden biri, Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencisi

olmamdan kaynaklanıyordu. Herkes ilk başlarda bana "Türkçenin nesi var ki dili ve edebiyatı olsun" diyordu. Hâlbuki yanlış söylediklerinin farkına daha sonra vardılar. Çünkü ben Türkçeyi öğrendikten sonra alanımla ilgili çalışmaya başladım fakat onlar işsiz güçsüz geziyorlardı. Hem para kazanıyordum hem Türkçemi geliştirişirdim. Büyük adamlara, önemli insanlara ve şirketlere İran'da tercümanlık yapıyordum. Bu da benim dilimi hem iyileştirmeye doğru götürüyordu hem para kazanmama sebep oluyordu. Bütün bu konulardan yola çıkarsak insanın ne okuduğı önemli değil, önemli olan tek bir şey var o da okumaktır.

8. Türkiye ve Kazakistan hem kan hem tarih hem de kültür bağı bulunan aynı millete mensup iki devlettir. Bu iki devletin de halkının büyük bölümü İslam dinine mensuptur. Türkiyede neredeyse her mahallede en az bir tane cami, mescit bulunmaktadır. Kazakistanda ise çeşitli yerleşim alanlarını görmüş biri olarak, her köy veya kasabada birer mescit, cami görmekteyim. Bunu matematiksel orantıya vurursak eğer, Kazakistanda her 10.000 kişi için bir mescit varken bu rakam Türkiyede her 1000 kişi için bir cami gibi bir oran oluşturuyor. Ben, Türkiyedeki cami sayısını gereğinden fazla bulmakla beraber, Kazakistanda ise bu sayının az olduğunu düşünüyorum.
9. Ben Türkiye'ye geldikten sonra "Üvey anne" adlı bir kitap okudum. Konusu ilgimi çekti, çünkü üvey anne sorununu anlaya bildiğim için. Ahmet Lütfi Kazancı tarafından yazılmış olan bu kitap beni çok etkiledi. Genç kız yetim çocuklara acıdığından 15 yaş büyük erkekle evlenip te 2 çocuğa sahip çıkar. Bu kitabı okurken gözüm doldu. Gerçek hayatı güzel sözlerle örebilen yazara çok teşekkürler...
10. Sevgili Ahmet,görüşmeyeli uzun zaman oldu,nasılısın? Beni sorarsan çok iyiyim.Bugün arkadaşlarımla İstanbul gezisi yaptık.Hem eğlendik,hem de öğrendik.Rehber eşliğinde bütün müzeleri gezdik.Ne yazık ki sen burada değildin çünkü sınavların var.Ama umarım gelecek yaz görüşeceğiz.Kendine iyi bak.
11. İstanbul İstanbul çok güzel bir şehir ama çok kalabalıktır. Ben 3 yıldır İstanbul'da yaşıyorum. İstanbul'da herşey var. İnsanlar İstanbul sahilinde hem dinlenir hem eğlenirler. Ben İstanbul'a geldikten sonra burayı çok sevdim. Burada çok kafeler, restoranlar ve mağazalar var. İstanbul'da çok meydanlar var: Taksim meydanı, Beyazıt meydanı, Ortaköy ve Eminönü meydanı var. Meydanları yabancı turistler ziyaret ederler. Ezan sesini duyunca çok heyecanlandım. Bu nedenler için İstanbul'u seviyorum ve ailem de buraya geldi, şimdi beraber burada yaşamak istiyorum. Ulaşım araçları kullanma için çok kolay. İstanbul'da her yere otobüsle kolaylıkla gidebilirsin. Şimdi Türkçe öğreniyorum ve Türkçeyi çok seviyorum hem de istanbulu çok seviyorum .
12. Güzel Anneme bir mektup Sevgili annem bugün arkadaşlarımla İstanbul ve Ankara'ya geziye çıktık. Gezi çok güzeldi hem eğlendik hem de yeni yerlere gittik. bir müzeye gittik ama ne oradaki eserlerin ne de içerde arkadaşlarla hatıra fotoğrafı çekebildik. Sonra bir restoranta gittik arkadaşım adana kebabı istedi ama ne yazık ki kalmamıştı garson dedi ki " ya şiş tavuk ya iskender sadece onlar kaldı ". Arkadaşım başka bir

restorana gidelim dedi. Ama ben, ne var ki iskender yemiyorsun adana kebabından daha güzel bugün madem ki geç kalmışsak yarın onu yiyelim o halde Ahmet arkadaşım kabul etti ve başka yere gitmedik. Halbuki Ahmet iskenderin adana kebabından daha güzel olduğunu söyledi:) Nitekim ben de adana kebabını çok seviyorum,çünkü onu eskiden çok yemiştim. Sonuçta ister iskender ister adana kebabı hepsi güzel yemeklerdir. Sonra otele döndük. Gezimiz çok güzeldi sevgili annem bu nedenle sana iletmek istedim. Selametle Anneciğim.

13.

İstanbul, bence dünyanın en güzel şehirlerinden biridir. İstanbul'un uzun bir geçmişi vardır. İstanbul eski tarihe ve farklı dinlere tanık. Tanrı İstanbul'a en güzel nimetler vermiştir. İstanbul, bir turizm şehridir. Her gün minlerce insan burayı ziyaret ediyor. Boğaz manzarası, Sultanahmet Camii, Topkapı sarayı, Ayasofya, Sultan Mehmet Camii, Fatih Sultan Ayup Camii en ünlü turizm mekanıdır. Ve ayrıca Florya bahçeleri, deniz sahilleri, ormanlar, parklar İstanbul'un en güzel mekanlarıdır. Burada birçok alışveriş merkezleri vardır. İstanbul bir turist şehridir.

14.

Ben herşeyin bir çıkışı var,imkansız diye birşey yok derdim hep. Ne yazık ki kendime imkansız diye belirlediğim çok şeyim var. "Ya ailem,ya sen" ise seçim, ben hep ailemi tercih ederim. Ama şuan zamanı o kadar çok geriye almak istiyorum ki, o halde tek bir kişiye zararım dokunacaktı. O gün sana beni o durumumdan kurtarmanı isteyip,"götür beni kendinle,huzur vericim ol" diyecektim. Ve ikimiz de farkındayız ki eğer öyle birşey diyeceksem,ne ailen ne kendin sindirebilirdin bunu. Bu nedenle,ben de hiç birşey söylemedim. Demek ki nasip değilmişsin sen bana. Ya yasaksın ya imkansızsın. İster inan,ister inanma ama "imkansız" olan şeyler gerçekten varmış,bunu sen ve ailemden öğrendim.

15.

Su an Serlo holmesin kitabın okuyorum. Çok iyi bir kitap, size de tavsiye ederim

16.

Çevrem arkadaşım ile yurtda canımız sıkıldığı için bir film izleme kararı aldık. Hem bize bir bilgi katicak hem de cansıkıcı olmayacak bi film aradık. Filimin ismi I origins yani Kök. Filim bilim kurgu dalında ve bayada ilginç. Bir laboratuvar doktorunun yaptığı deneylerden bahs ediyor. Aynı zamanda bu doktor çeşitli göz fotoğrafları çekiyor. Çektiği bir göz fotoğrafı tanımadığı bir kıza ait. Nilmediği bu gözlere aşık oluyor. Bu sebeplede o kişiyi aramaya başlıyor. Ve sonunda tesadüfen buluyor. Ne yazık ki, bi kaza sonucunda bu kişiyi kayb ediyor. Fakat aynı göz yapısına uygun birinin olduğunu öğreniyor. Bu sebeplede kendisini hindistanda buluyor.

17.

2014-te yaz okulu, Tömerdeyken biz hocalar ve arkadaşlarla Amasya'ya gitmiştik. Muhteşem bir şehirdi, çok beğenmiştim. Havalarda çok güzeldi. Ama ne yazık ki, orda geçirdiğimiz bir gün sonra Erzincan'a dönmemiz gerekiyordu.Amasyanın O kadar güzel bir manzarası vardı ki, oradan hiç de gidesim yoktu. Orda kalıp yaşasım vardı. Hem

güzel, hem de sıradan olmayan bir şehirdi. Bu sebeple, o şehirden giderken kendime bu şehre bir daha döneceğimi söz vermiştim.

18.

Türkiye'ye gelmeden önce bu ülke hakkında çok fazla şey bilmiyordum. Ve YTB programını arkadaşlarımla duyduktan sonra hem internetten hem de arkadaşlarımla sorarak araştırmıştım. Ve Türkiye'ye geldikten sonra edindiğim bilgiler süzülerek netleşti. Benim daha çok hoşuma gittiği şey, ister Afrika ve Arap ülkeleri olsun, ister Orta Asya ülkeleri olsun, bu ülkelerin gençlerini ya da ilim talep edenlerini bir araya toplayıp hiç sorun yaşamadan hayatlarını sürdürmesidir.

19.

Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'yi izlediğim Türk dizilerindeki gibi diye düşünüyordum. Halbuki Türkiye öyle değişmiş. Her insanın her konuda bir önyargısı vardır, bu nedenle benim Türkiye'yi buraya gelmeden önce yanlış tanımam çok normal bir şey. O yüzden önyargıları kırmak için her şeyi hem içinden hem de dışından bakarak, kıyaslayarak tanımak gerekir. Benim gibi mesela. Ben Türkiye'ye geldikten sonra bütün önyargılarım kırıldı, fikrim, bakış açım da değişti diyebilirim.

20.

Güzel Anneme bir mektup Sevgili annem bugün arkadaşlarımla İstanbul ve Ankara'ya geziye çıktık. Gezi çok güzeldi hem eğlendik hem de yeni yerlere gittik. bir müzeye gittik ama ne oradaki eserlerin ne de içerde arkadaşlarla hatıra fotoğrafı çekebildik. Sonra bir restoranta gittik arkadaşım adana kebabı istedi ama ne yazık ki kalmamıştı garson dedi ki " ya şiş tavuk ya iskender sadece onlar kaldı ". Arkadaşım başka bir restorana gidelim dedi. Ama ben, ne var ki iskender yemiyorsun adana kebabından daha güzel bugün madem ki geç kalmışsak yarın onu yiyelim o halde Ahmet arkadaşım kabul etti ve başka yere gitmedik. Halbuki Ahmet iskenderin adana kebabından daha güzel olduğunu söyledi:) Nitekim ben de adana kebabını çok seviyorum,çünkü onu eskiden çok yemiştim. Sonuçta ister iskender ister adana kebabı hepsi güzel yemeklerdir. Sonra otele döndük. Gezimiz çok güzeldi sevgili annem bu nedenle sana iletmek istedim. Selametle Anneciğim.

21.

Türkiye'ye gelmeden önce bu ülke hakkında çok fazla şey bilmiyordum. Ve YTB programını arkadaşlarımla duyduktan sonra hem internetten hem de arkadaşlarımla sorarak araştırmıştım. Ve Türkiye'ye geldikten sonra edindiğim bilgiler süzülerek netleşti. Benim daha çok hoşuma gittiği şey, ister Afrika ve Arap ülkeleri olsun, ister Orta Asya ülkeleri olsun, bu ülkelerin gençlerini ya da ilim talep edenlerini bir araya toplayıp hiç sorun yaşamadan hayatlarını sürdürmesidir.

22.

Sigarayı o kadar çok içtiklerini duymuştum ve geldikten sonra kendim bizzat gördüm. Bu beni her yerde çok rahatsız eder.

23.

Ne yazık ki Izmire geldim. Hic sevmedim bu shehiri arkadasim. Shehirin hizi hic yok, halbuki benden bashka cok kisi ovuyordu burani. Malasef ben sevemedim. Yazidigim

Sana bu mektupla turistik olarak gelebileceğin iyi bir şehir. Çünkü manzarası güzel .hem doğası hem Tarihi. Fakat eğitim için demek ki, beklediğim şeyleri alamazsın. Bakude görüşürüz. Hoscakal Arkadas!

24.

Seyahat etmek benim çok sevdiğim bir aktivitedir. Bu yüzden Türkiye'ye geldikten sonra eğitim aldığım şehir dışında başka şehirleri de görmek istiyordum. Bunlardan ilki Bursa oldu. Bursa Marmara bölgesinin eşsiz güzelliklere sahip cennet diyarlarından biridir. Hem Ulu Cami, Yeşil Türbe, Koza Hani gibi tarihi mekanlarıyla, hem sıcakkanlı insanlarıyla, hem de farklı lezzetlere sahip mutfağıyla adeta beni büyüledi. Ne yazık ki bu güzel şehirde sadece 3 gün kala bildim. Bu nedenle görülmesi gereken yerlerin hepsini gezemedim. Ama bu üç gün bile Bursa'nın eşsiz ahengini hissetmeme yetti.

25.

Dün Hitler hakkında bir film izledim. Çok güzel bir filmdi bence. Hem komik, hem de düşündürücü bir film. Sırf bu sebeple filmi çok sevdim.

26.

Three idiot (üç aptal) Son izlediğim filmin adı üç aptaldır 3 aptal filmi 3 aylak öğrencinin Hindistan'daki en iyi mühendislik okuluna başlamalarını ve okul boyunca yaptıklarını konu almakta .Filmde eğitim sisteminin daima bir yarış üzerine kurulu olduğuna ve herkesin en iyi olmaya çalıştığı bir okulda sistemi değiştirmeye çalışan bir öğrenci ve en yakın iki arkadaşının bu yarış sisteminin karşısında yaptıklarına değiniliyor. Başlarından geçen olaylar, hayattan aslında ne bekledikleri, Ranco karakterinde Amir Khan ' nin başrol oynadığı film dram, komedinin yani sıra birçok ilk ve orta öğretim kurumunda ders niteliğinde verilebilecek eğitici bir film etkisinde taşımaktadır .

27.

Son izlediğim filmin adı üç aptaldır 3 aptal filmi 3 aylak öğrencinin Hindistan'daki en iyi mühendislik okuluna başlamalarını ve okul boyunca yaptıklarını konu almakta. Filmde eğitim sisteminin daima bir yarış üzerine kurulu olduğuna ve herkesin en iyi olmaya çalıştığı bir okulda sistemi değiştirmeye çalışan bir öğrenci ve en yakın iki arkadaşının bu yarış sisteminin karşısında yaptıklarına değiniliyor. Başlarından geçen olaylar, hayattan aslında ne bekledikleri, Ranco karakterinde Amir Khan ' nin başrol oynadığı film dram, komedinin yani sıra birçok ilk ve orta öğretim kurumunda ders niteliğinde verilebilecek eğitici bir film etkisinde taşımaktadır.

Ülke	Türkçe seviyesi	Bölümü	A. Ben öğretmenlik yapıyorum B. öğretmenim	A. Yazları İzmir'de hava çok sıcak oluyor B. öyle.	Çok para kazanmak istiyorum, çok çalışıyorum	Ben hemen çıkıyorum, işe yetişemeyeceğim
Ukrayna	C2	Türk dili ve edebiyatı	Çünkü	Ne yazık ki	Bu nedenle	Yoksa
İrak	B2	Bilgisayar mühendisliği	Ben	Aynen	bu sebeple	Çünkü
Moğolistan	C1	İnşaat mühendisliği	Ben	Evet	Bu yüzden	Ama
Gürcistan	C2	Türk dili ve edebiyatı	Demek ki	Aynen	Bu nedenle	Yoksa
Bosna Hersek	C2	Türk Dili ve Edebiyatı	O halde	Nitekim	Bu nedenle	Ne yazık ki
İRAN	C1	Türk Dili ve Edebiyatı	Ben tercümanlık yapıyorum.	Bursa'nın doğası ve havası çok güzeldir.	Çok para kazanmak istiyorum, bu yüzden çok çalışıyorum.	Ben hemen çıkıyorum, yoksa işe yetişemeyeceğim.
Kazakistan	B1	Türk Dili ve Edebiyatı	Ben öğretmenim.	Bizde öyle.	bu nedenle; bu sebeple	Çünkü
Kazakistan	C2	Türk Dili ve Edebiyatı	Ben	Aynen	Bu sebeple	Yoksa
Türkiye	C2	Arap dili	Ben de	Bence de	Bunun için	Yoksa
Mısır	B2	İslam iktisadı ve Hukuku	Bu yüzden	Demek ki	Bu sebeple	Çünkü

Yemen	B 2	İslam iktisadı ve hukuku	Ben	Aynen	Bu yüzden	Yoksa
Mısır	B 2	İslam iktisadı ve hukuku	Bu sebeple	Demek ki	Bu neden ile	Çünkü
Cibuti	C 1	Matematik	bu nedenle	İşte	Çünkü	bu sebeple
Kazakistan	B 2	Türk Dili ve Edebiyatı	Ben de	Türkistan'da da	O yüzden de	Yoksa
Çin	C 1	Biomühendislik	Demek ki	Ne yazık ki	Bu yüzden	Yoksa
Kırgızistan	C 1	Tarih	Ben	her zaman	bu yüzden	Çünkü
Azerbaycan	C 2	Türk Dili ve Edebiyatı	Ben	Sadece yazları öyle	Bunun için	Yoksa
Kazakistan	C 1	Türk Dili ve Edebiyatı	Çünkü	Çünkü yazın genelde havalar	Çünkü	Çünkü
Kazakistan	C 1	Temel İslam Bilimleri	Ben	Malesef	Dolayısıyla	Yoksa
Kazakistan	C 1	Türk Dili ve Edebiyatı	Çünkü ben	Ege bölgesinde yaz hep	O yüzden	Yoksa
Libya	B 2		Ben	Aynen	bu yüzden	Yoksa
Azerbaycan	C 1	İktisat	Benim	Bakude de	Bu sebepten	Bugün
Azerbaycan	C 1	Devletler Özel Hukuku	Ben kendi sorumluluklarının farkında olan bir	Muğla ve Mersin taraflarda da	Bu yüzden	Aksi takdirde
Azerbaycan	C 1	Yeni medya	Ben	Demek	Bunun için	Yoksa
Hindistan	C 1	Türk Halk Edebiyatı	Ben sabırsız bir öğretmenim	Bu yüzden yanımda bir şemsiye her zaman alırım	Çünkü gece gündüz çalışıyorum	Çünkü yoğun trafik olursa yetisemeyeceğim

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Agil Ganbarli
Tez Adı	Yabancılara Türkçe Öğretiminde Bağlaçlar
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Prof.Dr. Hatice Şahin
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 19.09.2017

İmza :